

BİRİNCİ KISIM I

Üsküdar'dan Bağlarbaşı yoluyla Çamlıca'ya gidilirken Tophanelioğlu'ndaki dört yol ağzı civarından yaklaşık yüz adım ileriye bakılırsa, o geniş şosenin ortasının ilerisinde etrafı bir arşın kadar yükseklikte, duvar içine alınmış bir ağaçlık görülür.

Bu ağaçlığa varıldığı gibi şose yol, sağ ve sol olmak üzere iki kısma ayrılır. Duvarla çevrilen ağaçlığın büyük bir kapısı vardır. Bu kapı, iki yolun tam ayrıldığı noktada bulunur.

Sağ ve soldaki yollardan hangisine gidilse karşıda ağaçlıklar vardır. Ağaçlığın yanındaki duvar alçaktır. Üzerinden hayvan ve özellikle insan atlamasın diye teller uzatılarak koruma altına alınmıştır.

Normal bir yokuş üzerindeki bu yollardan yürüyerek dört beş dakika kadar gidişince, duvarla çevrili olan ağaçlık bir meydancığa gelinir. Ağaçlığın olduğu yerde, cephede aşağıdakine paralel bir kapı vardır. Yüksekten kuş bakışı bakıldığında koni gibi görünen ağaçlık, burda bitse de iki yol birleşmez. Meydancığın otuz adım kadar ötesinde oldukça geniş ve yüksek bir set üzerinde, eski binaların taklidiyle yapılmış; enli, saçaklı, tek katlı bir bina ve bu binanın etrafında bazı büyük ağaçlar vardır. Onun üst yanında, başka bir setle başlayan ve bazı servi ve meşe ağaçlarını içine alan bir yer daha görülür. Burası, vaktiyle kırılmayıp kalmış ve oranm "Sarıkaya" ismiyle anılmasına sebep olmuş büyük büyük sararmış kayaları içine alan; inişli yokuşlu, terk edilmiş bir mezarlıktır. Geçtiğimiz meydancıkla buranın arası bir beş dakika kadar vardır.

Araba Sevdası

Bu mezarlık geçildikten sonra, iki yol hem birleşir, hem de düzleşir. Buradan yine bir beş dakika kadar ileri yürünürse artık Çamlıca Dağının eteğinde Kısıklı Köyünün çarşısına varılmış olur.

Buraya çıkıncaya kadar yorulmadıysak yine aşağı doğru inelim de noktalarını ve sınırlarım belirlediğimiz yerleri araştıralım. Bu araştırmaya da ağaçlıktan başlamamız doğal olacaktır.

Burası "Çamlıca Bahçesi" adıyla İstanbul'da düzenlenmiş olan ilk bahçedir. Halkın ilgisine bu aralar önem verilmediği için genellikle kapalıdır.

Yazın, özellikle de baharlarda, bu bahçeyi açıtırıp aşağıdaki kapıdan içeriye girmelisiniz. Beş on adım ilerleyip etrafınıza baktığınızda büyük ve huzur verici bir bahçede olduğunuzu görürsünüz.

Bahçe yapılırken sadece güzel görünmesi düşünülmemiştir. İlerde ağaçların, ormanların büyüdükları hâle göre güzelliklerini koruyamayacakları endişesiyle yapılan o büyüklü küçüklü tarhların uygunluklarına ve durumlarına bakarak ilk düzenlemesini üstlenen tabiat ustası kimse onun sanatına hayran olursunuz ve her tarafa dikkat etmeye başlarsınız.

Dışardakilerin görmemesi için kenarlara bir şeyler dikilmiştir. Dal budak salıvermiş salkım, aylantoz, atkestanesi gibi gölgeli ağaçlarla, ortalarda yer yer toprağa dikilmiş çınar, kavak, manolya, salkım söğüt gibi ağaçların ve bazı yerlerde güneş ışıklarının bile kolaylıkla içine giremeyeceği kadar sıkışmış ormancıkların etrafında dolaşır ve bunları fazlasıyla hoş bulursunuz. Biraz ilerleyince bir düzlüğün ortasında üstü kapalı, etrafı açık, çardak gibi bir şey ve bazı kenar yollar üstünde kulübe tarzında düzenli ve güzel, ufak ufak binalara rastlarsınız. Bunlardan çardağa benzeyen şeyin, özel günlerde bir

şeyler

Araba Sevdası

çalması için getirilen çalgıcı takımı için bir yer ve o kulübelerinde bahçede yiyecek, içecek ve meşrubat satmak için yapılmış büfeler olduğunu görür, bunları da beğenirsiniz.

Azıcık daha ileri gidince büyük bir göl... Onun ortasında da güzel bir adacık... Bu adayı kenara bağlamak için çitten düzensiz bir şekilde yapılmış olan doğal, güzel köprüler ve adanın üzerinde, yine işlenmemiş ağaç dalları ve kütüklerinden yapılmış zarif bir köşk görür; bundan da çok hoşlanırsınız. En sonunda yukarıdaki kapıdan çıkarak bu meydancığı ve setin üstüne çıkıp daha önce gördüğümüz binayı yakından görür, bunun bahçeye bağlı bir gazino olduğunu öğrenirsiniz. Böylece bahçenin her bakımdan mükemmel olduğunu onaylarsınız.

Bu birkaç sözle kabaca tarif edilmiş olan Çamlıca Bahçesi bundan önce, şimdiki gibi hüznü bir sessizliğe ve yalnızlığa sahip değildi; gürültülü bir eğlence yeri idi.

Düzenlenmesiyle epey uğraşılan bu bahçenin, Rumî takvime göre bin iki yüz seksen altı senesinin bahar mevsiminde açılacağı haberi, İstanbul ile üç beldenin halkı arasında duyulmuştu. Zevklerine düşkün gençler ve özellikle böyle eğlenceleri erkeklerden birkaç kat daha fazla aramaya, yaradılış olarak mecbur olan hanımlar, o zamanın gelip çatmasını bekleyerek elbiseye, süse bağlı hazırlıklara gereğı gibi hız vermişlerdi. Bizim memlekette benzeri daha görülmeyen bu yerden her an ve belki mehtaplı gecelerde kolaylıkla yararlanmak için pek çok aile Çamlıca, Bulgurlu, Kısıklı, Tophanelioğlu, Bağlarbaşı taraflarında köşkler, evler kiralamıştı. Bahar gelir gelmez taşınmak istiyorlardı.

Nihayet o senenin mayıs ayı başlarında bahçe açıldı. Dinlenme ve gezme günleri olarak kabul edilen cuma ve pazar günleri Üsküdar, Kadıköy, Beylerbeyi gibi Çamlıca'ya komşu sayılan yerlerin dışında İstanbul'un uzak yerlerinden, Boğaziçi'nden ve başka yerlerden arabalarla, hayvanlarla ve bazen de yaya olarak gelen kadın, erkek binlerce seyircinin bahçeye saldırışı gerçekten görülmeliydi. Sınırı, ancak bir çeyrek saatte dolaşılabilen bahçe o kadar genişliğine rağmen, bu büyük kalabalığı içine alamıyordu. Bu yüzden halkın bir kısmı girdikçe, bir kısmı çıkmaya mecburdu. Böylece gerek yukarı, gerek aşağı kapıdan aralıksız bir şekilde girip çıkan seyircilerin çokluğuyla, o koca bahçe -benzetme biraz kabaca olsa da- büyük bir arı kovanını andırıyordu. Fakat bu öyle bir kovandı ki arıların bal

Araba Sevdası

gösteren gümüş markalı bastonuyla vuruyordu. En az beş dakikada bir uçları altın, siyah, ipek bir şeride bağlı, mineli saatini beyaz yeleğinin cebinden çıkarıp bakıyor; sonra sabırsızlıkla yerinden fırlayıp kapıya doğru beş on adım gidiyor ve yine sandalyesine dönerek önceki vaziyetini alıyordu. Genç beyin bu hâline dikkat edenler, kendisinin önemli bir bekleyiş rahatsızlığı içinde olduğunu sanırdı.

12

Eski vezirlerden rahmetli (...) paşa'nın oğlu olan muhteşem Bihruz Bey, ilden ile göç ederek on beş sene kadar İstanbul'a ayak basmamış olan babasıyla küçük yaşında memleket memleket dolaşmıştı. Bu yüzden de bir çocuğun eğitimi için gerekli olan bilgileri on altı yaşına kadar alamamıştı. Sonunda babasının bir işinden çıkarılması üzerine İstanbul'a gelmişler ve bir ortaokula girmesi sağlanmıştı.

Aradan altı ay geçmeden (...) paşa yine bir ilin valiliğine atanmış ve İstanbul'dan ayrılmaya mecbur olmuştu. Ama bu defa Bihruz Bey, eğitiminden geri kalmaması için annesiyle beraber İstanbul'da bırakılmıştı.

İki sene sonra paşa yine işinden çıkarılıp İstanbul'a geldiğinde, imtihan sonucunda oğlunun kara cümleye, imlâya, okumaya olan bilgisini yeterli gördü. Eğitimini tamamlayıp bir diploma alıncaya kadar okula devam etmesine gerek görmeyerek çocuğu kendi arzusu üzerine Babiâli kalemlerinden birisine çıkar etti. Eğitim içinse artık doğal olarak şart görünen Fransızcayla birlikte ikinci derecede önemli görülen Arapça ve Farsçayı öğretmek üzere maaşlı hocalar tuttu.

Bihruz Bey ilk hevesle beş altı ay kadar kaleme devam etti. Daha Fransızca bir cümle bile okuyamadan, ağızdan öğrendiği bir hayli sözle batılı gençlerin tavır, kıyafet, hâl ve hareketlerini taklit etmede gerçekten çok büyük gayret gösterdi.

Bihruz Bey, annesinin tek çocuğu olduğu için zaten hep şımarık büyümüştü. Babasının serveti, onun istediği her şeyi kolayca elde etmesine müsaitti. Gençlik heveslerine de hiçbir yerden bir gün engelleme görmediği için sonraları kaleme gidip gelmeyi epey azaltmıştı.

13

Araba Sevdası

Kaleme gitmediği günler saçlarını kestirmek, terziye elbise ısmarlamak, ayakkabıcıya ölçü vermek gibi hiç eksik olmayan sebeplerle Beyoğlu'nda, ötede beride vakit geçirirdi. Cuma ve pazar sabahları da hocalarından yarımşar saat ders aldıktan sonra evinden çıkar, akşamlara kadar gezinti yerlerinde dolaşırdı.

Bu beyin illerde bulunduğu zaman en büyük zevki, sırmalı bir elbise içinde, midilli veya at üzerinde, arkasında çiftler çiftler hizmetkârlarla sokak sokak gezip dolaşmaktı. İstanbul'a geldikten sonra üç şeye merak saldı. Birincisi araba kullanmak, ikincisi batılı beylerin hepsinden daha süslü gezmek, üçüncüsü de berberler, ayakkabıcılar, terziler ve gazinolardaki garsonlarla Fransızca konuşmaktı.

Bey, kışları Süleymaniye'deki konaklarında, yazları da Küçük Çamlıca'daki köşklerinde otururdu. Kendisi gibi kibar çevrelerin ilgi göstereceği gezinti yerlerinden gitmediği hiçbirisi kalmamıştı. Buralara en son modaya uygun şekilde giyinmiş olarak bazen yağız, bazen de kır bir çift beygir koşulu dört tekerlek üzerinde, üstü ve yanları açık, süslü bir sedirden oluşan ve seyisin oturmasına mahsus yerin arka tarafında bulunan arabasıyla giderdi.

Kışın, açık bir hava görünce süsü eksilmesin diye üzerine sadece dar ve ince bir ceket alarak, dizlerinin üzerineyse sadece kadife bir örtü atarak Beyoğlu Caddesinde, Kâğıthane yollarında araba kullanır ve en şiddetli poyrazın karşısında tiril tiril titrerdi. Yazın da otuz, otuz beş derece sıcak günlerde Çamlıca'da, Haydarpaşa, Fenerbahçesi yollarında yine aynı hevesle en kızgın güneşin altında hasım hasım haşlanır; fakat bu azabı en büyük zevk olarak görürdü. Bihruz Bey her nereye gitse, her nerede bulunsa amacı, hem görünmek hem görmek değildi, yalnızca görünmektir.

Bir gün (...) paşanın ölümü gerçekleşti ve oğlu birden yirmi sekiz bin liralık bir mirasa kavuştu. Yaptığı işlerde de serbest kalınca o büyük serveti az zaman içinde tüketecek bir zevk

14

Araba Sevdası

ve eğlence hayatına düştü. Çünkü annenin, eskiden beri evlâdı üzerinde hiçbir hükmü, hiçbir tehdidi etkili olamazdı. Babasının ölümüyle oğluna geçen servetin iyi bir şekilde idare edilmesi için akrabadan

bazı kişileri işe karıştırmak gibi tedbirlerde bulunmuşsa da sonuç alamayacağını anlamıştı. Bununla birlikte çocuğu tamamiyla kendi heveslerine bırakmak zayıflığını göstermiş ve ayrıca genç beye o açıdan bir sıkıntı çektirmemek üzere konağın mutfak masraflarını ve hizmetlerinde devamlı çalıştırdıkları bazı emektar hizmetkârların maaşlarını kendi malından ödemeye razı olmuştu.

Mirasyedi beyefendinin kendi eğlence hayatından başka hiçbir masrafı olmadığı hâlde her ay eline geçen yüz elli lira kadar bir para o eğlence hayatına yetmezdi.

Bu arada beyin Arapça ve Farsça hocaları, kovulur gibi davranışlar görmeye başlayınca birer birer konağa gelmemeye başladılar. Yalnız Mösyö Piyer adındaki Fransızca hocası beyin nabzına göre şerbet veren kurnaz bir ihtiyardı. Onun eskisi gibi devam etmesine izin verildi ve hatta dört lira olan maaşı altı liraya yükseldi.

Genellikle bütün mirasyedilerin düşündüğü gibi Bihruz Bey de servetini, yemekle bitmez tükenmez zannediyordu. Bunun için yerli yersiz giriştiği harcamalar, nakit parayla karşılanmaya başlandı. Onlar bitince İstanbul tarafındaki en az gelir getiren dükkânlar birer birer satıldı. Sonra, Beyoğlu'ndaki önemli mağazalara sıra geldi. Bunlar da elden çıkarıldı. Galata'da bir han vardı. Sonunda o da satıldı. Mülk olarak elde, Süleymaniye'deki konak ile, Küçük Çamlıca'daki köşkten başka bir şey kalmadı. Fakat Bihruz Bey dalmış olduğu eğlence âlemine arabasıyla, hizmetçileriyle, tantanasıyla aralık veremeden devam ediyordu. Çünkü annesinin renk renk kadife kutular içindeki mücevherlerine ve pırlantalarına henüz el sürülmemiş ve onun sorumluluğunda bulunan beş, on parça mala ise daha hiç dokunulmamıştı.

15

Çamlıca halk bahçesinin açılacağını, oraya yakın oturduğu için doğal olarak herkesten önce haber alan Bihruz Bey, mart gelir gelmez annesini zorlaya zorlaya yazlığa taşınmaya razı etmişti. Köşke taşınmalarının ertesi günü hemen Jar den Pıblık (halk bahçesi)'in içini, dışını gezdi. Buranın çok a lâ mod (modaya uygun) ve özellikle de kendi arzusu bakımından gösterişe çok favorabl (uygun) bir prömonad (gezinti) yeri olacağını anladı. Bunun üzerine ekipajını (araba takımını) yine biraz daha süslü gösterebilmek için Beyoğlu'nda bulduğu bazı vasıtalarla Bender fabrikası ürünlerinden oldukça hafif ve zarif bir arabayla diğerlerine nazaran ikişer parmak daha uzun boylu, bir çift eğitimli Macar araba hayvanı ısmarladı.

Araba ile hayvanlar, bahçenin açıldığının ikinci haftasında geldi. Bihruz Bey de hemen o haftadan itibaren her cuma ve pazar günü halk bahçesinin seyircileri arasında görünmeye başladı.

Araba, gerçekten de o senenin moda rengi olan çok açık, tatlı bir sarıya boyanmıştı. Yan tarafları beyin ad ve soyadının ilk harflerini içine alan yaldızlı birer marka ile süslenmişti. Tekerleklerinin çubukları incecik fakat kendisi fazlasıyla yüksek, zarif, nazik ve adi bir tabirle kız gibi bir şeydi. Annelerinin en güzellerinden olan kır hayvanlarına gelince, bunların da gerek boylan, gerek renkleri araba ile uygun ve koşum takımı da tabii ki en iyisindendi.

Mevsimin modasına göre bazen koyu, bazen açık renkli epey dar elbisesi, bal rengine eldivenleri, ufak fesi ile yan taraftan görünen yüzünün bir yansı frenk gömleğinin dimdik duran yüksek yakasıyla örtülmüştü. Bihruz Bey, yeleğinden

17

Araba Sevdası

- Ben o dilden anlamam. Fener âlemi nasıl gidiyor? Monde (kibarlar) geliyor mu?

- Ne gezer!... Sizin bu j ar dirimiz (bahçe) yok mu? Papazın bağıını da kuruttu, Fener'in parlaklığını da söndürdü, Moda'yı da eskitti!... Şimdi buradan başka her yer bir desert! (çöl!)

20

Arkadaşıyla bu konuşmayı yaptığı kısa zaman içinde Bihruz Beyin zihninden birçok düşünce geçmişti:

- Ne münasebet?... Kadıköy gibi orta tabaka mahallesinde bu kadar şık bir ekipaj bulunsun!... Ne münasebet?... Orada olanlar hep bilinir. "Sarışını tanırım" demesi de ağız... Tanısaydı öyle mi dururdu?... Oh! Quelle, beaute divine/ (Ne ilâhi bir güzellik!), Surtoit quel goût excellent! (Ne seçkin bir zevk!) Benim ekipaja ne kadar dikkatli bakıyordu!... Asaletini bu da ispat etmez mi? Acaba kimdir bu?... Şüphesiz une jeune fille blonde (sarışın bir genç kız). Fakat şu Keşfi'yi nasıl savacağım? O zaman çabuk anlaşılır. Bakalım yakınlığı bana mıymış, yoksa ona mı? Kim olduğunu öğrenmek kolay. Takip de eder, gittiği yeri görürüm...

Bu düşüncelerden de anlaşıldığı gibi Bihruz Bey landonun, Kadıköy tarafından olduğuna inanmıyordu. Arkadaşı Keşfi Beyin: "Lândoyu her ne kadar tanımazsam da sarışın hanımı bileceğim." şeklindeki sözlerini de kadına birlikte bakmaları için aldığı bir çeşit tedbir olarak görüyordu. Ama bütün bunlara rağmen şüpheden de tamamen kurtulamıyordu.

Lândoyu, Kadıköy'e yakıştıramıyordu. Çünkü tanıdığı birçok batılı bey sayesinde kendisinde birtakım garip düşünce ve tavır ortaya çıkmıştı. Bunlara göre Bihruz Bey, İstanbul'un semt ve mahallelerini üç sınıfa ayırmıştı. Birincisi, kendisi gibi noblesse (asil) ve itibar sahibi kimselerden oluşan civilise (medenî) insanların; ikincisi burjuva sınıfının, yani çağdaş düşüncelerden o kadar da hissesi olmayan kaba tabiatlı, orta hâili halkın; üçüncüsü ise esnaf takımının oturduğu yerlerden meydana geliyordu.

21

Araba Sevdası

Kadıköy'ün bu sınıfların ilkinde olması gerekiyorken, her nasılsa Bihruz Bey, onu ikinci sınıfa dahil etmişti. Arkadaşı Keşfi Beyin, "Sarışın hanımı tanırım. " demesini gerçekten büyük bir tedbir yalanı olarak görmesinin sebebi ise şuydu: Keşfi Bey, bu narin kadına kur yapacak olursa kendi köyünden olduğu ve zaten tanıdığı için Bihruz Beyin bir şey deme hakkı ve rekabete kalkışmaya yüzü olamayacaktı. Halbuki Bihruz Bey nerde, Keşfi Bey nerde? İkinin arasındaki asalet, yakışıklılık, zerafet ve kişilik farkı, Küçük Çamlıca ile Kadıköy arasındaki fark kadar büyüktü. Landonun süsüyle övünen güzel kadının bu farkı bilmemesi ise Bihruz Beye göre mümkün değildi.

Durum böyle olsa da hanımefendinin bir ara Keşfi Beye de bakışındaki hikmet neydi? Bu bakışın anlamı Keşfi Beye, "Bey! Sen o arabaya hiç de yakışmıyorsun!" demek miydi? Yoksa kendisine karşı: "Niçin öyle adi adamlarla görüşüyorsunuz? Veyahut: "Yanınızda o olmasaydı, size daha başka türlü bakacaktım..." gibi bir şey miydi? Bunu derhal anlamak, Bihruz Bey için çok önemliydi ve bu da Keşfi Beyin savulmasına bağlıydı. Onun için Keşfi Beyi, yanından defetmeye bir çare arayıp dururken Keşfi Beyin:

- Mon şer, ben biraz da bahçeye gireceğim. Arkadaşlardan birisiyle randevumuz var, bakayım gelmiş mi? şeklindeki ayrılma teklifini,

- Öyle ise au revoir (görüşmek üzere)! diye karşıladı ve iki arkadaş birbirinden ayrıldı.

Keşfi Bey, gerçekten doğruca bahçeye girdi ve kalabalık içinde kayboldu. Bihruz Bey de fesini, boyun bağını düzelttikten, potinlerinin tozunu arabacısına aldırdıktan sonra yerine rahatça yerleşti, landonun gelişini beklemeye koyuldu.

Aradan iki dakika geçmeden lândo, bahçenin öbür köşesinden çıktı. Zavallı Bihruz Bey, önüne gelinceye kadar öyle bir yürek çarpıntısına uğramamıştı. Başındaki kan kalbine doğru inmiş, yüzü mavi bir renk almıştı. Kendi kendine:

- Diyab, par azar sörej amırö? (Vay canına, yoksa âşık mı oluyorum?) gibi alafranga sözler söylenmeye başladı. Oturduğu yerde bazı pozlar aldıktan sonra lândoya gözlerini dikti. Lândo, bütün büyüklüğüyle Bihruz Beyin bulunduğu noktaya geliyorsa da, içindekilerde kesinlikle bir hareket görülüyordu. Bihruz Bey, arabasını biraz geri almak bahanesiyle hayvanlarını hareket ettirdi. Bundan maksadı landonun içindekilere: "Ben buradayım!" demekti. Bu hareket de etkili olamadı. Lândo geldiği gibi geçti gitti.

- Ne bayağı kadın!... Yazık ekipajal O da bir şey değil a!... Zaten modası geçmiş!... Hayvanlar dersin kaç paralık şeyler!... Öyle ordinaire (adî) insanlar kendileri gibi insanlara yönelirler. Ce'st naturel (doğal bir şey). Dommage! Voilâ une beaute mal placee! Si c'est une beaute par exemple. (Yazık! İşte yerini bulamamış bir güzellik! Tabîî, eğer buna bir güzellik demek doğruysa...)

Bihruz Beyin bu tür sözleri söylemeye kalkışması, arabadan ilk gördüğü yakınlığı görememekten kaynaklanan bir züğürt tesellisi sayılırdı. Yoksa gerçekte, o zamana kadar bir ke-recik olsun tatmadığı bir çekememezlik acısıyla damağı birden-

Araba Sevdası

bire acılanmış ve bu kıskançlığın sonucunda şaşırılmış kalmıştı. Gözleri kararmış; zihni bulanmıştı. Kendisine bir dakika önce bir neşe ve eğlence âlemi gibi görülen o halka açık parkı, gözleri huzursuz eden bir kargaşalıktan ibaret görmeye ve bahçeden doğru gelen mızıka seslerini, kulakları tırmalayan bir ahenk cehennemi gibi duymaya başlamıştı. Fakat ne yapsın?... Arabanın arkasından gitmek, kendini düşürme; orada durmak ise tahammül edilemeyecek bir şey... Tamamen savuşup gitmek mümkündü. Ama o da üzüntüden kaynaklandığını düşündürebileceği için kendince bir çeşit alçalmaydı. Zavallı Bihruz Bey, hiçbir şeye karar veremediği için olduğu yerde durup düşünmeye başladı.

Fransızca hocasıyla beraber okuduğu romanlarda, kendisinin içinde'bulunduğu zor duruma benzer bazı olaylar geçmişti. Bir ara aklına onlar geldi. Onları düşündükçe yavaş yavaş kanındaki hiddet soğumaya başladı. Çünkü böyle bir durumda, kadınlara karşı indifferance (ilgisizlik) göstermekten başka etkili ve faydalı bir tedbir olamayacağı kuralını o romanlardan hatırlamış ve böylece onlardan gördüğü bütün fayda da bu olmuştu. Orada kalmaya ve lândo tekrar gelip geçtiği vakit kendisi de vazifesizce başka bir tarafa bakmaya karar verdi. Bu defa lândoyu rahat bir şekilde bekledi.

Lândo dördüncü kez yine öbür taraftan çıktı. Fakat bu defa doğruca bahçenin kapısı hizasına geldi, durdu. Hanımların emir ve işaretleri üzerine arabacı derhal aşağıya indi. Arabanın kapısını açtı. Zihninde tamamıyla vazifesiz görünmeğe karar veren Bihruz Beyin gözleri öncekinden daha fazla

açılmış, ilerden durumu izliyordu. Arabanın kapısı açılır açılmaz birbiri arkasından iki hanım indi. Bunlardan biri o bildiğimiz sarışın hanım, diğeri de onun arkadaşıydı. Hanımlar arabadan indikten sonra arabacı, aldığı emir üzerine lândoyu öbür tarafa doğru yürüttü. Sarışın hanım, kendisi gibi gönül avcılığında ustalık kazanmış kadınlara has bir işveyle yanındaki hanıma bir şey söylemiş de ona gülüyor gibi gülümseyerek gözünü Bihruz

24

Araba Sevdası

Beye çevirdikten sonra ağır ağır yürüdü. Arkadaşıyla birlikte bahçeye girdi. Bunlar lândolanm bahçenin hizasında durdurur durdurmaz Bihruz Bey kendi kendine:

"- Keşfi'nin randevusu anlaşıldı! Vay şıllık vay! Ya ötekinin o ağzı neydi? Fakat bu kim? Belli ki bir kokot! Böyle bayağı bir kokotla Keşfi gibi bayağı bir kurör'ün davranışlarını görmek de hoştur ya!... Ben de bahçeye girer, bir tarafta bunları seyredirim. Ne önemi var ki?... Ah o zevzeğe niçin yüz verdim de arabama çağırdım, yanıma oturttum! Fakat şunun kim olduğunu öğrenmeliyim. Lâparans e trompöz derler; ne kadar doğru bir söz..." gibi birtakım sözler söyleyerek bahçeye girmeye karar vermişken, sarışın hanımın o bakışından yine kendisi için ümitli bir anlam çıkardığı için kadıncağız hakkındaki sözlerini geçici olarak geri alarak hemen arabasından fırladı. Bahçeye girdi. Önü sıra konuşarak yürümekte olan iki hanımı takip etmeye başladı.

25

8

. Sarışın hanım kısıdan uzunca, uzundan kısaca, tam olarak orta boylu, narin yapılı biriyi Yürürken birdenbire duruyor; dururken birdenbire hareket ediyor; dönüp dönüp arkasına bakıyordu. Hani şu meşhur sözle tarif olunan cilveli tavra sahip bir güzeldi:

Âhû zi tu âmuht be hengâm-ı devîden Ram kerden ü üstâden ü vâpes nigerîden

(Ceylan, seke seke koşarken, ürkmüş gibi durmayı ve dönüp arkasına bakmayı senden öğrendi.)

Saçları şimdiki boyaların verdiği kızıl renkte değil, oldukça açık, doğal sarıydı. Gözleri, Allah'ın doğruyu gösteren yaradılış hatası olarak mavi değil de çizgileri belli olan koyu sarıydı. Kaşları kumraldı. Yüzü, vücudunun narinliğine nispeten dolgunca; burnu ise yüzünün dolgunluğuna nispeten inceydi. Ağzı, şairlerin tasvir ettikleri hayalî noktadan beş on bin defa büyük, fakat yine de oldukça küçüktü.

Bu özellikleriyle epeyce güzel kabul edilecek sarışın hanımın en büyük, en etkili güzelliği bakışlarıyla dudaklarında idi. O bakışta bilmem ne hiddet vardı ki, dikilip durduğu vakit baktığı gözlere bir şimşek gibi etki ederek tâ can evine ulaşır ve muhteşem yaradılışındaki yakıcılık karşısında yürekleri tir tir titretirdi. O dudaklarda bilmem ne kuvvet vardı ki nazik bir şekilde konuşmayla veya zarif bir şekilde gülümsemeyle hareket etmeye başladığı zaman hasret dolu bakışlara türlü türlü anlamlar sunar ve bu anlamlar ortaya çıktığı zaman insan tahammül etmekte zorlanırdı.

Kadın çok güzel giyinmişti. O zamanın modasına pek de uygun olmayarak biraz dar kesimli, süt mavisi rengindeki atlas

27

Araba Sevdası

feracesi, boy posundaki uygunluğu ortaya çıkarıyordu. Araba içinde saatlerce üzerine oturduğu için giysisinde birçok kırışıklık oluşmuştu. Ancak buna rağmen güneşe karşı gelince o renklere lâıyk bir şekilde oldukça güzel, oldukça hoş ışıklar, gölgeler içinde göz alıcı bir görüntü sunuyordu. En ince türünden olan yaşmağı, tozpembe yanakları üzerinde yeni açmış bir gülü süsleyen güzel bir buğı gibi duruyordu. Yaşmağın iki yanında haylazcasma dışarıya sarkmış olan ve rüzgârın kımıldatmasıyla hemen oynamaya başlayan sırma teller ise beyaz bir bulut parçasına doğru dönen güneş ışıklarını andırıyordu. Başındaki süslü başlık da gök mavisi rengindeydi. Benzetmelerimizin bayağılaşmayacağından emin olsak bunu da o sarı saçlarla beraber güneşli bir gökyüzüne benzetirdik. Açık eflâtun renkli eldivenler içindeki ellerin ve tahminen otuz dört numara iskarpin içinde, ipek çorapla örtülü ayakların zarıflığı bilinemezse de özlem duyanlar için bunlar da pek sevimli, pek nâzik idi.

Sarışın hanımın şemsiyesine gelince öyle dantelli, saçaklılar gibi parlak renkli değil de yaradılışındaki - hani ya şu Bihruz Beyi ilk bakışta "Kel gu ekselân" sözüyle kendisine övgü yağ-dırıcı bir kişi eden-zerafetin en büyük işareti olarak sade, güzel ve yalnız sapına feracesinin renginde bir kurdela bağlı, siyah, ağır atlastan idi. Okuyucular isterlerse bu şemsiyeyi de o güneşli gökyüzünün bir tarafında, bir kara buluta benzetebilirler. O zaman benzetmenin sunduğı hayal ortaya çıkar. Çünkü bulutun göğün içinde olması gerekirken gökyüzü bulutun içine girmiş olur.

Sarışın hanımın yaşından bahsetmedik. Çünkü bilmiyoruz. Kıymetli dişlerini anlatamadık. Çünkü görmedik. Fakat tahmi-nimizce bu güzel kadın, olsa olsa yirmi yaşını henüz bitirmiştir. Dişler de elbette iki dizi incidir!

Güzel hanımın arkadaşı, kendisinden boyly, kendisinden enli, kendisinden yaşly, hem de çok yaşlydı. Mavi gözlü, esmer yüzlüydü. Canlı canlı yürüyüşüne rağmen pek dinç; çok ko-

28

Araba Sevdası

nuşmasma, şakayı çok sevmesine, devamlı gülmesine rağmen pek neşeliydi. Yanlarından gelen geçenlere neredeyse bir şey söyleyecek gibi dikkatli dikkatli bakmasına rağmen serbest alışmış bir hanımdı. Sanki kalpakçılar yanındaki dükkânlardan çok alışveriş eden birini akla getiriyordu.

Siyaha çalan koyu yeşil kumaştan feracesine söz yoksa da onun arka eteğini sürekli sağ eliyle tutup kaldırmasında pek zerafet yoktu. Karamandola'dan aldığı potinleri eski değilse de yürürken ferâcenjn etekleri çok kalktığı için o potinlerin üst tarafından beyaz, tire çorapların görünüşü pek güzel gelmiyordu. Sol elindeki beyaz şemsiye, ipekli gibi parlıyor olsa bile büküm yerlerinin bir parçacık sararmış olması o kadar hoş görünmüyordu. Kalınca yaşmağı o yaşta bir hanım için pek uygundu; ancak bu yaşmağın ara sıra çenesinden aşağıya doğru düşmesi hiç de sevilir şey değildi. Fakat bu iki hanımın birbiriyle olan arkadaşlığı, aşırı zıtlıkları değiştirecek güzel bir manzara sergiliyordu. Meselâ sarışın hanım sarı bir gül, diğeri ise onunla bağlanmış bir mazi dalı idi. Yahut sarışın hanım çiçek açmış nazik bir fidan, yanındaki ise o fidanın düzensiz bir göl-geydi. Veyahut sarışın hanım parlak bir güneş, öbürü ise o güneşin yanından ayrılmayan, o güneşi daha gösterişli göstererek kendisini de biraz hoş gösteren kara bir buluttu.

29

İki hanım ağır ağır gittiler. Sözü edilen gölün yanında durdular. Oradaki beş altı kadar çiçeğe birkaç arı toplanmış, havuzu seyrediyorlardı. Bihruz Bey de hanımların arkasından gitti. Dört, beş adım kadar

uzakta, gölün kenarında bastonuna dayandı durdu.

Havuz, bazen beyazlıktan daha fazla hoş giden yeşil rengi henüz alamamışsa da epeyce bulanmış, sararmış olduğundan kenarındaki ve civarındaki ağaçlar ve bitkilerle onu seyretmeye gelenlerin şekillerine, boy poslarına, yüzlerine aynalık edebilirdi. İçindeki kırmızı, beyaz, siyah renkli balıklar güneşten, hayatları için gerekli olan enerjiyi almak için tâ suyun yüzüne kadar çıkmış; su içinde sakın ve mest olmuş bir şekilde etrafı seyretmeye dalmışlardı. Havuzun güneş ışıklarının yansımalarıyla parıl parıl parlayan yüzeyi, içindeki bu balıklarla beraber çirkin renkli, çiçekli bir ipek kumaş gibi görünüyordu.

Sarışın hanımla beraberindeki hanım, gölün kenarına gidip de yüzeyde kendi akislerini görünce sarışın hanım söze başladı ve aralarında şöyle bir konuşma geçti:

- Bak, bak Çengi Hanım, yer aynası! Görüyor musun kendini?...
- Yer aynası mı?... O da nedir? Yer elması bilirim ama yer aynasını hiç işitmedimdi!
- Yaşmağını biraz sıyrır da bakarsan, yer aynasının içinde iki tane yer elması da görürsün...
- Nesine bakayım. Bulanık bir su; o kırmızı şeyler de galiba Amasya elması olacak!... *

31

Araba Sevdası

- Ay Amasya'da elmas çıkar mıymış? Ben de bunu işitme-dimdi.
- Elma, ayol elma!... Elmas değil. Elmasın, pırlantanın İngiltere'de çıktığını bilmeyecek ne var? Sen de eğlence bulamadın da besbelli benimle eğleniyorsun...

Bihruz Bey, hanımların bu konuşmasını büyük bir dikkat ve önemle işitmek için olduğu yerde kulaklarını dört açmıştı. "Yer aynası" benzetmesi ve özellikle de "yer aynası içinde yer elması görüneceği" hatırlatmasından dolayı kendi kendisine:

- Quel esprit! (Ne zekâ!) Quelle finesse! (Ne incelik!) diyerek sarışın hanımın zerafetine hayran olup dururken İngiltere sözünü işittiğinde bunu soyut, kendisine fırlatılmış pırlanta kadar kıymetli ufak bir taş olarak kabul etmek istedi. Bunda da aslında hakkı vardı. Çünkü o toplulukta kendisinden başka, İngiltere'den daha yeni gelmiş bir mösyö gibi alafranga giyinmiş kimse yoktu. Bihruz Bey, böyle kıymetli bir övgü elde ettiği için kendisini dünyanın en mutlu insanı yapan bu taşın; yani bu zarif hediyein altında kalmayacak şekilde güzel bir karşılık hazırlamaya başladı.

Bu sırada mevcut olan seyirciler de çekiliyorlardı. Beye-. fendi bu güzel tesadüften yararlanarak derhal hanımlara yaklaştı. Ceketinin bir iliğine sokulmuş olan beyaz geraniurmı yani kaba Türkçeyle sardalya çiçeğini çıkardı ve:

- "Kıymeti İngiltere'yi, Fransa'yı ve belki bütün Avrupa'yı satın alabilecek olan pırlantanıza böy\ne fanee (solgun) bir çiçekle karşılık vermek lâıyk değilse de kabulüne tenezzül buyurmanızı rica etmeye zarar görmeyerek kendimi mesut sayarım. Böyle bir iltifatınız admirateuriünüzü (hayran) ne kadar heureux (mutlu) eder tarif edemem." diyerek çiçeği sarışın hanıma doğru uzattı. Sarışın hanım bu sözleri hiç üzerine almayarak sanki kendini seyretmekle meşgul oluyordu. Nihayet beraberindeki hanımın uyarısı ve zorlamasıyla Bihruz Beye doğru döndü:

Araba Sevdası

- "Teşekkür ederim." dedi. Çiçeği aldı. Bir toplu iğne ile göğsünün bir tarafına ilıstirdi. Arkasından yanındaki hanıma: "Acaba köşke girmeye izin var mıdır?" dedi. Öteden Bihruz Bey hemen söze karışarak:

- "Bahçenin her tarafını gezmeye herkesin droiû (hak) vardır. Zaten böyle rustique (kır hayatına ait) yerlere sizin gibi huriler, periler yakışır!" dedi. Bunun üzerine sarışın hanım gülererek arkadaşına doğru eğildi, gizlice bir şey söyledi. Söylediği:

-Â, bu benim adımlı nereden öğrenmiş? sözünden ibaret i-di.

Bihruz Bey, derece derece sarışın hanıma yaklaşmak, o-nunla tanışmak, konuşmak istiyordu. Halbuki ilk raslantıda kendisini o kadar yakından Bihruz Beye göstermek, -artık bari ismiyle analım- Periveş Hanımın hesabına uymuyordu. Bunun üzerine iki hanım, köşkü gezmekten vazgeçerek aşağı doğru yürüdüler. Beş, on adım sonra kalabalık içine girdiler. Bihruz Bey de gölge gibi onları takip etmeye başladı.

Bihruz Bey, hem ağır ağır yürüyor; hem de Periveş Hanımın yüzünün ve niteliklerinin güzelliklerini birer birer tekrar ediyordu. Böyle yüzü melek, huyu melek, zekâsı fevkalâde, eğitimi mükemmel ve bu özelliklerle oldukça asil bir aileye mensubiyeti şüphesiz olan bir hanımefendinin Keşfi gibi bayağı, kötü eğitilmiş bir adama yakınlık göstermeye tenezzül etmesinin mümkün olamayacağını düşünüyordu. Ve biraz önce bu hanım hakkındaki kötü düşüncelerini aşağıdaki şu düşünceleriyle düzeltmeye çalışıyordu:

-Bu nasıl güzellik? Uzaktan güneş gibi görünüyor, gözleri kamaştırıyor... Yakından ay gibi parlıyor da insanın baktıkça bakacağı geliyor! Ne kadar şairane bir güzellik! Ya o konuşmasının güzelliği! Yer aynası, yere döşenmiş ayna, bu küçük göl için çok güzel bir benzetme! İngiltere pırlantası! Bu da güzel, benim için fazla övücü ama zararı yok. Çiçeği çok zor kabul etti. Tabii böyle bir genç için bu durum sadece iffet ve masumluktan kaynaklanıyor. Acaba adı nedir?... Ah! aceleyle sormadım. Heyecan bırakmıyordu ki... Ben de güzel karşılık verdim ya. Allah'tan üzerimde o çiçek vardı. Gerçekten çok şairane bir tesadüf oldu. Yaşasın, öyle bir gölün kenarında... Lâmartine! Ah Lâmartine! Gelip de bu hâli görmeliydin! Beş dakika içinde en parlaklarından beş yüz ver yazmak için ne şairane bir tabloydu!... Çengi hanım... Ne tuhaf isim! Çengi, dansöz olarak bilinir, ama bu sözü isim olarak hiç işitmedimdi. Orjinal, bu da çok orjinal. Üzerindeki şu tuvalete, şu yürüyüşe bak! Gerçekten Kalipso gibi efsanevî bir kadın... Sanki Kalipso'yu adasından almışlar, yaşmaklamışlar, ferâcelemişler de şu bahçenin içine göndermişler!...

İşte Bihruz Bey böyle düşünüyor, düşündükçe de mutlu oluyor, gurur duyuyordu.

Araba Sevdası

Çünkü önünde cilveli bir şekilde yürüyen; güzelliğine, zerafet ve kıyafetine yalnız erkekleri değil, kendi

derecesindeki süslü hanımları bile hayran etmekte olan Periveş Hanıma beğenilmek mutluluğu, o kadar şık bey içinde yalnız kendisine nasip olmuştu. Gerçekten de güzel kadın her adımda beş, on kişiyi peşinde koşturduğu hâlde hiçbirisine bakmaya bile tenezzül etmiyordu. Yalnız güzellikte, parlaklıkta kendisine rakip gördüklerine bir bakış atarak ilerliyordu.

Bihruz Bey, başarısından emindi. Yalnız bir şey, kendisini ara sıra huzursuz ediyordu. Bu, Keşfi Bey eğer bahçedeyse sarışın hanımın ona karşı nasıl bir muamelede bulunacağı endişe-siydi.

Çalıların olduğu yere kadar Keşfi Bey görülmedi. Bihruz Beyin de mutluluğuna gölge düşüren o zalim düşünce yavaş yavaş dağılmaya başladı. Biraz daha ilerlediler. Burası kalabalık değildi. Bihruz Bey adımlarını sıklaştırdı. Hanımlara yetişti. Hızlı yürümesinin amacı, sarışın hanımı bir daha nerede ve ne zaman görmek mümkün olacağını ona sormaktı. Sarışın hanım buna fırsat vermeden Çengi Hanıma hitaben:

- "Burası çok güzel, çok hoşuma gitti; gelecek cuma da gelemim, hem doğruca buraya girelim." dedi. Bunun üzerine Bihruz Bey:

- Saat kaçta? Pardon efendim, saat kaçta? der demez, geriden bir "Kıskançlık! Kıskançlık!..." diye bir ses duyuldu. Hepsi birden döndüler, baktılar. Bunu söyleyen oracıkta ağaçlarla çevrili bir tarhın içinde yalnız başına oturmakta olan Keşfi Bey idi. Hanımlar, bağirtının sahibini tanıyıp birbirlerine bir şey söylediler, gülüşmeye başladılar. Bu sırada aşağıki kapıya da varmışlardı. Bihruz Beyin:

- Saat kaçta? sorusu cevapsız kaldı.

Hanımlar kapıdan çıktılar. Lândo önce aldığı emir üzerine oraya gelmişti. Arabacı yerinden indi. Arabanın kapısını açtı. Hanımlar içeriye girer girmez kapı tak diye kapandı. Arabacı yerine çıktı; arkasından bir kırbaç şakırtısı işitildi. Lândo süratle aşağı doğru gitmeye başladı.

36

11

Bihruz Bey bu dakikada çok mutsuzdu. Keşfi Beyin o şekilde haykırması, hanımların o şekilde gülüşmesi, sorusunun cevapsız kalması, arabacının landonun kapısını açıp hanımları alıp gitmekteki acelesi, sarışın hanımın arabadan bakıp da bir veda sözcüğü bile söylemeden çıkıp gitmesi zavallı beyi çok fazla etkilemişti.

Bu aşırı üzüntü içinde birdenbire aklına lândoyu takip etmek geldi. Kapının yanında bağcı kılığında iki kişi durmuş konuşuyorlardı. Onlara bakarak soğukkanlı bir eda ile:

- Arabam? dedi ve karşısındakilerden çabuk bir hareket bekledi. Fakat herifler bundan bir şey anlayamadıkları için şaşkınlıkla birbirlerine bakmaktan başka hiçbir şey yapamadılar. Bihruz Beyin buna da canı sıkıldı. Artık kendi gözleriyle arabasını aramaya başladı. Halbuki yukarı kapıdan bahçeye girdiği zaman, arabasını aşağı kapıya getirmesini arabacıya tembihle-mişti. Onun için araba onu bıraktığı yerde bekliyordu. Sarışın hanımın arkasından bir kere bahçeden dışarıya çıkmış olduğu için şoseden yukarıya doğru hızlıca yürümek istediye de birbiri ardınca gelmekte olan arabaların izdihamından ve özellikle de sarı bir bulut gibi havaya yükselen tozun yoğunluğundan ürktü. Tekrar bahçeye girdi. Aceleyle giriş ücretini vermeyi unutmuştu. Uyarı gelmesi üzerine elini cebine soktu. Bir meci diye çıkardı. Para alan adama fırlattı. Mecidiyenin üstünü almaya zaman yoktu. Koşarcasına yürürken Keşfi Beyi biraz önce gördüğü yerde göremeyince hızını daha da arttırdı. Bu sırada yolunun üzerinde karşılaştığı süslü bir madamın fistanına bastı, yırttı. Telâşından zarar görmüş olan kişinin cinsiyetini ve

kayıtsızlığını düşünemeyerek:

-Pardon monşer! dedi geçti. Biraz daha ötede bir tepsi i-çinde kahve ve bira götürmekte olan garsona çarptı, tepsiyi yere düşürdü. Şişeler kırıldı. Dökülen kahveler, biralar kendisiyle beraber kadın erkek, birkaç kişinin daha üstüne başına sıçradı.

37

Araba Sevdası

O yine koşup gidiyordu. Garson:

-Beyefendi, beyefendi! Bizim zararlar ne olacak? diye haykırmaya ve arkasından koşmaya başladı. Çaresiz bunun için de durdu. Yeleğinin cebinden bir altın çıkardı, garsona doğru attı. Bu sırada bir tanıdığına rastgeldi. Bu kişi, bir şey söylemek, bir şey anlatmak için kendisini yolundan alıkoymak istediye de bey:

-İşim var! diyerek ondan kurtuldu. Sonunda güç bela kapıdan çıktı. Arabasını buldu. Arabacı, hayvanların önüne birisini bırakarak kendisinin ufak bir işi için bir tarafa gitmişti. Bihruz Bey arabacının dönüşünü beklemedi. Hemen yerine çıktı. Dizginleri eline aldı. Hayvanları kırbaçladı... Aşağıya doğru son hızla gitmeye başladı.

Yolun üzeri arabalar, hayvanlar, insanlarla hıncahınç dolu olduğundan Bihruz Bey dakikada bir durmaya mecbur oluyor ve sabırsızlığından çok fazla sıkılıyordu. Nihayet aşağı kapıyı da buldu. Oradan ötesi sakindi. Arabayı alabildiğine koşturarak Tophanelioğlu'na geldi. Birdenbire durdu. Çünkü burada karşısına çıkan dört yoldan hangisine gitmesi gerektiğini önceden düşünüp kararlaştırmamıştı. Burada daha fazla sıkılmaya başladı. İki dakika kadar durakladıktan sonra Beylerbeyi'ne inen yolu tutturdu. İstavroz üzerlerine kadar bir koşu gitti. Lândodan bir iz bulamadı. Oradan döndü. Bağlarbaşı, Nuh kuyusu tarafıyla Haydarpaşa'ya indi. Lândodan yine eser bulamayınca bütün bütün üzüldü.

Bu sırada vakit de on ikiyi geçmiş, yarım geliyordu. Çaresiz, Koşuyolu'ndan ağır ağır giderek büyük bir üzüntüyle köşküne döndü. Doğruca odasına çıktı. Fesini bir tarafa attı. Eldivenlerini çıkardı. O sırada:

-Yemek hazır efendim. Bay Piyer de orada." diye gelen uşağı Mişel'i azarlayarak savdıktan sonra sehpanın üzerinde bir tabak içinde duran frenk sigaralarından birisini aldı. Tepesini dişiyle kopardı. Sigarayı lâmbadan yaktı. Kanapeye geçti, oturdu ve sigaranın tavana doğru yükselen mavi dumanını gözleriyle takip ederek üzgün bir şekilde düşünmeye başladı.

38

12

Periveş Hanımla arkadaşı Çengi Hanıma gelince... Bunların terbiye ve fazilet bakımından asılları, bahçede gölün yanında Bihruz Beye karşı gösterdikleri senli benli tavırlardan ve biraz aşağıda anlatılacak bir konuşmalarından anlaşılacaktır.

Burada yalnız şunu anlatmak lâzımdır: Periveş Hanım, Bihruz Beyin yakıştırdığı gibi öyle şerefli bir aileye, asil bir hanedana mensup değildi. Yaşadığı yer de Bihruz Beyin sınıflan-dırmasındaki tahminine uygun olarak kibarlara has yerlerden değildi.

Periveş Hanım, kaşıkcı esnafından Sakin Ağa adında, namuslu bir adamın kızı ve arzuhâlcilikle geçinen Mağmum E-fendi adında haysiyetli bir kişinin eşi idi. On altı yaşında babasını kaybettikten ve yirmi üç yaşında eşinden ayrıldıktan sonra annesi Zamiye Hanımla birlikte Karabaş mahallesindeki dört odalı evlerinde fakir, fakat namuslu bir şekilde geçinip gidiyorlardı. Gerçekten çok güzel olan Periveş Hanımı kötü bir rastlantı, Çengi Hanım denilen düzenbaz bir kadınla birleştirmişti. Böylece kısa zaman içinde güzelliği ve zerafeti şöhret olmuş; fakat ne yazık ki cevher kadar kıymetli olan erdemi tamamıyla yok olmuştu.

Bu kötü ilişkinin meydana gelmesinden sonra Periveş Hanım genellikle Çengi Hanımla bir araya geliyor, daima onunla geziyor ve gerektiğinde Çengi Hanımın evinde geceliyordu.

Bunların Çamlıca bahçesinde görüldükleri günün sabahı Periveş Hanım adî bir yatak başına bürünmüş olarak Karabaş mahallesinden çıktı. Beraberinde sekiz yaşında bir komşu çocuğu vardı. Bir hayli mesafe katettikten sonra güneş görmeyen,

39

Araba Sevdası

dolayısıyla da çamuru kurumayan bir sokağın kuytu bir köşesinde karşısı ve arkası bostan, bir tarafı bekâr odaları gibi kötü binalarla çevrili, tek başına ayakta duran şüpheli bir eve gelmişti. Burası Çengi Hanımın oturduğu yerd. Periveş Hanımın gelişinden bir saat sonra bu iki hanım yukarıda tarif edilen güzel kıyafetlere girerek yaşlısı önde, genci arkada olarak evden çıktılar. Aksaray Caddesine doğru yürüdüler.

Hanımlar evden çıktıkları zaman, Samatya'ya kadar yayan inerek oradan demiryoluyla Makri Köyüne, oradan da Sakız Ağacı mesiresine gitmeye karar vermişlerdi. İşte bu kararla yürürlerken, Periveş Hanım:

-Çamlıca bahçesini çok övüyorlar, bugün de oraya gitsek acaba nasıl olur? şeklinde ağız arayınca Çengi Hanım, uygun buldu ve bu, Sakız Ağacı kararını halk bahçesiyle değiştirmeye sebep oldu. Bunun üzerine hanımlar hareketlerini hızlandırarak Aksaray'ın tramvay durağına yetiştiler ve hemen hareket etmek üzere bulunan tramvay arabasına çıkıp oturdular. Üç çeyrek saat sonra köprü başında tramvaydan indiler, köprüyü geçerek Üsküdar vapuruna girdiler. Vapura girdikten yarım saat sonra. da Üsküdar vapur iskelesine çıktılar. Beylik ambarın önüne doğru yürümeye başladılar.

Diğer günler vapurdan çıkan halkı karşılamaya koşarak: -Boş araba! Araba lâzım mı? Sizi şu temiz kupa ile götüre-yim mi? şeklindeki sözlerle arabalarını cazip gösterip birbirleriyle yarışan arabacıardan hiçbirisi görünmedi. Çünkü o gün, seyir yerlerine dağılmak için kira arabalarına edilen hücum, diğer zamanlardan çok daha fazlaydı. Bir saatten beri iskelede boş bir tek araba bile kalmamıştı.

Çengi Hanımın orada rastgeldiği bir adama: -Ayol! Kira arabası arıyoruz, acaba nerede bulunur? sorusuna:

40

Araba Sevdası

-Hanımefendi, boşuna aramayınız, bulamazsınız, diye aldığı cevap üzerine hanımların ikisi birden:

-Ah! Vah, vah! O kadar uzak yerden gelişimiz hiçbir şeye yaramadı! dediler ve beri taraftaki çeşme

meydanına yönelerek ilerlediler ve orada da rastgeldikleri birkaç kişiye:

-Ayol! Buralarda hiç araba bulunmaz mı? sorusunu tekrar ettiler.

O gün sabahleyin Beyoğlu kira arabalarından bir lândo Kadıköy'e bir hasta götürerek Üsküdar'a dönmüş, araba vapurunu bekleyerek çeşmenin yanında duruyordu. Landonun arabacısı, hanımların araba aradıklarını görünce kendi kendine:

-İki saat daha burada boşu boşuna vapur bekleyeceğime, şu hanımları alsam götürsem daha iyi olmaz mı? dedikten sonra hanımlara doğru ilerledi ve Çengi Hanıma hitaben:

-Nereye gideceksiniz hanımefendi? İsterseniz sizi bu lândo ile götüreyim... deyince hanımların ikisi birden dönüp lândoyu inceledi. Şansın sırf yokluk içinde yarattığı bu beklentinin üstündeki müsaadeyi bakışlarıyla, gülüşleriyle birbirlerine tebrik ettikten sonra Çengi Hanım gidilecek yeri belirleyerek pazarlığa girişti.

Orada bulunan kayıkçı, hamal, beygir sürücüsü gibi aşağı tabakadan olan birtakım kişiler, Periveş Hanımın etrafına toplanıp kaba kaba laflar atarak onu rahatsız etmeye başlamışlardı. Haziran güneşinin gökyüzünün tepesinden dik olarak yansıyan ateş gibi ışıkları da, yeryüzünü yakarken zavallıyı ter içinde bırakarak sıkıntı veriyordu. Bu zor durumdan bir an önce kurtulmak ihtiyacını fazlasıyla hisseden Periveş Hanım, arabacıya işaret edip arabanın kapısını açtırdı. Hemen içeriye kendisini attı. Ardından Çengi Hanım da girdi.

41

13

İşte Bihruz Beyin Periveş Hanım hakkında dış görünüşe bakarak yaptığı tahminler ve duygular; çok zor beğenenlere has dikkatler; övgü kaynağı olan landonun bu güzel kadını taşıyarak halk bahçesi gezintisinde bulunması -pek o kadar seyrek olmayan- tesadüflerden birisiydi. Fakat, böyle bir tesadüfün mümkün olabileceği düşüncesi Bihruz Beyin aklından bile geçmemişti. Bu yüzden lândodan dolayı hanımları ve hanımlardan dolayı lândoya -gördüğümüz derecelere kadar- önemsemiş ve bu önemin sonucu olarak bahçenin içinde Periveş Hanım'a- bildiğimiz gibi- âşık olmuştu.

Yukarıda tarif edildiği gibi hanımlar -Bihruz Bey de arkalarında olduğu hâlde-, bahçeden çıkıp lândolanna binmişlerdi. Araba hareket eder etmez Periveş Hanımın:

- Daha pek toy, zavallı! demesiyle iki hanım arasında aşağıdaki konuşma geçmeye başladı:

- Âdeta budala ayol!

- Biraz hoppaya da benziyor.

-Zıpır derler bunlara, zıpır; fani çiçeği ne yaptın? Bakayım, hâlâ göğsünde duruyor mu?

Çengi Hanım, Bihruz Beyin bir ara söylemiş olduğu, Fran-sızca fane kelimesini "fani" diye işitmişti. Bir hanıma ilk görüşte aşkını sunmak için verdiği çiçeğin faniliğinden bahsetmekte bir ilişki, bir zerafet ve letafet bulamadığından: "Fani çiçeği ne yaptın?" deyince Bihruz Beyin o münasebetsizliğini hatırlatmak istemişti.

- Ha! Gerçekten, o ne demekti acaba? "Benim aşkım da bu çiçek gibidir; böyle solar, gider mi" demek

istedi?

43

Araba Sevdası

-Adam, sen de! Onun ne söylediğinden, ne yaptığından kendisinin de haberi yoktu.

- Gelecek cumayı bekleyecek.

- İşi yoksa beklesin, dursun.

-Adam, gülelim, eğleniriz, bahçe de hiç fena değil doğrusu!

- Her zaman böyle süslü arabayı nereden bulacaksın? -Böylesi olmasın da daha kötüsü olsun; maksat eğlenmek

değil mi?

-Peki o zaman alafranga bey yine sana bakar mı dersin? -Bakmazsa bakmayıversin; o da tasamın on beşi sanki?

- A! Tanıyamadık mı? Geçen gün Kadıköy vapurundan çıkarken benim feracemin eteğine basıp da, pardon diyen bey değil mi?

- O budala mıydı o? Değil, değil; onun sakalı vardı.

- A! Ben hiç bilmez miyim; tâ kendisiydi.

- Adam, nemize lâzım; acaba iskelede çok bekleyecek miyiz?

- Sanırım ki beklemeyiz. Olmazsa kayığa da binebiliriz. -Galiba sen canını yabanda bulmuşsun. Ey, şimdi paraları

sayacak mıyız?

- Sayacağız ya, arabacının bahşişini de unutma!

- Bahşiş mi? İki saat için yüz kuruş verdikten sonra bir de bahşiş, öyle mi? Üstüme iyilik, sağlık! Ben çıldırdım, ayol!

Bu sırada araba, Üsküdar iskelesi hizasında gündüz hanımları aldığı noktada birdenbire durunca Çengi Hanım:

-A! Geldik mi? Ne çabuk geldik! Vallahi iyi! diyerek, önceden hazırladığı dört meci diye ile bir miktar bakır parayı arabacıya teslim etti. İki hanım arabadan indiler. Ağır ağır iskeleye doğru yürüdüler. Vapura girdiler. On dakika sonra vapur da iskeleden ayrılarak İstanbul'a gidiş yönünü tuttu. Yirmi dakika içinde Haliç'teki gemilerin arasına karışarak gözden kayboldu.

44

İKİNCİ KISIM 1

Odasında sigara içerek düşünür hâlde bıraktığımız Bihruz Bey düşünce düşünce nihayet bir sonuca vardı ve bir karar vermeyi başarabildi. Bu karar, daha şimdiden acı çeken bir âşık olarak gördüğü kendisinin aşkını Periveş Hanıma itiraf etmekte. Ayrıca ayrılık zamanı "Saat kaçta?" sorusuna cevap vermediği ve özellikle de landonun hareket zamanında bir veda işareti yapmadığı için ona sitem ve serzeniş dolu bir mektup yazmaktı. Gelecek cuma günü saat sekizde ve belki de daha erken bahçede bulunup Periveş Hanımın gelişini bekleyecek ve hanımefendi görünür görünmez hazırladığı mektubu yaklaşıp kendisine verecekti. Ondan sonraki hareketleri ve davranışları da durumun gereklerine uyduracaktı. Yani kısacası gönül arslanının istediği nazlı, güzel boylu ceylanı Keşfi zevzeğine rağmen arzu tuzağına düşürmeye çalışacaktı.

Bu sırada üçüncü kez sorduktan sonra salona giren Misel, lâmbaları kontrol ederek fitillerini biraz indirip, yine çıkardıktan sonra beyefendinin yüzüne gizlice baktı. Hâlinde gördüğü sakinlikten cesaret alarak alçak bir sesle:

- "Yemek soğuyor." diyebildi.

Bihruz Beyin zihnî uğraşları, sözü edilen karardan sonra tamamıyla geçmemişse de, epeyce hafiflemişti. Ayrıca hocası Mösyö Piyer, yemek odasında neredeyse üç çeyrek saatten fazla bir zamandan beri kendisini bekliyordu. Onu daha fazla bekletmenin çirkin olacağı düşüncesi, zihninin bir köşesinde kendi kendini gösterebilmişti. Bunun üzerine, bey yerinden kalktı. Üçte ikisinden fazlası yana yana bitmiş olan sigaranın uzamış,

45

Araba Sevdası

beyaz külünü masanın bir tarafındaki sigara tablasına bıraktıktan sonra, sigaradan kalan parçayı dudaklarının arasına kıştırarak yemek odasına yöneldi. Kapıdan içeriye girer girmez hocasına hitaben - Şüphe yok ki artık bu defa oldukça saf bir Fransızca ile-:

- Afedersiniz, aziz hocam! Çok önemli bir şey düşünüyordum da; sizi beklettim. Ümit ederim ki bana gücenmediniz! dedi. Tokalaşmak için, ona elini uzattı.

Mösyö Piyer oralarda değildi. Zaten bütün bütün denecek kadar yemekten kesilmişti. Olanca iştahını, zevkini, eğlencesini siyasî gazetelerin güncel meselelere ait, sütun sütun yayınlanan makalelerini ve sohbet yazılarını okumaya harcamış ve kendini vermiş olan bu altmış beşlik ihtiyar, köşke geç vakit gelmişti. İkinci kata çıkar çıkmaz, aç gözlü Mişel'in:

- "İsterseniz buraya buyrun, şimdi yemek çıkacaktır." demesi üzerine doğrudan yemek odasına girmişti. Ceketinin cebinden çıkardığı bir yığın gazeteden ayırdığı çarşaf kadar bir tanesini katlayıp küçülterek, bir iskemlenin üzerinde büyük bir dikkat ve önemle okumaya koyulmuş ve yemeğin gecikip gecikmediğinden asla haberdâr olmamıştı.

Bu yüzden, Bihruz Beyin o konuda özür dilemesine şaşırarakla beraber:

- Hiç zararı yok; zaten ben gazetemi okuyordum, diyerek karşılık verdi. Ve Bihruz Beyin uzattığı eli sıkıp bıraktıktan sonra, onunla karşı karşıya sofraya geçip oturdular.

Mösyö Piyer'in, o çarşaf kadar gazetede büyük bir dikkatle okuduğu şey, o devrin en önemli siyasî

meselelerinden olan Süveyş Kanalı'yla ilgili, uzun bir özel bölümdü. Mesele hakkında servet, ticaret, siyaset noktasından birtakım düşünceleri ve yorumları kapsıyordu.

Politikaya fazlasıyla meraklı olan Mösyö Piyer, gazetede okuduğu şeylerin hâlâ etkisi altındaydı. Zihnini biraz daha on-

46

Araba Sevdası

larla meşgul etmek ihtiyacında olduğu için sofraya oturur oturmaz Bihruz Beye hitaben:

- "Patrie'de şimdi özel bir bölüm okudum. Süveyş Kanalı hakkında çok önemli düşünceler var." diye söze başlayarak okuduğu şeyleri fıkra fıkra kısaca tekrar ederek bunlara kendi düşüncelerini de ekledi.

Beri tarafında, bir ucu Periveş Hanımın saçlarına ilişip kalmış, diğer ucu Keşfi Beyin püskülüne takılıp dolaşmış olan düşüncelerinin karışıklığı arasında, zihni yeniden dağılmaya başlayan Bihruz Bey, Mösyö Piyer'in sözlerini kesinlikle dinlemiyordu ve dinlese de anlayamazdı.

Öğrencisinin, böyle siyasî ve ciddi konularda konuşamama kabiliyetsizliğini herkesten iyi anlamış olması gereken Mösyö Piyer'in konuşurken Bihruz Beyin yüzüne bakması; önünde bulunan sürahiye, şarap şişesine hitap etmektense kaşı gözü hareket eden, eli ayağı oynayan bir varlığa hitap etmedeki önceliğine bağlıydı.

47

Mösyö Piyer, bir ara konunun kendince tam can alıcı bir noktası üzerinde hararetili hararetili konuşurken, bu gevezelikler, bu gürültüler, ister istemez Bihruz Beyin kulağına gelip beynini tırmalıyor, zihnini iyice karıştırıyordu.

- Afedersiniz azizim! Biraz aşktan bahsedelim, lütfen! diye hocasını aşk konusuna davet etmesi, Mösyö Piyer'i birdenbire büyük bir şaşkınlığın sessizliğine düşürdü. Zavallı ihtiyar, çatalı bıçağı bırakarak iki eliyle gözlüğünü iyice yerleştirdikten ve Bihruz Bey'in yüzüne dikkatlice bir hayli baktıktan sonra Fransızca:

- "Peki, buyurunuz; ondan bahsedelim." dedi ve çatalı, bıçağı tekrar tutarak sözüne devam etti:

- Aşkın hangi çeşidinden bahsetmek istiyorsunuz? Bilindiği gibi aşkın çeşitleri vardır. Vatan aşkı, evlât aşkı, anne aşkı, kendi cinsine olan aşk, gurura düşkünlük, insanın kendine olan aşkı... Bunlar farklı şeylerdir. Hangisini konulalım? -Tabî ki kadın aşkını! •

Bihruz Bey tarafından girilmek istenilen bu konunun Mösyö Piyer'ce yersizliği, zamansızlığı ihtiyarın epeyce canını sıkmıştı. Beyin birdenbire söylediği "Tabî ki kadın aşkı!" sözündeki münasebetsizlik üzerine herifin o yorgun sinirleri şiddetle uyanmaya, o soğuk kanı hızla kızışmaya başladı. Çehresi kızardı, gözleri açıldı; terbiyesiz öğrencisini iyice haşlamak istedi; fakat istediğini yapamadı. Çünkü Küçük Çamlıca'nın havadar köşkünde, haftanın iki gecesini gönlünün keyfiyle geçirmek için vapur ve araba ücretlerinin dışında, peşin olarak her

49

Araba Sevdası

ay eline geçirdiği altı adet yirmi iki Frank, yetmiş beş sent Mösyö Piyer'e hatırlıca bir dost idi. Bihruz Bey hafif mizacı, tembelliği, garip garip hareketleri ve sözleriyle ne zaman Mösyö Piyer'i hiddetlendirse, o hatırı büyük dost meydana çıkar, Mösyö Piyer'in kulağına: "Canım, o daha pek gençtir. Gençlik bu türlü hâlleri doğal karşılamayı gerektirir. Şu zavallı çocuğa kızmanın ne gereği var? Sen bilgili bir adamsın, öyle kusurlara bakmamaksın!" şeklinde sözler söyler, muallim efendi de bu hatırlı, bu yumuşak yüzlü, bu sevimli dostunun o güzel öğütlerini dinleyerek Bihruz Bey'in her fenalığını hoş görürdü.

Bu defa da yine o hayırlı dostun uyarıları üzerine kendini tuttu. Yalnız Bihruz Beyin ulu orta ortaya sürdüğü kadın aşkı konusunu manevî bir intikam almak arzusundan vazgeçmediği için onun hoşlanamayacağı bir şekilde sokarak tekrar şöyle söze başladı:

- Lâbruyer'in mi, yoksa Eâruşkokol'un mu? Bilmem hangi-sinindir ki "Tutkunluğun her türlü erbabına türlü maskaralıklar ettirir. Özellikle de aşk ve seveda, insanı hepsinden çok maskara eder..." sözünün mânâsını iyi anladınız ya?

- Hayır, düşüncenizi anlayamadım.

- Pardon! Bu benim fikrim değil. Kendi fikrimi söylesem, o hiç hoşunuza gitmez. Bazı bilginlere göre aşk, sahibini gülünç duruma düşürür. Çünkü aşk, zevzeklikten başka bir şey değildir.

- Siz ihtiyarsınız; sevgiye tabî ki düşman olursunuz.

- Kadın sevgisine öyle mi?

- Şüphe yok!

- Ha! Ahlâk bakımından genellikle çok çirkin olan o kadınların, o akıl ve zarafetleri mantıktan çok delilikleri güçlendiren kadınların sevgisine öyle mi? Korkarım, öğrencim bir kadına ilgi duyuyor olmalı!

50

Araba Sevdası

- Hayır, pek de öyle değil!

- Kendini gözet evlâdım! Kendini gözet! Kadınlar çok mu-zırdırlar. Onlar azap çektirmekle görevli meleklerin yeryüzünde ortaya çıkmış örnekleridir. Bizi cennet kapısından cehenneme atarlar. Bir âmâyâ "Karınız bir güldür." demişler. O da "Dikenlerinden öyle anlıyordum." cevabını vermiş.

- Pardon, Mösyö Piyer!

- Dinleyiniz, dinleyiniz! Daha bitmedi. Sokrat ne diyor bilir misiniz? Diyor ki: "Kadın her türlü fenalığın kaynağıdır." Aristo da: "Dünyada kadınlar kadar idare etmesi zor olan başka yaratık yoktur. Ne deliler, ne de canavarlar onlar kadar korkulmaya lâyıktır!" demiş.

- Fakat aziz profesör !

- Dinleyin, dinleyin genç bey!

- Hocam, bu akşam her zamanki Mösyö Piyer değilsiniz! Ahlâkınız değişmiş. Çok sinirli olmuşsunuz. Bilmem niçin?

- Belki. Fakat siz her zamanki Bihruz Beysiniz!...

51

Bihruz Beyin son sözü çok doğrudu. Daha üç, dört ay önce Pol ve Virjin'i birlikte okumuşlardı. O zaman bu iki çocuğun birlikte doğup birlikte büyüyen ruhlarının yakınlığı, iki saf kalbi birbirine bağlayan o masum sevginin ıssız bir adanın ıssız yerlerinde, akarsuların kenarlarında, karanlık ormanların kıyıcaklarında, kumluk sahillerde, muz ağaçlarının tepelerinde, yavru kuşların yuvaları yanında; aydınlık denizlere, renkli guruplara, parlak güneşlere, güzel mehtaplara karşı meydana gelen güzelliklerini Mösyö Piyer ne kadar tatlı tatlı anlamış, ne kadar tatlı tatlı yorumlamış ve okumuştur! Daha üç, dört hafta önce Lâ Dam o Kamelya 'yi köşke getirip de:

- İşte romanların en güzeli! diyerek kitabı hemen o gece yukardan aşağıya Bihruz Beye anlatmıştı. Margarit'm aslında kötü biri olan sevgilisi Arman'ı ne kadar da saf duygularla sevdiğinden ve bu sevgiden doğan hayatın saflık, merhamet ve temizliğinden; sonunda zavallı âşğın veremden garip bir şekilde vefatından Mösyö Piyer ne kadar üzülmüş, öğrencisini de ne kadar üzmüştü! Ayrıca daha üç, dört gün önce Alfons Kar'ın İhlamların Altında adlı romanını Bihruz Bey okuyup da romanın kahramanı olan Estefarim çılgınlıklarını aklının almadığından bahsettiği zaman hocası, nefsin o derecesinin tutku olduğunu söylemişti. Ve bunun, erbabını âdeta deli gibi dövündüreceğini; bu deliliğe düşenlerin genellikle kendisine âşık olanların kavuşmalarıyla da avunamayıp mâhiyeti kendilerince de bilinmeyen bir kırık hayat duygusunun sonucu olarak intihar ettiklerini ve bu tutkulu durumu Alman şairi Goethe, meşhur Verter hikâyesinde oldukça doğal bir şekilde tasvir ettiği için bir kere de o hikâyenin Fransızca tercümesini okumak gerekti-

53

Araba Sevdası

ğini Mösyö Piyer ne kadar ciddî bir tavırla öğrencisine anlatmıştı.

Bu akşam Mösyö'ye ne oldu da daima saygıyla andığı aşk ve sevgiyi böyle kötülemeye kalkıştı?

Zavallı Bihruz Bey, hocasına hitaben:

- Aşktan söz edelim lütfen! dediği zaman neler düşünmüştü. Gündüzki aşk macerasını bütün ayrıntılarıyla özet olarak Mösyö Piyer'e anlattıktan sonra o özeti hocasının konuşma ustalığıyla giydirilmiş, kuşatılmış, süslenmiş, kıvraklanmış olarak tekrar işitecekti! Evet! İhtişam ve süsle dolu, salma salına yürüyen altın saçlı kızla ilk âşıkça bakışmasından başlayarak bahçeye inişleri, gölün kenarında duruşları, gülüşleri, sevinişleri; yer aynası şakasını, pırlanta sohbetini, çiçek muhabbetini, gezmeleri, yürüyüşleri, randevu isteğini, büyük rakibini, acı veren ayrılığı, veda etmeden gidişi, engelleri, zamansız takibini, sonuçsuz aramalarını, heyecanlarını, hiddetlerini sırasıyla üçer beşer kelimeyle söyledikçe Mösyö Piyer bu cümleleri kendisine ait söyleyiş ve neşeyle genişletip güzelleştirerek tekrar edecek. Bihruz Bey de bunları dinledikçe bu güzel, bu şairane romanın kahramanı olarak kendisini düşünüp mutlu olacak ve gurur duyacaktı!

Bihruz Beyin faydalanması bununla da kalmayacaktı. Henüz birinci bölümü oluşan bu güzel romanı istediği gibi sonuçlandırmak için türlü entrikalara, tedbirlere girişmek gerektiği konusunda Mösyö

Piyer'in teorik ve pratik bilgilerinden yardım dahi alacaktı. Ancak her nasılsa efendinin bu akşam tersliği tuttu. Sonuç hakkında kendisinden bir fikir almak şöyle dursun, konuya girmeye bile imkân bulunamadı.

Diğer taraftan Mösyö Piyer, öğrencisine karşı gösterdiği kaba muamelede o kadar da haksız değildi. Herif, Süveyş Kanalı meselesi gibi ciddi ve derin bir konuyla uğraşıp dururken Bihruz Bey'in damdan düşer gibi:

54

Araba Sevdası

- Lütfen aşktan bahsedelim! demesi ve özellikle de, -Aşkın hangi çeşidinden bahsetmek istiyorsunuz? sorusu-

na,

-Kadın aşkıdan! kaba sözüyle karşılık vermesi affedilecek bir münasebetsizlik, hazmedilecek bir yanlış mıdır?

Halbuki Bihruz Bey kendi kabahatini anlamadığı için Mösyö Piyer'in münasebetsizliğini, mizâcındaki asabiyetin her nedense heyecanda bulunmasına veriyordu. Bu kötü kullanışı kadere yükleyerek konuşmadan, mecburen onun konuşmasını tamamlamasını beklemeye karar verdi. Yemek gürültüsü de sona ermişti. Meyveyi beklemeden sofradan kalktı. Onun tak-dimiyle aralarında şu sözler söylendi:

- Pardon, Mösyö Piyer! Rahatsızım, başım çok ağrıyor; müsaadenizle içeri gıueceğim. Siz yarın, belki erken inmiş olursunuz; o halde salı günü değil mi?

- Nasıl isterseniz!

- Bon suar, mösyö!

- Bonsuar, çocuğum... Allah rahatlık versin!

55

Zavallı Bihruz Bey şu an gerçekten çok üzgündü. Gündüz saat dokuzdan beri dimağının büyük bir faaliyet hâlinde bulunmasından, kalbinin nöbet nöbet şiddetli heyecanlara tutulmasından dolayı zavallı gencin asabında büyük bir alçalma meydana gelmişti. Odasında tek başına bir hayli düşünerek yapacağı şeyi kararlaştırdıktan sonra bir dereceye kadar rahatlatmayı başardığı sinirlerini Mösyö Piyer'den alacağı öğütler sayesinde bütün bütün yatıştırabileceğini ümit ederek sofraya oturmuşken, hocasından ansızın uğradığı hareketin şiddeti, sinirlerini yeniden alt üst etmişti. Sevdasının sırrına şiddetli bir ağrı yapışmış ve bu ağrı kendisini dinlenmeye muhtaç etmişti.

Bunun üzerine bey, sofradan kalktığı gibi salona dahi uğramadan dairesine geçti. Doğruca yatak odasına gitti. Kendisini soymak için gelen dadı kalfayı:

- Biraz başım ağrıyor. Bugün çok dolaştım, yoruludum. Annem beni soracak olursa "Yarın erken gidecekmiş, yattı, deyiver" diye savdıktan, oda kapısını da sürmeledikten sonra hemen yatağına düştü. Dört, beş saat yatağın içinde bir taraftan bir tarafa döne döne nihayet gözlerini kapayabildi.

Bihruz Bey yemek odasından çıkar çıkmaz Mösyö Piyer yüz otuz altı frank, elli sentle yüz yüze bulundu. Bu yumuşak yüzlü, bu tatlı dilli hayırlı dost, Mösyö Piyer'e bu defa kimbilir ne acı sözler söyledi ki zavallı ihtiyar sakın sakın biraz düşündükten sonra yeni ısırıldığı bir akça armudunu ezmeye uğraşan dişsiz ağzından:

- "Fakat bazen ben de münasebetsizlik ediyorum! Zavallı çocuğu fena sıktım. Şuna, gelecek salı kadın aşkıyla ilgili güzel bir eser getireyim." dedi.

57

Araba Sevdası

İhtiyar profesör gelecek salı akşamı öğrencisine cildi yaldızlı bir Kont dö Bukas hediye etmeye karar vermişti. Bu şefkatli niyet üzerine Bihruz Beyle ilgili artık hiçbir endişesi kalmadı. Önündeki şarap şişesine uzandı, kadehini doldurdu. Kendi sağlığına içti. Sofradan kalktı. Bihruz Beyin önce büfenin kenarına bıraktığı sigara parçasını kendisinin sanarak aldı. Lâmbadan yaktıktan sonra gazetelerini de aldı. Bir tarafa çekildi. Yine rahat bir şekilde okumaya koyuldu.

Öte tarafta Bihruz Bey, uykuya dalar dalmaz gündüzki o-laylar kapalı gözlerinin önünde karmakarışık bir şekilde cereyan etmeye, sofraya başındaki konuşmalarsa o kaynar beyninin içinde bağlanmamış bir hâlde çın çm ötmeye başladı. Periveş Hanımın lândosu istavrozun üzerinden Beylerbeyi'ne doğru yokuş aşağı öyle bir hızla gidiyor ki, tekerlekler yere değmiyor! Lândoyu çekenler, beygire asla benzemeyen bir çift acayip mahlûk. Bunu kullanan kişi parlak düğmeli arabacı değil, Keşfi Beyin kendisi! Bihruz Bey, yağız bir ata binmiş, lândoyu takip ediyorsa da bir türlü yetişemiyor! Atı kırbaçlıyor, sürüyor, koşturuyor; tam lândoya yetişeceği zaman hayvan geri geri gitmeye başlıyor! Bihruz Bey, bu durumdan oldukça acı çekerek arkasına dönüp görüyor ki Madam Piyer olması gereken ihtiyar bir madam, hayvanın kuyruğuna yapışmış geri geri çekip duruyor! Bu sırada Mösyö Piyer, etekleri yerlere sürünecek kadar uzun bir rob dö şambr giymiş, başında renkli tüylerle süslü bir kadın şapkası, iki koltuğunda da birer şarap şişesi olduğu hâlde birdenbire meydana çıkıyor: "Aşk da nedir ki? Bir tambur! Bir tambur! Aziz binici arkadaşım, sana şunu itiraf edeyim ki, kadın kısmı bir tavşandan iyidir." diye haykırıp sıçradıkça lândoyu çeken acayip şekilli mahlûklar şaha kalkıp lândoyu deviriyorlar! Landonun içinde bir çift kaplumbağa; yerde de bir fino köpeği ortaya çıkıyor! Derken Bihruz Beyin yağız atı altından sıyrılıp büyük bir atmaca gibi havalanarak uçmaya, kaplumbağalar dans etmeye, fino köpeği de Bel Elen operasından bir parça söyleyerek havlamaya başlıyor!

Araba Sevdası

Bunlara benzer daha birçok garip şekil, tavır ve durum...

Zavallı Bihruz Bey bunları görmekten, bunları işitmekten fazlasıyla huzursuz oluyorsa da gözlerini o rahatsızlık veren uykudan bir türlü açamıyordu. Nihayet sabaha karşı dadı kalfanın oda kapısına vurarak:

- Beyim, nasılsın? Baş ağrısı geçti mi? diye haykırması genç beyi uyandırdı. Bey, hemen yatağından fırladı. Önce bir pencere açtı. Sonra kapıya doğruldu. Dadı kalfa ile birkaç lâf ettikten ve lavaboda yüzünü gözünü yıkayıp kurulandıktan sonra tekrar geldi. Açık pencerenin önüne, bahçeye karşı oturdu, yine düşünmeye başladı. Düşündüğü şeyler rüyasında gördüğü şeyler kadar biçimsiz, garip, münasebetsiz değilse de neredeyse onlar kadar karışık, onlar kadar bağlantısızdı.

Büyük Çamlıca Dağından kopup gelen taze ve saf havayı teneffüs etmesi sayesinde yorgun vücuduna

bir zindelik, ağırlı başına bir hafiflik geldi. Sinirlerindeki gerginlik geçti. Bu sırada dadı kalfanın getirdiği iki rafadan yumurta, bir parça taze tereyağı ile büyük bir fincan içinde sütlü kahveden, iki ufak dilim de francaladan oluşan kahvaltıyı iyi bir iştahla yaptıktan ve bir sigara da tellendirip beş-altı nefes çektikten sonra hemen giyindi, selâmlığa çıktı.

Mösyö Piyer çıkıp gitmişti. Bunu haber alınca soyunarak doğruca odasına girdi. Kütüphanenin önünde durdu. Raflardaki irili ufaklı, ciltli ciltsiz, yaldızlı yaldızsız kitaplara camın arkasından baktıktan sonra, kütüphanenin kapısını açtı. İki cilt kitap aldı. Ortadaki yeşil çuha örtülü masanın üzerine koydu. Kendi de bir iskemleyle masanın yanına geçti, oturdu.

59

58

Bihruz Beyin, kütüphaneden aldığı iki ciltten birisi Jean Jaque Rousseau'nun, aşkla ilgili meşhur Nouvelle-Heloiz'i, diğeri ise Secretaire des Amants adlı ufak bir kitaptı.

Bihruz Bey kolası parlak olan frenk gömleğinden Terzi Mir markalı hafif ve zarif pardesüsüne kadar üzerinde bulundurduğu yakalı ne kadar şey varsa her birisiyle başka başka yakasını pençesine teslim etmeye özendiği kadınlar hakkında profesör Mösyö Piyer'den bir öğüt alamamıştı. Ancak yukarıda sözü edildiği gibi akşam kendi kendisine vermiş olduğu, gelecek cuma günü Periveş Hanıma vermek için mükemmel bir mektup hazırlama kararından vazgeçmemişti.

Fakat beyin düşüncesine göre Periveş Hanım gibi asil bir aileye mensup, mükemmel terbiye görmüş güzel bir kadına sunulacak mektuptaki sözlerin, duyguların da asil olması gerekirdi. Bu konuda Fransızca yazılmış şeylere başvurmak mecburiydi.

Bunun üzerine beyefendi ilk olarak Nouvelle-Heloiz'i açtı. Ötesinden berisinden okudu; anladı, anlayamadı. Çünkü kitaptaki sözlerin anlaşılması çok zor, o sözlerde gizlenen fikirlerse fazlasıyla felsefiydi. Kitabı karıştırdı, karıştırdı, karıştırdı. Sonunda kolay sandığı ve azıcık değişiklikle kendi durumuna ve konumuna uygulamayı uygun gibi gördüğü birinci mektubun gerekli yerlerini duruma göre değiştirerek tercümeye başladı; ancak bu çare sökmedi. Yalnız baş taraflarının şurasından, burasından birkaç söz almakla yetinerek ve kendisine göre kusurlu bulduğu yerleri çıkararak uğraşa uğraşa aşağıdaki mektubu meydana getirdi:

61

Araba Sevdası

"Ah! güzel hanımefendi!

Sizden kaçmalıyım. Evet, efendim! Burasını çok iyi hissediyorum. O kadarlık bile durup size bakmamalıydım; yahut sizi hiç görmemeliydim. Fakat bugün ne yapmalı? Kendimi nasıl idare etmeli? Bakınız, hâlime de zavallı âşığınıza bir öğüt veriniz.

Bilirsiniz ki bendeniz, bahçeye kendi arzumla girdim; insanı kendinden geçiren bakışlarınızın davetiyle girdim. Yer aynalarını güzelliğine hayran eden yüzünüzü yakından gördüm, çıldırdım! Evet! Sizden ayrıldıktan sonra bahçenin öbür kapısından âdeta tımarhaneden kaçmış gibi çılgın çıktım! Bunun üzerine yüce zatınızı temin edebilirim.

Ah! O an ne kadar mutlu, ne kadar da talihsizdim! Asillik derecenizi tarif etmeye yetecek bir sıfat

bulamadığım yüce zatınıza vermeye cesaret ettiğim o fakir sardalya çiçeğini kabul buyurdunuz da o güzel giysinizde ona yer bile verdiniz. Ah! O solgun çiçeğin mutluluğunu kıskanıyorum! Her biri bir dünyaya bedel olan yakınlığınız onunla da kalmadı. Fakat kendime ö-nem vermiş olmaktan korkarım. Bunları tekrar etmekten çekinirim. Her ne kadar bazı güzel duygular beslemek istedimse de yüce zatınıza lâıyk olmadığımı itiraf etmekle kendimi bahtiyar sayarım! Ayrıca üzgün olduğumu da söylemeliyim. Çünkü, ah! Sizden şikâyet etmek bile cinayettir. Fakat "Sözde kusur çok olur; affeder efendisi!" değişindeki gibi bu kabahatimi affetme büyüklüğünüzü ümit ederim. "Gelecek cuma günü yine buraya gelelim" diye buyurduğunuzda "Saat kaçta?" diye sordum. Ama cevap vermeye her nedense tenezzül buyurmadınız. Bunun sebebini bir türlü bulamadım. Birdenbire gözünüzden düşüvermiş olmak için ne kusur etmiş olduğumu bilemiyorum. Ayrıca bahçeden çıkıp aceleyle lândonuza atladınız ve giderken bin canla bir yakınlığınızı bekleyen bu zavallı âşığına bir "hoşça kal!" bile demeye tenezzül buyurmadınız! Artık bu kötülerin yüreğimde açtığı kanlı yaraların acısı sonsuza dek sürecektir.

62

Araba Sevdası

Evet, bunlar benim kendi yaptıklarımın cezasıdır. Sizi gördüğüm zaman yüzünüze -Ne ilâhî bir güzelliğiniz var!- bakmaya cesaret etmemeli, yüreğimi sevdanızın pençesine bağlamamalıydım. Bununla beraber, cesaretimin cezasını çekmeğe başladığımı yüce zâtınıza hiç söylememeliyim. Bunun lezzeti bile başka bir lezzettir! Ayrıca sizi her gün görüyorum. O güzel, o şık, o zarif lândonuza bir kraliçe gibi kurulup, hayalimin parkında dolaşarak yüreğimi üzüyorsunuz! Fakat görüyorum ki siz bunu düşünmeden masum bir şekilde yapıyor ve kölenizin üzüntülerini arttırıyor sunuz. Fakat köleniz ümitsiz mi kalacak? Sizden kendimi çekmek için sevdanızdan gönlümü almak benim elimde midir? Küçük hanımefendi, köleniz bu sıkıntıdan kurtulmak için yalnız bir çare görüyor. Onu sonra söylerim. Ancak şimdilik yüce zatınızdan şunu istirham ediyorum: Bu mektubuma her ne şekilde olursa olsun bir iki satırlık cevap yazınız! Cevabı almak için pazar günü saat sekizden on bir buçuğa kadar Büyük Çamlıca'ya gelmenizi bekleyeceğim.

O kadar güzel bir vücudun içindeki yürek taş olabilir mi? Artık merhametinize sığmıyorum. Mektubum yüce zâtınıza lâıyk değilse de bu konudaki kusurlarımın affedilmesini istirham etmekle kendimi bahtiyar sayarım. Herhalde ferman efendimizindir."

63

Bihruz Bey, mektubunu bu şekilde yazçıktan sonra bir iki defa okudu. Baş taraftaki birkaç cümleyi, ortaldaki bir iki sözü Nouvelle Heloise'dan çarpmış olduğu için "fena bulmadı ve kendi düşüncesinin ürünü oîân: "Sebebinin bir türlü anlayamadım." cümlesindeki hatırlatmayı beğendi. Fakat mektubun tamamını fazlasıyla bayağı, fazlasıyla tatsız, fazlasıyla kuru gördüğü için vermeyi uygun görmedi. Ve mektubun kötü yazılmış olma sebebinin Türk dilinin yetersizliğine verip biraz söylendikten sonra tekrar Nouvelle Heloise'i aldı. Epey karıştırdı. Amacı, kitabın içinde kendi hâline uygun, kısaltılmış bir mektup bulup onu tamamıyla tercüme etmeye gayret etmektir. Aradığı şeyi bunda bulamayacağını aklı kesince kitabı bıraktı ve o Secrétaire des Amants 'ı eline alarak incelemeye başladı.

Bundaki mektuplar küçük değişikliklerle kendisi gibi her âşığın işine yarayabilecek şekilde yazılmış şeylerdi. Nihayet birçok sayfa okumaya gerek duymadan kendi hâline uygun bir mektup gördü. Ortasında gereksiz bulunduğu bir bölümden tamamen vazgeçmek, kendi hâline uygun gördüğü bazı sözleri eklemek üzere büyük bir istekle ve ara sıra zor durumlar için Biyanki ve Hançeri sözlüklerine başvurarak aşağıdaki gibi tercüme etmeye başladı:

"Küçük hanımefendi!

v, itiraf ediyorum. Bendeniz daima sevdanın karşı konulmaz Şekiller altında ve oklarla silahlı olduğunu hayal ederdim. "Zayıf ve romantik kişiler kuvvetli çalışmalarla meşgul olamazlar. Şiddetli ve sağlıklı jimnastiklere kendilerini veremezler de her yerde işsiz güçsüz, tatsız tuzsuz, rahat yükü altında eğilir kalırlar. " Ben de doğallığın en sevimli işlerinden birisine kandım ve Sordum ki benim fikirlerim cesurca olduğu kadar hatalıymış

65

Araba Sevdası

da! Çünkü ben kulunuz, karşı konulması olanaksız bir güzellikten, bir çekicilikten kendimi koruyamadım. Aşka sabırlı bir şekilde karşı koymuştum. Aşk, kendi gücünü gönül aldatan bir şey üzerinde kamaşmış gözlerime karşı olgun bir şekilde göstererek beni cezalandırıyor! Artık heyecanlı kahramanları olan yazarlarla alay ederek haksızlıkta bulunamam. Çünkü ben kulunuz da o yazarlara itaatli bir kişi olmak hizmetini yerine getirir oldum! Bundan böyle elektriğe benzeyen ihtiraslardan -ki kaderden gelir gibi görünürler ve sizi, daha doğrusu kulunuzu ansızın derin bir şekilde yaralayacağına- şüphe etmeyeceğim! Ok, kulunuzu artık inanmazlık ettirmeyecek kadar derin vurdu!

Evet, küçük hanım! Bir görüşte âşık olunabiliyor. Hızlı bir gölge gibi de görülse bir müennese (kadına) hayat boyunca tapınılabiliyor. Bunun ispatı sizsiniz ey güzel kadın! Benim talihimi karalamaya birkaç dakikacık yetti! Gerçekten sanki bütün hareketlerinizde hüküm süren o güzelliğe kim karşı koyabilirdi? Bunların hepsi beni aldatmak için elbirliği etmiyorlar mıydı?Aşk! Aşk! Bana bu keskin ateşleri hissettirmen, sonunda ümitsizlik içinde terketmek içinse beni bitirdin!

Şimdi güzel hanımefendi! Bu temiz aşk ilânını ne kabul e-deceğinizi bildirmeye tenezzül ediniz veyahut daha iyisi hiç yazmayınız... Kâğıt sizin kıymetli fikirlerinizi saklamaya lâayık değildir. Onları gönül aldatıcı bir sakız gibi kendi aklında tutmak, yumuşak ve hürmetkar âşğınıza aittir.

Ayağınızın toprağına yüzümü gözümü sürüp perişan hâlimi serbestçe söylemek; merhametinize ve kulluğunuza lâayık samimî bir kul olduğumu ispat etmek için uygun bir yerde randevu vermenizi istirham ediyorum. Mektubumun cevabını almak için gelecek pazar Büyük Çamlıca'daki gazinoya gelmenizi bekleyeceğimi arz ederek sözümü bitiriyorum. Herhalde ferman yüce zatınızındır.

21 Haziran, sene 86, Perşembe... Çaresiz âşğınız: M. B.

66

7

İlk karaladığı mektuba bile gülünecek şekilde hayrette bırakan bu komik gariplikleri, bu acayip yazıyı Bihruz Bey büyük bir dikkatle neredeyse on defa okudu. Biraz fazla alafranga olmasından başka hiçbir kusurunu bulamadı. Bu kusursa, mektubun verileceğı kişinin alafrangalığına göre mükemmeliyete işaret edecek bir hâldi. İşte karalama bu şekilde hazırlandıktan sonra güzel bir iş yapmanın hoşnutluğu içinde beyefendi kâh ıslık çalarak, kah ağzından "lal lalla lal lalla lal lalla" diye sözler çıkararak Belle He'lene havalarını çalıp odanın içinde dolaşmaya başladı. Nihayet yazıhanesini açtı. Kenarı yaldızlı, bir ucunda goncalı pembe bir gül resmi olan misk gibi kokan bir kâğıt, bir de zarf çıkardı. Karalamayı büyük bir titizlikle bu kâğıda geçirdi.

O zaman bu mektuba güzel bir şiiir eklemeyi veya bir bölüm lâf etmeyi düşündü. Secretaire des

Amants'ı karıştırırken gözüne ilişmiş şiirlerden bazılarını tekrar okudu. İçinden birini çok beğendi. Bu şiir, ismi bilinmeyen bir kadın için yazılmış üç bölümden oluşan bir şarkıydı. Bihruz Bey ismini henüz öğre-nemediği sevgilisine bu şiiri yazmanın güzel olacağını düşündü. Fakat bunu aynen yazmayı -bilinir diye- istemedi. Şiir şeklinde tercüme etmeye Türkçenin izin vermeyeceğini, düz yazı olarak tercüme etmedeyse bir güzellik olmayacağını düşündü. Fakat bu bölümün içindeki o güzel fikirlerin, o nâzik hislerin Türkçeye çevrilmişi nasıl olacağını anlamak için şu şekiMe tercüme etti:

"Aklımı bulandıran o kadını

Gül diye adlandırıyorum

Eğer kelime, şeyi resmetmeye borçlu ise

67

Araba Sevdası

O kadının bu dilber ismini almaya hakkı vardır Bir gül gibi!

Bir gül gibi!

Beni kendisine doğru çektiğinden beri

Yüreğim hiç durmayarak vuruyor.

Onu koklamaktan yanıyorum,

Bir gül gibi!

Bir gül gibi,

Düşünmeden bile sarhoş ediyor.

Yarattığı duygu

Geçici bir duygu değil,

Bir gül gibi!"

Tercümesi fena olmamıştı. Fakat Bihruz Bey, onu sunulmaya lâıyk bulmadı. Çünkü şiirin aslını gözünün önünden u-zaklaştırdığı için tercümesinden hiçbir şey anlayamıyordu. Hele:

Kelime şeyi resmetmeye borçlu ise

cümlesinden, önce bu şiiri yazan Fransız şairinin, sonra da tercüme edenin kastettiği anlamı bulmak imkânsızdı. Ayrıca "gül" denilen bir çiçeğin insanlar gibi düşünmek yeteneği olduğuyla ilgili Langage des Fleurs (Çiçeklerin Dili)'nde de, Histoire Naturelle (Tabiat Bilgisi)'nda da bir bölüme rastlamamıştı. Üstelik Mösyö Piyer'den de şimdiye kadar böyle bir şey işit-memişti. Bu yüzden şairlerin bu sözü söylemelerindeki sebebi bulamıyordu.

Bu tür sözleri anlayabilmek için insanın şair olması gerektiğini düşündü. Ve kendisinin de bir şair

olamadığına bir ara üzüntü duydu; ama bu duygusu uzun sürmedi. Bütün şairler

68

Araba Sevdası

delidir! diyerek bu eksikliğe bir teselli bile buldu. Fakat mektuba bir şiir yazmanın çok güzel olacağını düşündüğü için bu arzusundan kendisini bir türlü alamıyordu:

- Ah! Türklerde adam gibi bir şair gelmemiş ki... Bir tek Vâsîf isminde birisi şarkıda epey meşhur olmuş. Ama onun yazdıklarının çoğu da komik şeyler. Sanki Türklerin Molyer'i olacak. "Sokak süpürgesi" filân gibi adî sözleri şiire sokmak, hem de bunu bir kadına karşı söylemek ne kadar bayağılık! Dün akşam bizim Mösyö Piyer de kadınlar için çok münasebetsiz şeyler söyledi. Ama aşağıda çok beklettiğim için canı sıkıldığından söyledi! Aşk da nedir ki? Bir trampet! Aziz süvarim, sana şunu itiraf ederim ki; kadın kısmı tavşandan iyidir. Amma tuhaftı ha! Başında şapka, sırtında rob döşambr, iki koltuğunda birer şarap şişesi... Ah! bozulmayacağını bilsem şu rüyayı kendisine anlatırdım. "Bizim Keşfi arabacı olmuştu! Benim yağız atın havada uçuşu...! Fino köpeğinin Belle Helene şarkısını söylemesi ise hepsinden tuhaf! Lal lala lallal, lal lala lallal!"

69

8

Bihruz Bey Türklerde adam gibi şair yetişmediğini; çünkü Türkçede şiir söylenemeyeceğini, yine kendisi gibi alafranga beylerden işitmiş; Vâsîf m şarkıcılıktaki ustalığını ise çocukluğundan beri evlerine gelen okumuş hanımlardan öğrenmişti. Hatta şairin:

Olma sokak süpürgesi kadın kadıncık ol!

nakaratından oluşan şiirini o hanımların ağızından pek çok defa işiterek öğrenmiş ve önceleri beğendiği bu nakaratı alafrangalık yolunda değişen fikirleri ve duygularından sonra münasebetsiz görmeye başlamıştı.

Mektubuna bir parça ilâve etmek hevesinden ileri gelen düşünceleri arasında garip rüyasını hatırlayınca parçayı filân ve hatta -önce kendi uşağı Misel ve sonra konağın emektarı İbiş Ağa tarafından defalarca hatırlatıldığı hâlde- öğle yemeği vaktinin geçtiğini bile unutmuştu. Bu sırada kalemi geçici olarak bırakmış olan sağ eli, yeleğinin cebindeki tek kapaklı ve Keller mineli Breger işi saati çıkardı. Beyin dikkatlerine sundu. Saat, dokuz çeyreği gösteriyordu. Bey, vaktin bu kadar ilerlemiş olduğunu ummadığından saati kulağına tuttu, dinledi. Saat "çıt, çıt, çıt, çıt!" diyordu. O zaman Bihruz Bey:

- İnsan mutlu olunca vakit nasıl çabuk geçiyor! dedi. Gerçekten de çok mutluydu. Yine Belle Helene'i mırıldanmaya başladı. Artık yemeğin ikisini birleştirmeye, yani vakti geçmiş olan öğle yemeğinden vazgeçerek akşam yemeğini biraz erkence yemeye karar verdi. Ve Mişel'i çağırarak kararını ona söyledi. Harem dairesine geçti. Biraz sonra elinde cildi kaba, sayfaları tutmaya yarayan şeridi perişan olmuş bir kitapla geldi. Masa-

71

Araba Sevdası

nın üzerine koydu. Kendi de sandalyesine geçti, oturdu. Kitabı açtı, yaprakları hızlı hızlı çevirerek göz gezdirmeye başladı. Bu kitap, Vâsıf in Mısır'da basılmış şiir kitabıydı. Harem dairesinde daima odadan odaya gider, elden ele gezerdi. O yüzden zavallı kitabın kara meşinden kabaca ve yaldızsız cildi yıpranmış, şeridi dağılmış, sayfalarının birçoğu bükülmüş; birçoğunun üzerine kurşun kalemle, mürekkeple, okunur okunmaz, bozuk düzen birçok şarkı, birçok beyit yazılmıştı.

Kitabı dadı kalfa bulup beyine verdiği zaman bey, yüzünü buruşturarak: "Ne kötü kitap!" demiş; fakat bir parça şiir yazmak sevdasından bir türlü vazgeçmediği için kitabı ister istemez alıp getirmişti.

Baş tarafındaki sayfalara epey göz gezdirdi. Aradığını bulamadığı, gördüğü şeylerin çoğunu anlamak şöyle dursun, o-kumayı bile başaramadığı için sıkılmaya ve ara sıra bıyık altından alaysı alaysı gülererek:

- Çince mi bunlar? Ne acayip bir dil! demeye başladı. Gerçekten de şairin kasideleri içinde göze çarpan garip sözlerden:

Çûp-i müjeye nola dayansa nigh-i-yar Bâ zaaf-ı savm hasta-i bîtab ü tûvândır

(Sevgilinin bakışı kirpiklerinin çöpüne biraz dayansa ne olur; çünkü o, oruç tuttuğu için yorgun düşmüştür.)

Kâfur gibi ten ile o bâlâ kadd-i nâzik San kâmet-i şem-i asel-i câmi~i ândır

(O beyaz, ince ve uzun boylu nazik sevgili, güzellik camii-nin bal mumundan yapılmış mumu gibidir 'zayıf ve yorgun')

Beyitlerdeki sözler bilinse bile anlam çıkarılacak gibi miydi? Bihruz Bey çûb (çöp) kelimesini, adı geçen sokak süpürgesinin bir teli olarak algıladı. Müjenin (kirpik) de meze olduğunu sandı. Fakat bir çûb ile rakı mezesine dayanmada ne tür bir zevk olacağını anlayamadı. Som mermer-som yıldız denildiği

72

Araba Sevdası

eibi "som hasta " da denildiğim hiç işitmemişti. Fakat bunu da

&

hoş gördü ve kulaktan dolma bir bilgiyle kâfurun (güzel koku) kanfr olacağına karar verdi. -Ten, nâzik, cami- kelimelerini de çok iyi tanıdı. Ancak kanfrden ten olur mu diye düşündü. Şairin bu fikrine de hayli şaşı, kaldı.

- Aradığımı galiba burada bulamayacağım! diyerek kitabın kasideler kısmını geçti. Tarih takımına gelince tâ başta gözüne ilişmiş olan "târih-i kâh der kurb-ı Çamlıca-i sağır" (Küçük Çamlıca 'da bir köşkün tarihi) başlığına Çamlıca sözünden dolayı ilgi gösterdi. Fakat "Kâh, der, kurb, sağır," kelimelerini tanıyamadığı için anlamı çıkaramadı. Anlamaya çare düşünürken, rahmetli paşa babası tarafından kendisi için aldırılmış; fakat oğulun eğitimi bilahare bütün bütün alafrangaya dökülmesiyle yaldızlı maldızlı, cicili bicili, tek parça, monoton Avrupa dilleriyle yazılmış çeşitli kitaplarla düzenlenmiş ve süslenmiş olan meşe ağacından yapılmış, oymalı, Avrupa yapımı kütüphanesi içine yakışmadığından dolayı birtakımı şunun bunun tarafından aşırılan, birtakımı ise harem dairesinin alt katında dolap altları, yük kapıları gibi yerlere dağınık bir şekilde atılıp bırakılan Türkçe, Arapça, Farsça kitapların arasına karışmış olan Lûgat-i Osmaniye (Osmanlı Sözlüğü) adlı Türkçe sözlük aklına geldi. Halbuki Lûgat-i

Osmaniye'nin, Redhause isminde bir İngiliz tarafından yazılmış olduğunu, iki ay önce bir gün kalemde kulak misafiri olduğu bir edebî sohbette işitir işitmez, bu kitabı güzelce ciltlettirerek kütüphanesine yeniden kabul etmeyi düşünmüştü. Şimdi o birkaç sözlüğü incelerken aklına bu hatıra da gelince, bey kalktı. Harem dairesine geçti. Dadı kalfayı çağırdı. Birlikte kitabı aramaya başladılar.

Kitaplar ve çeşitli mektuplar, dolap altlarında toz toprak i-çinde kaldıkları hâlde Bihruz Beyin unutulmuş ilgisinden mem-nunlarmış gibi, elinin altına düştükçe kayıp kurtularak yine saklanacak bir köşeye çekiliyorlardı. Bihruz Bey, bunların arasında tesadüfen ele geçirdiği Lûgat-i Osmaniye'yi aldığı gibi

73

Araba Sevdası

önceki yerine geldi. Derhal kitabı açtı. Önce kâh kelimesini aradı. Aksilik, Lûgat-i Osmaniye'de bu kelime yoktu. O zaman bu eksiklikten dolayı kitabın yazarında kusur bulmaya cesaret edemedi. Ve kelimenin şair Vâsıf tarafından icat edilmiş ya da yanlış basılmış olduğunu düşündü. "Der" kelimesinin "kapı ve bölüm" demek olduğunu, "kırb"un "yakın olmak" anlamına geldiğini gördü. En son da "sağır" aradı. Sözlükte "küçük, ufak olan " açıklamasını görünce:

- Bravo, bravo/ "Çamlıca-yı sağır" Küçük Çamlıca, bizim mahalle... bravo/ Demek ki mahallemiz eskiden beri asılmış ki şairler tarafından tanıtılmış, bravo/ diyerek sevindi:

- Lal lalla lal lal, lal lalla lal lal, lal lalla lal lal la!...

74

Ne çare ki kapı içine uzak olmayan Küçük Çamlıca'nın tasvirlerini koca şair Çince yazdığı için Bihruz Bey bunları anlayamıyordu! Tarih kısmını da geçmesi gerekti, geçti. Gazellere biraz göz gezdirdi. İlk gazeldeki:

Bûs-ı lâ 'linle çıkar evce nevâ-yı âşıkân Ey bût hânında ma'cûn-ı sada-efza buya (Ey şarkı söyleyen put gibi güzel sevgili, senin dudaklarından öpünce, âşıkların sesi macun gibi uzayarak göklerin en yüksek katlarına yükselir.)

beytinin ikinci mısrasım okumaya çalışırken Bihruz Bey, yüzünü çok kötü buruşturuyordu:

-"Ey bût!... " ne demek acaba? Böyle çirkin sözler şiire niçin sokulur sanki? Bey, haklı çıkıyordu: "Türkçede şiir yoktur. Türklerde şair olamaz." demiyor muydu? Doğru! deyip dururken ikinci gazeldeki:

Ben kesinkes veremem sana cevap ol şuhun Geldi mi hatt-ı ruhu berbere sor sorma bana (Ey saki, sevgilinin saçlarının uzayıp uzamadığını bana sorma, ben kesin cevap veremem; bu soruyu sen berbere sor.) beytinde "berber " de görünce bütün bütün şevki kaçtı:

-Ne budalalık! Bütün bunlar ne rezalet! diye kitabın gazel kısmını da çabuk çabuk geçip, şarkılara gelmeden önce gözüne takılan:

Nazar et hâl-i perişanıma bir kerre benim Yanıyor nâr-ı firakınla serâpâ bedenim

75

Araba Sevdası

(Şu perişan hâlîme bir kerecik bak; senin ayrılığının ateşiyle vücûdum baştan başa yanıyor.)

beytini oldukça uygun buldu. Ancak bunda da duygudan eser yoktu. Aynı şiirin ikinci bendinde sözlerini alışılmış bulduğu için hoşlanarak okuduğu:

Ah üferyâd ü niyazım eser etmez mi sana Gûşuna girmede hiç eylediğim âh ü bükâ

(Ağlayıp feryat etmelerim sana hiç etki etmiyor mu?Bu kadar ağlayışım ve gözyaşı döküşümü hiç duymadın.)

beytinin ikinci mısrasında "âh "tan sonra gelen "bükâ "nın anlamını "Redhause "dan öğrendikten sonra şairin vaktiyle öyle ağlayıp sızlamasının, Küçük Çamlıca'nın hangi köşkü için olduğunu merak etti. Çünkü yukarıda geçen "Çamlıca-yı sağır "den dolayı bu şiirde söz edilen köşkün, yine Küçük Çamlıca'da olacağına kanaat getirdi. Fakat şiiri aslında beğenmemiştir. Bunda ise hakkı vardı. Bir adam sevgilisinin köşkü etrafında dolaşırken, elbette özlediği için iç çekebilir. Ancak bunu tâ köşkün içindekilere duyuruncaya kadar ağlamanın ne gereği var?

Kısacası bu şiirden de çok bir şey anlaşılamadı. Onun arkasından gelen "Sokak Süpürgesi" ise zaten biliniyor. Bu sayfaları da geçti, şarkılara geldi.

Vâsıf in şarkıcılıktaki ustalığına dâir Bihruz Beyde eskiden beri bir kulak dolgunluğu vardı. Bu kısımda güzel güzel şarkılar bulacağını ümit ederek sayfaları karıştırmaya başladı. Daha baş taraflarında gördüğü:

Saki kim derler sual ayb olmasın nâmın nedir?

(Saki, "kimsin?" sorusu ayıp olmasın ama "adın nedir?")

Sana sık sık bakıp zor ile gönlüm müptelâ ettim

76

Araba Sevdası

(Sana sık sık bakıp zorla gönlümü bağladım.)

Sirişk-i çeşmimin bak farkı var mı çağlayanlardan

(Bak, gözyaşlarımın bir çağlayandan farkı var mı?)

Mumlarla arar yanmaya pervane bu nârı

(Kelebek yanmak için bu ateşi mumlarla arar.)

Benim sensin gülüm ey gonce-fem söyle senin kimdir

(Ey açılmamış gül, benim gülüm sensin; söyle seninki kimdir?)

Gülse sana gülmek yaraşır sen gül efendim

(Ey gül bahçesi, sana gülmek yakışır; sen gül efendim.)

Yaz geldi bahar oldu açıl gül gibi sen de

nakaratlarından oluşan şarkıları mümkün mertebe okuyabilip anlamlarını da az buçuk çıkarınca:

-İşte Türklerin Berange'û. İşte şöhretine lâîk tek şair! Tek şarkıcı! diyerek şairin ruhunu heyecanlandıracak şekilde iltifatlar etmeye başladı. Aşağılara doğru indikçe kısa vezinli, dili anlaşılır, güllü müllü birçok şarkı okuyup anlamlarını da elden geldiği kadar anladıkça:

- Ah! Ne güzel! Ne hoş! Ne kadar ince! Ne kadar zarif! diye her birini başka türlü beğeniyor ve bunların içinden hangisini alacağını bilemiyordu.

Nihayet kitabın içinde en çok beğendiği sekiz şarkının ü-zerlerine frenk kalemîyle bir, iki, üç, dört diye numaralar attı. Kâğıtları parmakları arasında yuvarladı. Masanın üzerine koydu. Gözlerini kapadı. Kâğıt parçaları içinden bir tanesini aldı,

77

Araba Sevdası

açtı. Kur'a, çıka çıka altı numaraya çıktı. Bu numaradaki şarkı da:

Bir-siyeh-çerde cevândır

Hüsni mümtaz-ı cihandır

Aşkı gönlümde nihândır

Bunca dem bunca zamandır

şarkısı idi. Halbuki bu şarkıyı Bihruz Bey, beğenmek şöyle dursun; görmemiş, okumamıştı bile. Bunda bir yanlışlık olacağını düşündü. Yanlışlığın kaynağını da meydana çıkardı. Meğer beyefendi kitabın o sayfasındaki iki şarkıdan birincisini rakamlayacakken, aceleyle ikincisini rakamlamış imiş. Fakat kur'a ikincisine çıktığı için bunu birdenbire geri çevirmek istemedi. Ve şarkıyı dikkatle okuyup anlamaya çalıştı.

Önce kelimeyi "Merciye" vezninde olan bir-siyeh şeklinde okudu. Bu vezinde okuyuşa göre kelime, Fransızcaya benziyor ise de şair Vâsıf in Fransızca bildiğini işitmemiş olduğundan, yine Türkçe olmalıdır diye Lûgat-i Osmaniye'de aradı. Bulamayınca herhalde Fransızcadır diyerek "Biyanki"ye başvurdu. Orada da öyle bir kelime bulamadı; fakat anlamı kötü bir şey olsa şairin bunu şiirinde kullanmayacağını -hakkında yarım saatten beri beslediği güzel düşüncelere dayanarak- düşündü ve kelimeyi öylece kabul etti. İkinci olarak Arapça « c » harfi ile "çerde" okuduğu "çerde" kelimesinin anlamı hakkında tekrar Redhouse' ye baktı. Redhouse, "çerde" için "Sarı renk at ki kuladan açıktır." açıklamasını veriyordu. Bihruz Bey "sarı" sözünü işitince alt tarafındaki "at, kula" sözlerini dikkate almaksızın,

- Besbelli bu şarkı genç bir sarışın için yapılmış, diyerek sarışın hanıma sunulmaya lâîk en uygun şarkının yine bu olacağına; altı rakamının, diğer bir şarkının üzerine konulacak yerde buna konulmasında ve kur'ada bu rakamın çıkmasında^ güzellik ve aşk tanrıçası olarak kabul edilen Venüs'ün nazili parmağının oynamış olduğunu düşündü. Bu tesadüfü isteğini

Araba Sevdası

gerçekleşmesi yolunda bir iyiye işaret sayarak şarkının yalnız iki bölümünü başka bir kokulu kâğıda yazdı. Mektuba ilişti. Mektubun zarfını kapadı ve üzerini "M.B" sembollerini gösteren altın mührüyle mühürledi. Gelecek cumaya kadar kalmak üzere masasının gözüne bıraktı. Bu arada saatine bir daha baktı. Saat on bire çeyreği gösteriyordu.

- Misel!

- Mösyö!

- Araba!

- Hazır, efendim!

Evet! Beyefendinin araba gezintisinden hiçbir gün geri kalmadığını ve bir kere "Arabam!" deyip de "Hazır!" cevabını almazsa canı sıkıldığını Misel tecrübeyle biliyordu. Bunun için arabayı hazırlamasını saat ondan beri arabacıya söylemiş, arabacı da kır beygirleri koşup arabayı köşkün kapısının önüne getirmişti. Beyefendinin gelmesini beklerken esniyordu.

Bihruz Bey hemen fesini giydi. Bir frenk sigarası yakarak dudaklarına kısırdı. Bastonunu aldı. Aşağıya indi. Arabasına çıktı, dizginleri eline aldı. Arabacı da yerine geçti, oturdu. Gırrrrr!...

78

79

10

Bihruz Bey mektubu istediği gibi yazdığı ve yanına Ve-oMs'ün yardımıyla güzellerden güzel, istediğinden iyi iki bölüm şiir koyabildiği için çok mutluydu.

Cumaya daha beş gün vardı; ama nasıl olsa insan mutlu olunca vakit çabuk geçiyordu. Pazar, pazartesi, salı, çarşamba günleri de öyle oldu.

Salı akşamı Mösyö Piyer, koltuğunun altında beyaz bir kâğıda düzgün bir şekilde sarılmış olan kocaman bir kitapla köşke geldi ve o saatte Bihruz Beyin çalışma odasında olduğunu öğrenince doğruca oraya gitti. İçeriye girer girmez:

"İyi akşamlar Bihruz Bey! Nasılsınız? Kadın aşkıyla ilgili size güzel bir kitap getirdim." diyerek kitabı yazı masasının üzerine bıraktı.

Bihruz Bey, kendisine biraz kızgın zannettiği profesöründen bu yakınlığı görünce çok sevindi. Hocasının elini samimiyetle sıkarak:

- Çok iyisiniz sevgili hocam! Aciz öğrencinizin kusurlarını affetmekte cömertsiniz!... dedi. Hemen kitabı aldı. Sargısını açıp çıkardı. Ötesine, berisine bakarken Venüs âlemlerini gösteren bir iki resim gözüne ilişti. Onlara bakmaktan doğan aşırı memnuniyetini anlatmak için Mösyö Piyer'e dönüp elini tuttu; kuvvetle sıktı.

- Ah, Ne güzel kitap! Hem de resimli... Resimleri de çok güzel. Bakalım adı neymiş. Les aventitres du chevalier de Faublas (Şövalye Foblas'm Maceraları.) Kimdir bu şövalye1? Fransa tarihinde böyle bir şövalye aklıma gelmiyor.

81

Araba Sevdası

- Bu şövalye siyaset tarihinde yoktur. Bu başka türlü bir şövalyelik. Okuduğunuz zaman ne olduğunu anlarsınız.

Mösyö Piyer, geçen defa sofra başında öğrencisini epey haşlayıp kırılgan bir şekilde hareme kaçırdıktan sonra salı akşamı ona güzel bir kitap getirmek için kendi kendine vermiş olduğu sözde durdu. Yalnız bu kitap Kont dö Bukas olacakken, o gelmedi de yerine Les aventures du chevalier de Faublas geldi. Bunda da suç, Mösyö Piyer'in değildi. Mösyö Piyer, cuma akşamı öğrencisiyle aralarında geçen konuşmaları, eğlence olsun diye bir dostuna anlatıp da kitapla ilgili niyetini de açtığı zaman o kişi, kendisine:

- "Kont dö Bukas uygun değildir. Les aventures du chevalier de Faublas'ı görürseniz daha iyi olur." deyince niyetinin değişmesine sebep olmuştu.

Mösyö Piyer, Bihruz Beye kitap, kâğıt gibi şeylerle ilgili ne getirse parasını ondan alırdı. Bu defakini aslında hediye etmek üzere getirmişti. Ama kitabı kırk Frankla veresiye aldığı için parasını yine ondan çıkarmak için uygun bir isteme ortamı düşünüyordu.

Bihruz Beyin cömertliği, Mösyö Piyer'i bu endişeden kurtardı. Beyefendi:

- "Bu güzel kitabı kaçta aldınız?" der demez Mösyö Piyer, ağzından dışarıya fırlamak için beş dakikadan beri dilinin tâ ucunda bekleyen:

- Kırk Frank! sözünü Bihruz Beyin kulağının zarına şiddetle çarptırdı. Halbuki bey, bulunduğu sevinç dakikaları içinde kitabın bedeli için "iki yüz Frank!" sözünü de işitseydi, yine memnuniyetle verecekti:

- Kırk Frank? Bedava! dedi. Hemen yeleğinin cebinden iki lira çıkardı; Mösyö Piyer'e uzattı. Mösyö Piyer, altınları aldı. İnceleyip Osmanlı altını olduğunu anlayınca:

82

Araba Sevdası

- Şimdi bunun üstünü nasıl vereceğiz? dedi ve beyefendiden:

- Ne önemi var? Başka zaman verirsiniz, cevabını alınca altınları cüzdanına yerleştirdi. Kırk Frangın, kırk beş buçuk Frank kadar farkını da bu şekilde eskiden beri el koyduğu diğer farkların yanına gönderdi. Derse başlamadan önce Les aventures du chevalier de Faublas'tan beyefendiye birkaç sayfa okuyup gerekli yerlerini tatlı tatlı açıklamaya başladı.

İşte bu olay Bihruz Beyin zaten mükemmel olan mutluluğunu iki katına çıkarmıştı.

83

Pazar, pazartesi, salı günleri çok güzel geçmişti. Bu günlerde Bihruz Bey hayalinde, bazı özelliklerini Mösyö Piyer'den duyduğu Bois de Boulogne (Bulony Ormanı)'lerden, Hyde Park (Londra'daki ünlü bir park)'lardan daha mükemmel bir park yaparak, o parkın içinde Periveş Hanımı lândosnyla değil de sandığı elmadan; tekerlekleri gümüşten; zümrüt gözlü, sedef kanatlı bir çift kumru koşulmuş bir arabayla, bir tanrıça gibi kurulmuş olarak sabahtan akşama kadar dolaştırıyordu. Kendisi de Keşfi Beyin tipi ve kıyafetinde bir mahlûk olarak o parkın karanlık köşelerinden ara sıra görünüp Periveş Hanıma doğru kıskanç kıskanç bakıyordu.

Salı akşamı Mösyö Piyer'in getirdiği kitabın içindeki coşku verici imajları gördükten sonra hayalindeki parkın ötesinde berisinde Venüs âlemine mensup, som mermerden birtakım gönül alıcı heykeller, bu heykellerin etrafında üçer beşer dolaşan periler; suyunun rengi yeşil olan havuzların içinde mercan gagalı, yakut gözlü, uzun boyunlu, kardan beyaz, zarif kuğularla birlikte yüzen sırma saçlı, mavi gözlü, güneş yüzlü periler de ortaya çıkmıştı.

Bihruz, çarşamba günü parkta elmas arabanın gümüş tekerleklerine yapışarak arabayı süsleyen -hani o perilerden de güzel- Periveş Hanımın yüzünden saçan ışıklara, dudaklarında parlayan tebessümlere hayran olup duruyordu. Öte taraftan bir ara o mahlûğun tekrar görünürmesiyle bir kısmı heykellerin etrafında üzerine elmas serpilmiş yeşil kadifeden ihramlar, yani çiğ düşmüş çimenler üzerine sırma saçlarını dağıtarak serilmiş, diğer bir kısmı zümrüt dudaklı havuzlarda kuğularla yarışan periler bir çığıltı kopardılar. Her biri parkın ıssız bir tarafına doğru koşmaya, kuğular ise kanatlarını vurup haykırarak havuz-

85

Araba Sevdası

larda kıyametler koparmaya başladılar. Zavallı Bihruz Bey, içinde bulunduğu aşk dolu âlemden dehşet dolu bir âleme geçmişti. "Acaba ne oluyor?" diye sağma soluna bakınıp dururken o mahlûğu gördü. Mahlûk, Periveş Hanıma ciğerleri yakan bakışlar; Bihruz Beye ise zehir dolu gülüşler gönderiyordu. Bihruz Beyin bu duruma çok fena canı sıkıldı. Gerçek âlemin korkunç uçurumundan güçlükle kurtuldu. Çünkü hayalindeki parkta elmas arabanın yanında bulunan beyin düşünce ve endişeleri vardı. Kendisi ise gerçek dünyada yine bilinen sarı arabasıyla kırları dolaşıyordu. Parkın umulmadık bir yerinden mahlûğun ansızın görünmesiyle perilerin içinde kargaşa çıktığı dakikalarda Bihruz Beyin sarı arabası, Haydarpaşa'dan Uzun-çayır'a doğru giden yolun sağında on metre derinliğindeki bir uçurumun kenarına gelmişti.

Bey, mahlûğa olan kızgınlıkla elindeki dizginleri sağına doğru çekerek hayvanları uçuruma sürerken geride bulunan arabacı, hemen beyin oturduğu yere sıçrayıp, dizginlere sarılarak hayvanların başlarını doğrultmayı başarabildi. Bey de bu sayede hem uçuruma gitmekten, hem de parktan dışarıya çıkarak mahlûğun rahatsız etmesinden kurtuldu.

Çarşamba akşamı Bihruz Bey biraz neşesizdi. Çünkü san arabanın geçirdiği tehlike yüzünden kendini parktan çıkarmayı başarabilmişti ama mahlûğu zihninden defetmeyi başaramı-yordu.

"Acaba küçükhanımm Keşfi ile gerçekten bir ilişkisi mi var? Öyleyse yazık ona! Ama bana niçin baktı? Hayır, hayır mümkün mü? Beni bahçeye çağırırsın, gölün kenarında dursun, bana pırlantalar yuvarlasın, benden çiçek alsın, göğsüne taksın, o kadar yakınlık göstereyim sonra da, sonra da Keşfi'nin, "Kıskançlık! Kıskançlık!" diye bağırması üzerine... İşte burası kötü! Ne kadar bozuldular, ne kadar çabuk lândoya girdiler. Cuma günü kaçta gelirsiniz? dedim de cevap bile vermedi. Giderken bir "hoşça kal!" demesi

gerekmez miydi? Daha... daha... daha sonrası daha kötü: Çarçabuk nereye gittiler bunlar?... Aramadığım yer kalmadı... O ara Keşfi de kaçtı. Demek ki... Ne mûna-

Araba Sevdası

sebet! Keşfi gibi bayağı bir çocuğa... İmkânsız! Ama bakalım yarın değil öbür gün sözünde duracak mı? Bakalım Keşfi de gelecek mi? Evet!... Ne kadar başım ağrıyor! Benim sevgilim!... Beni sevmiyorsanız bari onu da sevmediğinizi söyleyiniz... Görüyor musunuz ne kadar acı içindeyim!... Bana merhamet ediniz... Size tapmakta olan bana... İşte huzurunuzda diz çöktüm... Gelecek... hayır! Beni sevmiyorsunuz... Ah ne kadar göklere yakışır bir güzelsiniz... Haydi, bir öpücük! O ne? Şimşek! Allahım! Gökyüzü ne kadar karanlık!... Rüzgâr da çıkıyor... Bora... bora!... Yağmur!... Vah! vah!... Sonra ne olacak! Yarın perşembe, öbür gün cuma... Hava böyle kalırsa... ay ay... Nasıl da bardaktan boşanırcasına yağıyor!... Yağmur değil, tufan bu!... Eyvah!... cuma günü göremeyecek miyim?... Mektubumu veremeyecek mjmim? Of! Başım!..."

Bihruz Beyin bu endişeli düşünceleri, bu acıklı hayalleri, akşam yemeğinden sonra gece saat iki buçuk sularında salonun Fenerbahçe'ye bakan, açık bir penceresi önünde oluyordu. Zavallı beyin hayalî parkındaki perilere, kuğulara karışıklık salarak sonunda onu korkuyla oradan ümitsiz bir şekilde çıkmaya mecbur eden mahlûk, beyin zihnine girmeyi başararak iki saatten beri zavallıyı huzursuz edip duruyordu. Bunun üzerine havanın kararması, şimşeklerin çakması, fırtınanın çıkışı, şiddetli yağmurun inmesi eklenince hasret çeken zavallı âşık, bütün bütün üzüntüye boğuldu.

Penceresini kapadı. Yağmurun kesilmesini saatlerce bekledi. Yağmur, sürekli şiddetini artırıyor; fırtına kıyametler koparıyor; şimşekler çakıyor; etrafa şimşekler düşüyordu. Bu hâlde saat altıya geldi. Bey, hepsi de birbirinden çok rahatsızlık veren endişelerinden zihnini kurtarıp hareme gitmeyi aklına getiremiyordu. Misel iki, üç defa salona girmişse de vaktin geç olduğu uyarısında bulunmaya cesaret edememişti. Halbuki beyefendinin, saat altılara kadar -özellikle de böyle yürekleri heyecana boğan bir fırtına gecesi- içeriye girmemesi annesine ve dadı kalfaya başka başka meraklar vermişti. Bey, önünden bir türlü ayrılmadığı pencereden tabiatın korku verici durumunu

87

Araba Sevdası

üzgün bir şekilde seyrederken dadı kalfa başında bir örtü ile] salonun kapısı önünde belirdi:

- Beyim! Hâlâ oturuyor musun? Hanımefendi de ben dej merak ettik, bu ne yağmur, beyciğim?...

- Sorma! Bu yağmur değil, tufan!

- Gerçekten, çok delice yağıyor; ortalığı sel basacak, galiba* yakınlarda bir yere de yıldırım düştü.

- Annem yatmadı mı?

-Hayır! Misafirler vardı; bitişikteki... Şimdi gittiler...

- Nasıl gidebildiler?

- Beklediler... beklediler... Yağmurun dineceği yok... Gitti-' ler... Hanımefendi çok üzerlerine düştü: "Kalınız!" diye, ama kalmadılar...

- Saat kaç acaba?
- Saat yediye geliyor... (Gerçekten de, altı buçuğa beş var-di...)
- İçeri girmeyecek misiniz?
- Sen git, mumları yak, ben de geliyorum.

Dadı kalfa çekildiği gibi Bihruz Bey de yerinden kalktı, doğruca yatak odasına gitti, soyundu, mumlarını söndürdü, yatağa girdi. Fırtınanın, yağmurun yürek parçalayan sesini duymamak için kulaklarından birisini yastığa yapıştırdı, diğerinin üzerine yorganı çekti. Ancak gürültüyü duymamak mümkün değildi. Halbuki Bihruz Beye, akşamdan beri tutturduğu hırçınlık sebebiyle yorulmuş, aşk oyunları yapan hayalî çocuğunu uyutmak için tabiatın bu acı çılılıkları korkunç, fakat etkili bir ninni gibi geliyordu. Kulağı bu ninniye dinlerken mahlûğu gören gözleri de kandilin fanusu üzerinde görülen çıplak Venüs'ü seyrede ede, gerçek dünyanın ruhu yoran gürültüsünden tamamıyla uzak olan uyku âlemine geçmişti. Burada gölgelik ve güzel kokulu ağaçlıklara geçerek hayalindeki o parktan daha mükemmel bir parka girdi.

12

Bihruz Bey, ertesi sabah saat ikiye doğru gözlerini tatlı uykudan açtığı zaman, odayı ılık içinde görünce büyük bir heyecanla yatağından fırladı. Pencereilerin perdelerini kaldırdı, bir pencere açtı; dışarıya doğru bir baktı. Gördüğü güzel manzara, geceki durumun tam tersiydi.

Bu manzarayı yarım saat seyretti. Güneşe baktıkça öpeceği geliyordu. Çünkü kaç gündür hasretini çektiği sevgilisini bu güneş sayesinde görebileceğini düşünüyordu.

"Ne kadar güzel! Ne kadar parlak! Güzel doğa! Bugün o da aynı benim sevgilim gibi sarışın! Demek ki yarın onu görecekim, evet! Yarın mutlaka gelir; derdimi anlatırım; eğer bizim zevzek yine bir oyun yapmazsa... Bakalım şans neyi gösterecek?..."

Bihruz Bey o sevinçle her zamanki gibi hazırlandı, tuvaletini yaptı, kahvaltısını yedi, dadı kalfa ile şakalaştıktan sonra selâmlığa çıktı, odasına girdi; yazı masasının gözünü açtı, oraya koyduğu aşk mektubunu eline aldı. İçindeki iltifatları, yazdığı anki duyguları bir daha görmek istedi. Ancak mektup kapanmış, mühürlenmişti. Açmaya kıyamadı. Tekrar masanın gözüne bıraktı.

- Lâi lâllâ lâi lâi... lâi lâllâ lâi lâi... lâi lâllâ lâi lâi... lâi lâi lâi!

"- Mösyö Piyer ne iyi bir adam!... Sanki bugün bu güzel hediyeyle memnun etmek için dün beni mahsus kırdı. Bakalım daha neler var? Bakalım bizim cesur şövalye dö Foblas daha neler diyor?..."

89

Araba Sevdası

Profesör Piyer'in hediye ettiğı resimli kitap, Bihruz Bey i-çin çok değerli bir eşya olmuştu. Parkta bulunmadığı zamanlar onu okuyarak hayallerini aydınlatırdı. Yine kitabı eline alıp önce resimlerine - belki altıncı kez- bakarak ötesinden berisinden okumaya başladı.

Bey, bu lezzetli okumaya dalıp gitmişken odanın kapısı yavaşçacık vuruldu.

- Tık tık!

- Giriniz!

Kapıya vuran Mişel'di. İçeriye girdi. Elinde gümüş bir tepsi, tepsinin içinde üzeri Fransızca yazılmış bir mektup vardı. Mektubu beye verdi. Bey, mektubu açmaya çalışırken, kucağındaki kitap yere düştü. Misel, hemen eğildi. Kitabı yerden alırken kitap açıldı. En güzel resimlerden biri ortaya çıktı. Misel de bunu görünce Bihruz Bey, kitabı Mişel'in elinden aldı ve zavallıya haksız yere,

- Hayvan herif! Defol burdan! diye hem kızdı, hem de onu yanından kovdu.

Gelen mektup, Beyoğlu'nda oturan fabrika sahibi komisyoncu Jan Kondoraki imzasını taşıyordu. Sarı arabayla bakla kırı hayvanların bedeli olan dört yüz on sekiz lira ile bunların taşıma masrafı olan kırk dokuz liranın toplamı dört yüz altmış yedi liradan kalan yüz elli liranın dört ay içinde taksitle ödenmesi şartına göre birinci taksidin ödenmesine daha on beş gün varsa da paraya ihtiyacı olduğundan, Bihruz Beyefendi birinci taksidi şimdiden verirse çok memnun olacağım söylüyordu.

Bu mektup, Bihruz Beyin pek hoşuna gitmedi. Birincisi, Les aventures du chevalier de Faublas'ı tatlı tatlı okurken onu elinden bırakmaya mecbur olmuştu. İkincisi, kitabın gizli resimlerinden birisini o Misel olacak embesil görmüştü. Üçüncüsü, ilk takside daha bir aydan fazla zaman vardı. Uşağı çağırırdı:

90

Araba Sevdası

-Misel! -Mösyö!...

-Böyle bir kâğıdı bana getirmeye nasıl cesaret ediyorsun?... Sen bilmiyor musun ki birinci taksidin gelmesine daha bir ay var? Git söyle cevap yoktur...

- Baş üstüne ekselans!...

Zavallı Misel, kapalı bir mektubun içinde ne olduğunu ve özellikle de birinci taksit gününün dolup dolmadığını nereden bilecek ve bilse de beyefendiden emir almadan mektup getiren adama cevap vermeye nasıl cesaret edecekti? Bihruz Bey, canı birkaç şeye sıkıldığı için bunları düşünememiş ve zavallı Mişel'i ikinci defa haksız yere azarlamıştı.

Mişel'i defettikten sonra bıraktığı kitabı tekrar eline aldı. Okumaya devam etmek istedi; ancak yapamadı. Kitabı bıraktı, üzgün bir şekilde düşünmeye başladı.

- "Fakat taksit zamanı gelince paralan nasıl vereceğiz?... Üç gün önce MVe yüz doksan lira verdim.... HeraPm hesabına baktık... Alber'inki iki yüz otuz lira olmuş... Paris'ten gelecek eşya da gelmedi... Biz bu borçları nasıl ödeyeceğiz?... Annem çok fena dargın... Yemin etmiş, konağı sattırmayacakmış... Elmasları da birer birer satıp uzun vadeli borç olarak verdiğini işitiyoruz... Elli yaşında kadın; bilmem daha ne kadar yaşayacak ki bu kadar para canlılık ediyor?... Kalekapısı'ndaki mağazadan elime çok az şey geçti; Galata'daki hanın parasından kalan altı yüz lira ancak üç, dört aylık cep harçlığım demektir... Allahım, bu borçları ödemeye bir çare bulamazsam ne yaparım sonra?... İstanbul'daki eve dört bin lira veriyorlar ya!... Bir şey yaparız... Artık annem buna da karışmasın... O benim babamdan kalan bir şey!... Bir dört bin lira daha elime geçerse, bin lirasıyla borçları öderim. Üç bin lirayı da uzun vadeli borç olarak veririm epeyce faiz getirir... Bundan sonra eğlenceye düşkünlüğü de bırakmak gerek... Artık evleneceğim... Evlilere

Araba Sevdası

yakışan da akıllı olmaktır... Ümitsizliğe kapılacak bir durum yok... lâl lâlâ lâl lâl... lâl lâlâ lâl lâl... lâl lâl lâlâ. !.."

Bihruz Bey, ilk başta kendisini çok üzen bu düşüncelerden de kurtulmanın çaresini bulmuştu. Elindeki altı yüz lira bitinceye kadar Süleymaniye'deki konağı satmaya karar vermişti. Beyoğlu'ndaki, Galata'daki dükkânları, hanları satan tellâl, bundan önce Süleymaniye'deki konağa da dört bin lira kadar verecek bir müşteri bulmuştu. Ancak o zamanlar beyin paraya ihtiyacı olmadığı gibi annesi de karşı koyduğu için konak sa-tılmamıştı. Tellâlın da bir zamanlar gerek konaktan, gerek köşkten hiç çıkmayan ayağı bütün bütün kesilmişti. Fakat yeri belli olduğu için istendiğinde kendisini buldurmak mümkündü.

Çamlıca bahçesinden dolayı Bihruz Bey yazlığına bağlanmış; kışlık ise tamamıyla gözünden düşmüştü. Mantıklı olan, köşkü satıp konağı elden çıkarmamakken o, bunun aksini uygun görmüştü.

İşte beyefendi birkaç ay sonra düşeceği sıkıntıya karşı, konağı satmak tedbirini düşünmekle üzüntülerinden çok çabuk kurtuldu. Huzurlu bir şekilde öğle yemeğini yedi. Her zamanki gibi ordan oraya dolaşmak için arabasına binip gitti.

O günün akşamında söylenecek olağanüstü bir şey olmamıştı. Bey, adet edindiği saatte akşam yemeğini yedi. Bir iki saat salonda vakit geçirdi. Erkenden odasına geçti; soyundu, yattı. Dokuz saat kadar deliksiz bir şekilde rahatça uyudu.

Sabahleyin gözlerini açtığı gibi pencereye koştu; perdeyi kaldırdı. Hava fevkalâde güzeldi.

"Ne güzel bir gün" diyerek seviniyordu. Çünkü bu güzel günün adı cuma idi. Bu sabahki tuvalet her günkünden uzun sürdü. Yirmi, yirmi beş kadar kolalı frenk gömleğinden hiçbirisini beğenmediği için dadı kalfaya kızıyordu:

-Bunları Marigo mu ütüledi? Ne kadar da kötü!

-Evet beyim! Marigo ütüledi. Çok da kötü değil! Jj

r

Araba Sevdası

ne?

-Senin için kötü değil ama benim için çok kötü; bu pliler

-Neresi kirli? Ben göremiyorum!

-Kirli demedim a canım! Pli diyorum sana; buruşuk!...

- Peki; söyleyelim de bir daha dikkat etsin...

- Hem söyle, hem de yine dikkat etmezse konjedye olacağını anlat...

- Gönce diyen kim, anlamadım?
- Ne tuhafısın! Konjedye diyorum, konjedye... Kovarım demek...
- Artık, ben bilmem...
- Şu pantolonlara baksana! Ne fena plûer yapmış! Kim devşirdi bunları?
- Ben devşirdimdi...
- Boyun bağlan nereye koydunuz? Yeni gelenleri...
- Hepsi çekmecenin gözünde olacak...
- Hani ya yeni mendiller?
- Daha yıkanmadı...
- Gördün mü ya; öyle şey olur mu? Şimdi ben ne yaparım?
- A beyim! Çekmecenin gözünde belki yüz tane mendil var! Bir tanesini beğen, aliver!...
- Vui, me zil nö son pa marke (İyi de onlar markalı değil!)
- Neye rezil olsun? Onlar da yeni yeni mendiller...
- Markalı değil; markaları yok onların...
- Markalısı da var; dün ütülenirken gördüm...
- Terziden gelen kostümleri göremiyorum...
- Hepsi burada.
- İskarpınlerim geldi mi?
- Bilmem, besbelli gelmedi.
- Şu ayakkabıları ver bakalım!

93

Araba Sevdası

Dadı Kalfa ile yapılan bu konuşmanın da gösterdiği gibi Bihruz Bey bu cumaki tuvaletine çok fazla önem veriyordu. Bu yüzden de gömlekten, boyun bağından, mendilden, pantolondan, ayakkabıdan kendisine en çok yakışanı seçmekte zorlanıyordu.

Gömleğin, yeleğin, pantolonun, ceketin, ayakkabının birini giyip birini çıkararak, sonunda tuvalet işini bitirebildi. Selâmlığa çıktı. Doğru çalışma odasına girdi. Yazı masasının gözünden mektubu çıkardı,

ceketin cebine güzelce yerleştirdi. Oradan salona geçti. Salondaki iekliğin içindeki taze çiçeklerden güzel bir gl seti. Ceketinin iliğine taktı. Biraz oturdu, biraz gezindi. Her çeyrekte bir saatine baka baka, le vaktini getirebildi. Derhal de jneyi ısmarladı. Çünkü bu sabah kahvaltı etmediği için karnı iyice acıkmıştı. Yemekten sonra salonda biraz daha oturdu; gezindi. Bir ara yine çalışma odasına geçti. şövalye kitabını açtı, karıştırdı. Sonra saatine baktı. Saat yedi buçuğu geçiyordu.

- Misel!

- Mösyö!

- Arabam!

- Hemen efendim!

15 dakika sonra bey arabasına bindi. Arabacı, yerine geç-ti...Gırrr!..

94

13

Arabanın bu defa gittiği yeri anlatmaya gerek yok. Hikyeyi takip edenler, bilirler ki orası halk bahçesinden başka bir yer değildir.

Evet! Beyefendi arabasını her zamankinden daha hızlı sürerek Tophanelioğlu'ndan, bahçenin alt başına geldi. Ancak içeriye ve dışarıya epey kalabalık görünce biraz geç kalmış olduğuna üzüldü ve kimbilir kaçıncı dönüşünü yapmakta olan arabaların arasına güçlükle karışabildi.

Böyle ağır ağır giderek yukarıki meydancığa ulaşınca, kalabalığın içinden arabasını kurtardı. Gazinoya yakın bir yere çekip durdu. Hemen arabadan fırladı; doğruca bahçeye girdi. Sr sürü gezen rengârenk cennet görüntüleri içinde aradığına benzer bir yüz göremeyince -hikyemizin başında tarif olunduğu gibi- aşağıkı kapıya yakın bir yer seçip oturdu. Bir bira ısmarladı. Sarışın hanımın gelişini sabırsızlıkla beklemeye ve bu şiddetli bekleyiş içinde ara ara saatine bakıp, her beş dakikada bir kapıya doğru gidip gelmeye başladı.

Evet! Bahçeye süslü hanımların, şık madamların mavi gzls, kara kaşlısı, el gzls, sırma salısı, uzun boylusu; kısısı, narin yapılısı, şışmanı; kısacası her türlüsü girip çıkıyor, fakat Bihruz Beyin hayalindeki karayağız sevgilisi bir türlü görünmüyordu. Kendisi görünmediği gibi lândosu da belirmiyordu.

Uzun olduğu kadar şiddeti de artmakta olan bu bekleyiş i-inde zavallı Bihruz Beyin zihnine birtakım endişe verici ihtimallerin kargaşası düşmüştü. Bunların içinde en zcs, Periveş Hanımın Keşfi Beye başka bir yerde randevu vermiş

95

Araba Sevdası

olmasıydı. Zira bahedekilerin arasında Keşfi Bey de görülemiyordu. Bu dayanılmaz acı içinde saat on buçuğa gelmişti. Bihruz Bey, ümidinin tamamen kesildiği dakikalar yaklaşınca "ooofffP"larını artık zaptedemez olmuştu.

Bir ara yine yerinden fırladı, kapıya doğru gitti. Kalabalığı oluşturan arabaların geçişine içeriden ümitsizce bakıyordu. Vücudu birdenbire baştan ayağa bir titreyişe tutuldu. Yüzü önce kızardı, sonra sarardı, daha sonra da yemyeşil oldu. Bulunduğu noktadan sol tarafa koşmak istedi. Orası geçit vermez derecede sık bir ormancıktı. Ormancığın azıcık yukarısına gitti. Orası bahçenin kenarına varan bir düzlük ise de bir iki madam, birkaç erkek, birkaç da çocuktan oluşan bir aile, sandalyeleriyle bir halka oluşturarak orada oturuyorlardı. Bihruz Beyin, gözlerini bahçenin dışındaki kalabalığa dikmiş olarak bunların üzerine doğru hızla yürüdüğünü oturan çocuklar görünce korktular. Analarının, babalarının kucaklarına sığındılar. Bihruz Bey, hareketini asla değiştirmede. "Pardon!" diyerek oluşturulan halkayı çiğner gibi aradan geçti; hatta geçerken iki sandalye de devirdi. Bahçe duvarının dibine gitti. Biraz durdu; yine geldiği tarafa döndü, fakat halkayı tamamen bozulmuş, dağılmış buldu.! Tekrar kapıya doğruldu; yine döndü. En sonunda yerine gitti," garsonu çağırmak için bastonunun ucuyla bira kadehine hızlı hızlı vururken kadeh devrildi; sonra yere düştü, kırıldı. Garson» geldi. Bihruz Bey, bira ve kadeh paralarını ayrıca ödedikten sonra, pardesüsünü koluna aldı, yine büyük bir hızla yukarıki kapıya doğru yürümeye başladı. O hızla hem gidiyor, hem de: "Enkonyito! Diyab!" diye söylenerek herkesi kendisine hayretle baktırıyordu. Bu kadar telâş, heyecan ve hareketin sebebi ise, baş kapıdan arabaların geçişini seyredirken, sevgilisinin hayalini adi bir kira arabası içinde görmesiydi.

Gerçekten de Periveş Hanım, Çengi Hanımın dışında Gülşeker Hanım adında bir başka hanımla beraber bahçeyi gezmeye gelmişti. Gülşeker Hanımın tuvaleti böyle bir gezinti-

96

r

Araba Sevdası

ye uygun düşmediği için arabadan hiç çıkmamak istemişti. Bu yüzden üç hanım bahçeye inmekten vazgeçerek neredeyse iki saatten beri sürekli kalabalık içinde dönüp dolaşıyorlardı. Bihruz Bey ise sevgilisini beklerken aslında açık kapının önünden geçen arabaları da gözden kaçırmıyordu. Bunların içinde sevgilisinin lândosuna benzer bir şey göremediğinden ve sarışın hanımın öyle adi bir kira arabasıyla böyle bir yere gelmeye tenezzül edebileceğine ihtimal veremediğinden boşu boşuna sıkılıp duruyordu.

Nihayet iki dakikada Bihruz Bey yukarı kapıdan çıktı. Sevgilisini taşıyan arabanın rengine, biçimine, arabacının kılığına, kıyafetine; hayvanların donuna tek tek dikkat etmişti. Kalabalık ise izdihamın fazlalığından dolayı çok ağır hareket ediyordu. Beyefendi, istediği arabanın gelmesini bekleyerek bir kenarda bastonuna dayandı, durdu.

Beş dakika geçmeden araba köşeyi döndü. Tam kendisinin bulunduğu noktaya doğru gelince Bihruz Bey ceketinin cebinden mektubu çıkardı. Arabanın içinde kırılarak gülümsemeye başlayan Periveş Hanıma saygıyla selâm verdikten sonra Fransızca:

"Matmazel! Mustarip ve perişan gönlümün konuşan bir fotoğrafı olan bu mektubu yüce zatınıza sunmama izin veriniz!" dedi. Arabanın yürüdüğü kadar o da giderek mektubu uzattı.

Bunun üzerine genç hanımların ikisi birden bir kahkahadır kopardılar. Onların karşılarında oturan Çengi Hanım da:

-Hadi! Hadi! Çekil oğlum, ayıptır! diyordu. Fakat bu dakikada Bihruz Beyin duman içinde bulunan gözlen hiçbir şey göremediğinden ve asabı bir uğultuya tutulan kulakları da hiçbir şey işlemediğinden elindeki mektupla arabayı takip etmeye devam ediyordu. Sonunda Gülşeker Hanım, hâline acıdığı için

değil de bu belâyı başlarından defetmek için kolunu uzattı; e-•inden mektubu aldı. Bey de oradan çekildi.

97

Araba Sevdası

Bihruz Bey bu sırada âdeta sersemlemişti. Arabadan ayrıldıktan sonra bıraktığı noktaya geldi, durdu. Markalı mendilini 1 çıkardı. Alnından, şakaklarından fışkıran terleri silmeye başla-1 di. Mektup vermek için arabaya sırnaştığını görenler, onu bir-1 birlerine gösterip gülüşüyorlardı. Fakat gözlerini bürüyen du- | man henüz dağılmadığı için o, hiçbir şey görmüyordu. Biraz dinlendikten sonra aklı başına gelmeye başladı. O zaman başarısının mutluluğu yüzüne yansdı ve yüzünde bir sevinç oluştu. Bunun üzerine tekrar bahçeye girdi. Aşağıya doğru rahat ve onurlu bir şekilde giderken yolunun üzerindeki oturma yerlerinde gözüne çarpan mösyölerden, madamlardan biraz göz aşinalığı olanlara selâm verdi. Az çok tanıştıklarıyla ise tokalaşarak onlara:

. - Nasılsınız? diye sordu. Bu, beyefendinin ağırbaşlılığını kaldırıp aşırı sevincini gösteren durumlardandı.

Böylece iki, üç kere bahçenin içini dolaştı. Gezinirken vermiş olduğu mektuptaki parlak cümlelerden; etkili ve tahrik edici sözlerden bazılarını zihninden geçiriyor ve mektuba eklemiş olduğu parçalardan:

Bir-siyeh-çerde civandır

Hayli dem hayli zamandır mısralarını orkestranın ahengine uydurup söylüyordu.

O güzel mektubun, o nazik parçaların yüreğinde nasıl bir etki yaratacağını Periveş Hanımın yüzünden anlamak için bir ara beyefendi bahçenin yukarı kapısından çıktı. Doğru arabasına gitti. Yerine oturdu, dizginleri eline aldı, bekledi.

Bu sırada vakit on biri geçmiş, kalabalık ise hayli azalmıştı. Sevgilisini taşıyan araba görünmeyince Bihruz Bey, saatine baktı. On bir buçuk olduğunu görünce:

-"Vakit geç, belki gitmişlerdir... Gidelim!... Takip edelim.... Bu defa yakalayacağımı umarım. Beni yolda beklemesi gerekir." dedi. Aşağıya doğru arabasını dörtlale sürdü.

98

Araba Sevdası

Tophanelioğlu'unun dört yol ağzına gelince yine şaşırdı. "Takip etmekten ne çıkar? Pazar günü kendisini görecekt değil miyim?" diyerek Bağlarbaşı yolunu tuttu. Bağlarbaşı'ndan Nuhkapısı ve Duvardibi tarafıyla Haydarpaşa'ya indi. Oradan Koşuyolu'yla köşküne geldi.

Köşke gelince Mösyö Piyer'in gelip gelmediğini sordu. Mösyö Piyer yarım saat önce gelmiş salonda gazete okuyordu. Bey, doğru salona girdi.

- Bonsuar şer profesör! (İyi akşamlar sayın profesör!)

- Bonsuar mon! (İyi akşamlar beyefendi!) İnşallah iyisiniz?

- Merci! (Teşekkür ederim!) Çok iyiyim... Ya siz?
- Geçen akşam eve biraz geç gittim... Hava da nemliydi... Nezle olmuşum.
- Üzülmeyin... Bu akşam ders yapmayız; olmaz mı?
- Hayır! Benim nezlem derse asla engel değildir. Her zamanki gibi çalışabiliriz.
- Çok iyi. Fakat sayın profesör, getirdiğiniz o güzel kitap sanki bir hazine!
- Evet!... O kitap amour dö fam hikâyeleri içinde bir tanedir.
- Hikâyeler güzel. Ya o resimler?...
- İştah açıcı değil mi?
- Daha çok gıdıklayıcı!
- Fakat herkes bakmamalı...
- Evet, doğru... Misel size bir şey söyledi mi? Kitabın resimlerinden birisini kazayla görmüştü de.
- Hayır! Hiçbir şey demedi.

Onlar konuşurken salona giren Misel, yemeğin hazır olduğunu haber verdi. Bihruz Bey değerli hocasının koluna girdi.

99

Araba Sevdası

Sal a manjeje götürdü. Sofraya oturdular. Öteden beriden konuşarak yemeklerini yediler. Tekrar salona geçtiler.

Bihruz Beyin ders yapmaya bu akşam hiç gönlü yoktu. Hatta Mösyö Piyer nezlesi olduğundan bahsettiği zaman:

"Bu akşam ders yapmayız." sözünü birdenbire sarfetmesi de bu isteksizliğinden dolayıcıydı. Salona girilip kahveler içildikten sonra Bihruz Bey oyun masasını getirmelerini istedi.... Mumları yaktırdı, Mösyö Piyer'e hitaben:

"Bir iki el otuz bir oynayalım." dedi. Karşı karşıya geçip oturdular, oyuna başladılar. Oynanan oyun alaturka "otuz bir" idi. Davsız olarak her eli bir çeyrek lira olmak üzere anlaşılmişti. Mösyö Piyer bu oyunu kış geceleri Bihruz Beyin konağına toplanan genç beylerden görmüş, öğrenmiş ve hatta ara sıra kendisi de beylerin oyununa girerek epey kazanmıştı. Bu akşam da kazanmaya başlayınca, Bihruz Beyi çabuk kaçırmamak için oyunda türlü maskaralıklar yapıyordu. Ara sıra Fransızların "Oyunda şansı açık olan, aşkta mutsuz; oyunda şansı açık olmayan, aşkta mutlu olur." meşhur sözünü beye duyurarak onu oyunda yenilmeye isteklendiriyordu. Bey de bu sözü işittikçe -hayali zaten hiçbir dakika gözünün önünden gitmeyen- sarışın hanımın şansına oynarken, meselâ kaba on dörtte yatıyor; otuz birde kâğıt çekiyor, o eli zorla kaybediyordu. Arada dondurmalar yenilip kahveler içilerek üç saat devam eden oyuna nihayet son verildi. Mösyö Piyer beş buçuk lira kâr ile oyundan kalktığı zaman nezlesini

hatırlayabildi ve:

- "Oh! ne kadar yorulдум!... İzin verirsiniz odama gideyim. Dinlenmeye ihtiyacım var." diyerek beyinden müsaade istedi. Zaten saat de beşe gelmişti. Birbirlerine bonsuar! (İyi akşamlar!) dediler. Mösyö Piyer yatak odasına, Bihruz Bey de kendi odasına gitti. Birisi beş buçuk lira kazancın keyfine, diğeri bir gün sonra gerçekleşecek aşk buluşmasının hayâline dalarak uyudular.

100

ÜÇÜNCÜ KISIM 1

Bihruz Bey buluşma için kendince kararlaştırdığı pazar günü, bir gün öncekinden daha çok özenerek tuvaletini yapıp hazırlandıktan sonra saat sekize gelmeden arabasına bindi. Tophanelioğlu yoluyla Çamlıca'ya giderken halk bahçesine dostça göz gezdirerek bekleyeceği yere geldi.

O gün hava sümbülî ve sıcaktı. Yollar ise üç gün önceki yağmurlar sayesinde tozdan arındığından dolayı Çamlıca gezintisi için en uygun günlerden biriydi. Ayrıca pazara da denk [geldiği için bazıları midelerini birer küçük havuz gibi Çamlıca T suyuyla doldurup içerisine sardalya balığı salıvermek; bazıları I tavla oynayarak vakit geçirmek; bazıları nargile sefasına ko-İ yulmak; bazıları ise Çamlıca gibi İstanbul'un, Boğaziçi'nin her t yerini ayaklan altında görmek ve on iki burcun on üçüncüsü i kabul edilen yüksek bir noktadan yukarı ve aşağıya, sağa ve sola hayranlıkla bakmak ve doğanın bin çeşit manzarasıyla ruhlarını ferahlandırmak için sabahtan beri yığın yığın gelerek I iskemleler, kaba hasırlarla oturma yerlerini tamamen tutmuş-' lardı. Ve bu karmakarışık kalabalığın gürültüsüne, konuşmalarına ye kahveci çıraklarının "iki şekerli, bir sade, üç lokum!" şeklindeki haykırmalarına - muhallebici, dondurmacı, leblebici, eğlencelik şam fıstıkçı, şekerçi, simitçi gibi- hiçbir gezinti yerinden eksik olmayan satıcıların çeşitli ses ve edalarla bağırıp Çağırmalarına fena bir keman, adi bir lavta, soğuk bir klarnet, bir de porsuk deften ibaret incesaz kaba takımı tarafından -mevcut halkın yüzde doksan dokuz üç çeyreği için bedava olarak- çalınan çirkin ezgilerin eklenmesi; öte tarafta da küçük ve büyük Çamlıcaların tatlı su kaynağı yanında çadır kuran kebab-

101

Araba Sevdası

çının kızgın ateş üzerinde siyah ve yağlı dumanları buram bu- | ram çıkıp etrafa yayılan köftesinden, kebabından, ciğer tavaşın- | dan, piyazlı fasulye salatasından yayılan iştah kesici kokuların temiz havaya yayılması, o eşsiz yeri dağınık, tatsız, zevksiz, değersiz bir düşün yerine döndürmüştü. Bihruz Bey o donanımlı arabasıyla gelip de Çamlıca'yı bu durum ve manzarada görünce fena öfkelen-di, canı çok sıkıldı.

Çünkü beyefendi orta set üzerinde büyük çınarın altında tek başına sandalyesine kurulup ayağını ayağının üzerine atacak ve sevgilisini öyle bekleyecekti. Sevgilinin lândosu uzaktan görüldüğünde görmemezliğe gelecek; sevgili de lândosundsn. indikten sonra beyin bu davranışına dikkat ederek:

"Acaba beyefendiyi beklettim de darılttım mı?" diye meraklanıp telâşlı telâşlı bayırdan yukarı çıkarken beyin gözüne ilişecek, bey hemen yerinden fırlayıp onun yanına gidecek; selâmlaştıktan sonra birlikte tepeye kadar çıkacaklar, o zaman sevgili korsajımdan pembe renkli, zarif, kokulu, ufacık bir zarf içinde bir mektup çıkaracak, Bihruz Beye:

"Sizin mektubunuz gibi bu da acı çeken bir yüreğin fotoğrafıdır. Yüce şahsınız sanatkârane bir fotoğraf olduğu için güzeldir. Bu onun yanında kabadır, düzeltilmemiştir; fakat çok gerçekçidir. Çok sadıktır.

Onun için vermeye cesaret edemiyorum." deyip mektubu beye verdikten sonra:

"Fotoğrafçılığı Paris'te mi, Londra'da mı, Viyana'da mı öğrendiniz?" diyecekti. Bihruz Bey de ona cevaben:

"Avrupa'ya gitmedim, fakat bir iki hafta sonra Paris'e gitmek istiyorum." deyince sevgilinin benzi sapsarı kesilerek, vücudu titreyerek, gözleri yaşararak:

"Beni bu hâle getirdikten sonra Paris'e gitmeyi düşünüyorsunuz. Madem gidecektiniz, benim gibi bir zavallıyı deliye döndürüp de buralara kadar niçin getirdiniz?" şeklinde şikâyetlere, sitemlere kalkışacaktı. Bihruz Bey de:

Araba Sevdası

"Birinci karşılaşmamızdan bu yana gözlerime uyku girdiği var mı? Bir dakika sizi düşünmediğim var mı? Hayalimin parkında sizden başka bir dolaşan var mı?" diyecekti. Sonra:

"Paris'e gitmemdeki amaç, yakında lâzım olacak bazı şeyleri kendime beğenip almak..." kelimelerini sarfederken sevgili, ikinci kez sararacaktı. O zaman beyefendi:

"Evet efendim! Sizden kaçmalıyım; sizi o kadarcık bile görmemeliydim; biliyor musunuz ki aşkınız beni harap ediyor?... Biliyor musunuz ki ben sizi bir gün görmezsem çıldırı-yorum?... Mümkünü yok ben burada duramam!" diyecek ve sevgili hıçkırarak ağlamaya başlayacak, bunun üzerine artık beyefendi insafa gelip hemen olduğu noktada, yerlere kadar eğilerek ibadet eder gibi saygıyla:

"Oh! Seni nasıl seviyorum! Sen de beni seviyor musun?" "Oh! Mon adore!" (sevgilim!) " Hayır! Yalan söylüyorsun!"

"Ben yalan söylemesini bilmem; söyle bana gerçekten yolculuk var mı?"

"Non! Non! (Hayır! Hayır!)... Bin kere non! (Hayır!)..."

"Aklımı başımdan aldın... hain!..."

"Ya sen beni ne hâle koydun?"

"Zavallı ben ne yaptım?"

"Bir daha ne zaman görüşeceğiz?"

"Ben bilir miyim?"

tarzında artık senli benli sözler konuşulacaktı. Ondan sonra Bihruz Bey evlenme meselesini, Koşuyolu'nda araba sürer gibi bir hızla meydana sürecektir ve bu mesele hakkında eni konu konuşmak için sevgilisinden randevu isteyecek, sevgili biraz nazlandıktan sonra kabul edecek; bu karar üzerine aşağıya inilecek; ilk önce bahçenin içinde bir tur yapılacak, sonra da dışında arabayla bir iki defa dolaşılıp ayrılmak üzere arabalara binilecekti.

Araba Sevdası

O kadar kalabalık içinde bunlar nasıl yapılacaktı? İşte beyin gelir gelmez gözüne çarpan insan kalabalığına canı bundan dolayı sıkılmıştı. Hiddetin ilk hâlinde dönüp gitmek aklına geldi; ama sözünde durmamış olacağını düşündü. Çaresiz arabasından indi. Bastonunu aldı, ağır ağır ikinci sete çıktı. Kenarda ayak üzerinde durdu. Zannediyordu ki kahveci koşarak bir sandalye getirecek de beyefendiyi oturtacak. Öyle bir koşan olmadı. Biraz daha bekledi; yine kimse gelmedi. Bunun üzerine "garson!" diye kahvecilere doğru bağırınca seyircilerin içinde alaycılardan bazısı, Bihruz Beyi alaya alıp bir ikişer defa kahveciyi çağırmak bahanesiyle tıpkı beyin edasını takliden "garson!... garson!" diye bağırdı.

Beyefendi bekledi, bekledi, bir gelen giden olmayınca tepeye doğru yürüyerek çıkmaya başladı. Fakat bu gidişi de devam ettiremedi. Çünkü tepeye çıkıp inen mavi dizlikli, kırmızı kuşaklı, dar pantolonlu, bol donlu, şam hırkalı, gecelik entarili, ceketi omzunda, setrisi kolunda yüzlerce seyirciden biriyle her adımda yüz yüze geldikçe bu hâlden de sıkılıp:

"Bu da ne karnaval mı geldi?" diyerek geri dönmeye mecbur oldu, gitti tekrar arabasına bindi. Arabayı biraz ileriye yürüttü; sevgilisini orada beklemek üzere hayvanlara "dur!" emrini verdi.

Araba durduğu zaman, Bihruz Bey sevgilisi geldiğinde nasıl davranacağını, ne şekilde konuşacağını plânlamak için zihnini tekrar çalıştırmaya başladı. Zihni, bu plânlan düzenlemekle meşgulken, gözleri de yokuşun başından birer ikişer görünen arabalara dikkat ediyordu. Bu şekilde iki saat bekledi.

"-Mon diyö! (Allahım!)... Niçin gelmedi acaba?... Saat on! Acaba benim saatim mi ileri?" -Andon! Saat kaç? -Onu geçiyor, ekselans!...

-Niye gelmediler bunlar? Ah, sözlerini tutmazlar ki... Haa! Dur, geliyor galiba! Hayır değil, dur bakalım, belki şu arabadır.

104

Araba Sevdası

Vah! o da değil, keyfini mi bozdu?... İzin mi alamadı?... Yoksa yanlış mı anladı?... Bir araba daha!.. Hay Allah belâsını versin!... Boş... Bir daha geliyor... O da boş!... Ne halt ediyor bunlar?... Şu gelen kim?... Bana çok bakıyor... Mektubu mu getiriyor?... Çok şey!... Niye bakıyor bu herif?... Se mua! Se mua! (İşte ben! İşte ben!)... Hayır!... Geçti... Ooff. Ne kadar da başım ağrıyor!... Keşfi!... Ah!... Kanay! (Alçak!)... Tam on gündür de hiçbir yerde rastlamadım... Elbette boş değil, bir entrik (dalavere) var... Şu gelen herif üstü başı temiz bir uşağa benziyor... Bana da çok bakıyor... Bir haberci olmalı...

- Andon! -Paşam!

-Şu gelen herifi tanıyor musun?

-Evet, efendim!

-Kimdir o?

-Geçen günkü mektubu getiren kişi!

-Hangi mektup?

-Hani şu... Ay, unuttum adı... Yok mu... Yani Kunduraki... İşte onun adamı...

- Hay Allah belâsını versin!... İşte bir... değilmiş... araba zannettim...

Bihruz Bey, böyle düşünce söylene bir buçuk saat daha bekledi. Saat on bir buçuğa geldi. Sevgili görünmedi.

Bir yarım saat öncesine kadar kâh yokuştan çıkan bir arabayı sarışın hanımın arabasıdır diye ümitlendi; kâh aşağıdan yukarıya gelen üstü başı temizce birisi kendisine dikkatlice bakınca Periveş Hanımın mektubunu taşıyan adam sanarak "Aradığınız benim" şeklinde sözler söylemeye hazırlandı. Artık aşağıdan yukarıya bir araba çıkmaz; temiz giyinmiş, uşak kıyafetli bir kimse de gelmez oldu. Ziyaretçiler akın akın dönüyorlardı. Oradaki arabalar, hayvanlar aşağıya doğru Bihruz Beyin önünden geçip gittikçe arpa vakitleri geldiği için beyin hayvan-

105

Araba Sevdası

İlan da hırçınlığa başladılar. Sevgilinin on bir buçuktan sonra gelmesi ihtimali yoktu. Bey, çaresiz dönmeye karar verdi; hayvanları kırbaçladı; tren hızıyla arabasını sürdü. Yarım saat olmadan köşke vardı.

106

Bihruz Bey köşke geldiği gibi salona çıktı. Eldivenlerini çıkarıp bir tarafa attıktan sonra kanapeye geçti, oturdu. On gün önceki cuma akşamı nasıl düşündüyse yine öyle üzüntüyle düşünmeye başladı.

-Ne sebeple?... Ah sözlerini tutmazlar ki...Türk kadınları ne kadar iyi eğitim almış olsalar da boş! Hiç olmazsa bir haber göndermeli değil miydi?...

"Şu sebeple gelemedim. Pardon!... Bugün çok beklemiş olmalısınız!..." Evet çok bekledim. On bir buçuğa kadar orada dikilip durdum.

"Affınızı dilerim... Falanca gün filânca yerde buluşalım"... diye bir haber göndermek çok doğal bir şey... Ah! Bu hanımlarda kibarlık yok... Kibarlık... Benim ne kabahatim var?... Ben bir budalalık yapmadım... Mektubu verdiğim zaman can atarak kabul etti. Hatta memnuniyetinden gülüyordu. Yalnız dansöz müdür, çengi midir? Dargın dargın bir şey söyledi... Neydi, anlayamadım... Ya sonra çabuk çabuk kaçmalarına ne anlam vermeli?... Mektubu okuduğuna şüphe yok... O mektup okunduktan sonraki tutum da başka türlü olmalıydı. Dört sayfalık iltifat mektubu... Saf duygu... Yazık!... Çok yazık ki yerine gitmedi... O kadar yalvardım... Hiç görmeseydim daha iyi olurdu!... O hınzır Keşfi de nereden rastgeldi de benim işimi bozdu. Sebep odur bütün bu şeylere... O olmasaydı kimbilir... Entikalar çevirip duruyor da benim haberim olmuyor. Mutlaka onunla bir ilişkisi olmalı. Boş yere "kıskançlık! kıskançlık!" diye bağır-rnamıştır elbette... Ondan sonra da bu soğukluklar başladı.... Bu cuma bahçeye de inmediler... Ah, bari mektubumu almayaydı... Zavallı mektubum! Ne güzel yazdım!... O kadar özendiğim

107

Araba Sevdası

için bir işe yaramadı ya!... Adam, sen de! Ne önemi var ki? 1 Güzellik kraliçesi değil ya!... Öyle ama ne kadar zarif. Ne kadar esprili! Hiç düşünmeyim diyorum, olmuyor...Bu benim için olmuyor!... Of!... Demekki seviyorum... Evet! Seviyorum... ; seviyorum, vesselam... Yer aynası... yer aynası... Ne kadar hoş sözler!... Ne kadar talihsizmişim!... Of!... Aşk! Aşk! Aşk nedir ; sanki? Bir trampet! Ahmaklıkların en büyüğü! Fakat ne yazık ; ki onu seviyorum, seviyorum, seviyorum!... Öyleyse ne yapmalı?... Aramalı, bulmalı, yalvarmak, arkasını bırakmamalı..."

Bihruz Bey, bazı düşüncelerinde haklı olsa da çoğunda haklı değildi. Öncelikle, sarışın hanımın sözünü tutmadığından şikâyet ediyordu. Halbuki beyefendiye kimsenin söz verdiği yoktu. İkincisi, söz olmayınca randevuya gelinmediğinden dolayı haber göndermenin; özür dilemenin falan gereği olamazdı.; Üçüncüsü, beyin mektubu kabul olunduysa da belânın defedil-mesi için kabul olundu; hatta onu almak için uzanan el de sarışın hanımın değil, arkadaşı Gülşeker Hanımın eliydi. Dördüncüsü, mektup okunmadı; yalnız açıldı, bakıldı. İçindeki çiçeğin zarıflığından, kâğıdın misk gibi koktuğundan bahsolundu. Beşincisi, mektup okunamadığı için hanımların ondan sonraki tutumlarına kesinlikle etki etmediği gibi okunabilseydi de olmayacaktı. Altıncısı, mektup öyle bir yere gitti ki... İki parça edilip büküldükten sonra Bağlarbaşı'ndan Bülbülderesi'ne i-nerken solda kalan terk edilmiş mezarlığa fırlatılarak taşıdığı tuhaf aşk izleri ölülerin yanına gönderildi. Yedincisi, Keşfi Beyin sarışın hanımla bir ilişkisinin olması şöyle dursun, geçen cuma akşamından beri sarışın hanım, Keşfi Beyin aklına hiç gelmemişti bile.

Fakat beyefendinin şu açılardan düşündükleri çok doğrudu: Mektup, güzel yazılmış olmasına rağmen boşa gitmişti. Sarışın hanımdan güzellik bakımından daha iyileri olabilirdi; ancak o da düşünce bakımından mükemmel bir inceliğe sahipti. Birini düşünmemeyi başaramamak sevgiden kaynaklanan bir

108

Araba Sevdası

durumsa beyefendi sansın hanımı seviyordu. Onun yer aynası, yer elması benzetmeleri hoştu.

Gerçekten de o mektup bir üslûp şaheseri değil miydi? O değere sahip bir mektubun yeri, güzel kokulu, sımsıkı, sıcacık bir korsenin altında aşkın heyecan verici duygularıyla çırpınıp duran ateşli bir kalbin üzeri olacakken yan belinden kırılmış, yazısı silinmiş, hareketsiz ve sessiz, soğuk ve donmuş yerlerde yatan bir mezar taşının göğsü oldu! Ne kadar yazık! O mektubun içindeki o güzel sözler; o zarif benzetmeler, o parlak cümleler, o nazik hisler hiç olmazsa epey aydınlatarak bir düşünceyi aldatmalı; hiç olmazsa bir ruhu heyecanlandırıp bir kalbi ağlat-malıydı da yokluk mezarlığına gidecekse bari ondan sonra gitmeliydi!...

Sarışın hanım gerçekten de çekiciliğiyle, boy poşuyla eşi az bulunan güzellerdendi. Ancak ondan daha güzellerinin bulunması mümkündü. Hatta hayalî parktaki yeşil renkli havuzun içinde kuğularla güzellik yarışma giren perilerden birinin sarışın hanıma nispeten daha güzel, daha endamlı olduğuna Bihruz Bey elmas arabanın gümüş tekerleği yanında yalvarmayla meşgulken gizlice dikkat etmişti. Fakat sarışın hanımın tavır ve davranışlarındaki, konuşmasındaki, gülümsemesindeki zerafet ve tatlılık o peri kızında bile yoktu!

Bunun yanında sevgili gelecek diye Çamlıcada on bir buçuklara kadar beklemek çok can sıkıcı bir şeydi. Kendisinden tamamen vazgeçip bilmediği adını bir daha ağzına almaması ve elmas arabayı bir daha aklına getirmemesi gerekirdi. Fakat elmas araba beyin hayalî parkından bir dakika olsun dışarı Çıkıyor, sevgilisi ise o arabadan bir saniye olsun aşağı inmiyordu.

Bu sebeplerle sarışın hanım, kendisini ister istemez Bihruz e düşündürüyordu. Bir adamın sevgilisini düşünmesi, ya nefretten ya aşktan kaynaklanır. Bihruz Bey, sevdiği kişiden nefret etmiyordu. Öyleyse neden sürekli onu düşünüyordu? d ki seviyordu!

109

Araba Sevdası

Gerçekten de bir göl için "yer aynası" benzetmesi ne kadar zekiceydi. Ve o aynaya yansıyan elmacıklı, kuru, esmer bir yanak için "yer elması" denmesi ne kadar uygun düşmüştü! Özellikle de bu yer aynasının Fransızcası olan glâs parter ya da miruar terestr tabirleriyle benzetmenin değeri ve inceliği daha iyi anlaşılmıyor muydu? Yalnız yer elmasından kasıt, şalgamın arkadaşı olan ve burjuva yemeklerini oluşturan yamru yumru şeydi. Bunun -Türkçe patates demek olan- pom dö terle, tercüme edilmesi uygun görülemediğinden benzetme Frenkleştirile-meyip kalmıştı. Ama bir kere bir aynanın içine girmiş olduğu için bu da başka açıdan hoş a gidiyordu.

Gerçekte aşkın trampetle hiçbir münasebeti olmadığı halde Mösyö Piyer hazretleri tarafından: "Se tön tambur!" denilmiş olması ahmaklıktan başka ne olabilirdi? Hiç olmazsa lir diyeydi de bir şeye benzeteydi. Sevdaya -borudur- diyenler de vardı. Ancak bunlar, aşk kanununu bilmeyenler, aşk sazını dinlemeyenlerdi!

Tambur ve udun, santur ve kemanın hüznölendirici seslerinde ve güzel nağmelerinde gizlenen yürek yakıcı aşklara yabancı olmayanlar, aşkı hiçbir zaman zurnaya, boruya; hele de davula ve trampete benzetemezler. Ama Mösyö Piyer gibi amur dö fam düşmanı bunak herifler, bu tür saçmalıklarda bulunurlarsa Bihruz Bey de onların arkasından bunak diye konuşur!

İşte Bihruz Bey, açıklamış ve yorumlamış olduğumuz bu düşüncelerle uğraştığı için akşam yemeğini unutmuştu. Bir ara salona giren Mişel'in:

- Yemeğiniz hazır efendim! demesi üzerine uykudan uyanır gibi zihnini o sıkıntılardan sıyrıp kurtarmaya çalışarak yemek odasına gitti. İster istemez sofraya oturdu. Her yemekten birer ikişer lokma alarak ağzını oynatmaya başladı. Dalgın dalgın karşısına bakıp dururken Mösyö Piyer'in hayalini gördü-Bunun üzerine Mösyö'den amur dö fam hakkında, geçen cuma

110

Araba Sevdası

akşamı işittiği sözleri birer birer zihninden geçirerek ihtiyara biraz hak vermeye başladı.

Mösyö Piyer dememiş miydi ki: "Kadınlar, azap meleklerinin yeryüzünde görünen benzerleridir. Bizi cennet kapısından cehenneme gönderirler."

İşte Bihruz Beyin şimdiki hâli, o söze uygun düşüyordu. Zavallı bey, içinde bulunduğu üzüntünün büyüklüğüne, hayalinde oluşturduğu arzularla dolu bir gül bahçesinden geçerek düşmüştü.

Evet, sarışın hanım beyi önce ümitlendirdikten sonra böyle üzüntü içinde bırakmamalıydı.

- Ah!...Kadınlar! Kadınlar!...

- Ekselans!...

- Sana söylemiyorum be herif!... Ne ahmaksın!
- Pardon, ekselans!... Zannettim ki bana söylersiniz...

Misel, Bihruz Beyin sofrada başında ilk önce sabırsızlıkla yüreğinden ağzına kadar çıkan, sonra dalgınlıkla ağzından dışarıya fırlayan:

- Ah!... Kadınlar... Kadınlar! sözünü, kendisine yapılan bir azarlama sandığı için açıklamaya kalkışınca bey, iyice sinirlendi. Ve tatlıdan vazgeçerek yemek salonunu terk etti.

Bihruz Bey, yemek odasından çıktığı gibi doğruca çalışma odasına gitti. Mumlarını yaktı. Dolabını açtı, içinden mektup gibi bükülmüş bir kâğıt çıkardı. Ortadaki masanın üzerine koydu, kendisi de bir sandalyeye geçti. Masanın yanına oturdu.

Bükülü kâğıdı açtı. Bunun arasından bir diğer kâğıt daha çıktı.

Bunları dikkatle okumaya başladı.

Bu kâğıtlar Periveş Hanıma Gülşeker Hanımın eliyle verilen mektubun müsveddesi ve ona eklenmiş parçaların örneğiydi. Bunları okumasındaki amaç ise içinde sevgilisini kızdıracak kötü bir söz, çirkin bir cümle, anlamsız bir kelime olup olmadığına bakmaktan başka bir şey değildi.

Bihruz Bey mektubu okurken o âşıkça sözleri çok beğeniyor, o duygusal cümlelerden çok etkileniyor ve bunları okumuş olması gereken duygusuz sevgilinin nasıl olup da insafa; yani Çamlıca'ya gelmediğini düşündükçe hayrete düşüyordu.

"- ...Ben de doğallığın en sevimli işlerinden birisine kandım ve gördüm ki benim fikirlerim cesurca olduğu kadar hata-lıymış da! Çünkü ben kulunuz, karsj konulması olanaksız bir güzellikten, bir çekicilikten kendimi koruyamadım. Aşka sabırlı bir şekilde karşı koymuştum. Aşk, kendi gücünü gönül aldatan bir şey üzerinde kamaşmış gözlerime karşı olgun bir şekilde göstererek beni cezalandırıyor! "

Böyle gönül avlayan sözler, böyle sevda uyandıran cümlelerle dopdolu bir mektubun nasıl olup da sarışın hanımın gönlünü aldatmaya yetmediğine Bihruz Bey şaşımakla beraber teessüf etmekte de haklıydı.

113

Araba Sevdası

"Evet, küçük hanım! Bir görüşte âşık olunabiliyor. bir gölge gibi de görülse bir müennese (kadına) hayat boyunca tapınılabiliyor. Bunun ispatı sizsiniz ey güzel kadın!

Bu bölümü okuduğu zaman, zavallı Bihruz Bey o kada üzüldü ki neredeyse ağlayacaktı. Bereket versin bölümdeki müennes kelimesinin anlamım ve orada ne işi olduğunu unuttuğundan, anlamak için mektubun Fransızcasına ve sonra da Biyanki ve Hançeri sözlüklerine bakmaya mecburdu. Böylece kırıpklerine kadar gelen gözyaşları da geçici olarak durmuştu.

"Bir kadına hayat boyunca tapınılabiliyor." sözünün, Fransızcadaki "lon pö adorepur lâ vi sel &ö"nün tam tercümesi olduğunu epey zorlukla anladıktan sonra o bölümü tekrar okudu. İlk okuduğundaki tatlı hüznü yeniden yaşadı; ancak gözleri bu defa yaşarmadı.

Aynı hüznle okumaya devam etti. Mektubun en çok yürek yakan:

"Aşk! Aşk! Bana bu keskin ateşlen hissettirmen, sonunda ümitsizlik içinde terketmek içinse beni bitirdin!" kısmını okuyunca biraz önce kaynağına dönmüş olan gözyaşlarından birkaçı kirpiklerinin ucundan, elindeki kâğıdın üzerine "tıp... tıp!..." diye düştü. Bu damlalar kesilince yüreği daha çok acıyacağı için zavallı âşık tamamıyla ümitsizliğe düşüp iyice ağlamak istedi. Fakat âşıklığın en büyük işareti olan ağlama kabiliyetinden meydana gelen gizli memnuniyeti, o üzüntü gözyaşlarını bir anda sevinç gözyaşlarına çevirdi. Fakat o da çok devam edemedi kesildi.

Mektup yukarıdan aşağıya kadar bölüm bölüm, cümle cümle gözden geçirilerek içinde kötü bir söz olmadığı; aksine her sözün bir başka etki, bir başka neşe taşıdığı anlaşıldıktan sonra müsvedde bir tarafa bırakılarak kontrol edilme sırası parça örneğine geldi.

Parçadaki kelimelerden çoğunun anlamını unutmuştu. Lûgat-i Osmaniye'ye bakarak bunları tekrar öğrendi. Hepsini de

114

Araba Sevdası

güzel anlamlıydı. Geçen defa üç noktalı çerdedir diye bakmış olduğu çerde kelimesinin "sarı" demek olduğunu aklında çok iyi tutmuş olmasına rağmen ona da yeniden baktı. Bu sefer kelimenin sözlükte bir noktayla yazılmış olduğuna ve "sarı renk" açıklamasını, "at ki kuladan açıktır" sözünün takip ettiğine dikkat etti.

İlk önce bu nokta hakkındaki şüphesini ortadan kaldırmak için tekrar Vâsıf Divânı'na bakmak istedi. Ancak divanı haremnden aldırılmış olduğu ve bir nokta için gece vakti oda oda dolaşp onu bunu rahatsız etmek uygun düşmeyeceği için bundan vazgeçerek "at ki kuladan açıktır"ı düşünmeye ve buna kafasında bir yorum aramaya başladı.

Halbuki bu yorumu bulabilmek "Bir-siyeh-çerde civandır" mısraındaki "bir-siyeh" kelimesinin anlamını bilmeye bağlıydı. Bu kelime ise Lûgat-ı Osmaniye'de yoktu. Fakat "bir-siyeh", Bihruz gibi sözlüklerde olmayan bir özel ad olabilirdi. Mısraya "Bir-siyeh adındaki kız, genç bir sarışındır." anlamı yakıştırılabilirdiğine göre olasılığın gerçeklik payı vardı. Zaten mısraya böyle bir anlam vermek kaçınılmaz bir zorunluluk gibiydi. Çünkü bir şansonetin içinde kula atın ne işi olacak? Şair Vâsıf, bir at uşağı değildi ya! Ayrıca "bir-siyeh"nin ne demek olduğunu kalem arkadaşlarından sorup öğrenmek de mümkün değil mi? Kısacası, Bihruz Bey gerek mektupta, gerek parçalarda sarışın hanımı gücendirecek kötü bir söz olmadığına inandıktan sonra "Bir-siyeh-çerde civandır" mısraını bir kâğıt parçasına yazdı, kâğıdı büktü, ceketinin cebine koydu. Bu sırada saate bakmak aklına geldi. Saat beşe yaklaşmıştı. Dadı Kalfa'yı yine başında beyaz örtüyle oda kapısının eşiğinde dimdik görmemek için Mişel'i çağırdı. Ona mumları söndürmesini söyleyerek hareme girdi. Soyundu, yatağına yattı. Hayalî parkının civarında ruhunu gezindire gezindire tatlı bir uykuya daldı.

115

Ertesi sabah Bihruz Bey kaleme gittiği günler giydiği siyah redingotu, siyah ceketi, siyah boyun bağı ile selâmlığa çıktı. Kahvaltısını erken yapacağını, arabanın da hemen hazırlanmasını söyledikten sonra çalışma odasına gitti. Biraz dil bilgisine baktı, biraz doğa bilimi okudu. Beş, on satır kadar da Volter'in Löö Siyekl dö Lui Katorz'unân kopye etti. Bu sabah Bihruz Bey çok sakindi. Kendi kendine Fransızca olarak:

- Birkaç haftadır görevlerimi ihmal ettim. Bari biraz çalışayım... dedi. Kahvaltının hazırlandığını haber verdiler. Yemek odasına gitti. Azıcık yemek yedi. Bir sigara yaktı, kahvesini içti. Eldivenlerini giydi. Bastonunu aldı. Aşağıya indi. Arabasına kuruldu. Kadıköyü'ne doğru gereken hızla giderek yirmi dakikada iskeleyle ulaştı. Arabadan inerken akşam üzeri saat dokuzda orada bulunmasını arabacıya tembihledikten sonra vapura girdi, güvertede uygun bir yer buldu, oturdu.

- Lâ Türkî, Kurye Doryan, Ceride-i Havadis, Vakit, Man-zume-i Efkâr!...

- Gazeteci!... Gazeteci!... Done mua ön Kuriye Doryan! (Bana bir Kurye Doryan veriniz!)

- Oristi! (Buyur)

- Kombyen? (Ne kadar ?)

- Ena grosi... (Bir kuruş)

- Ün piyastr? (Bir kuruş mu ?)

- Malista... (Evet)

Vapurda bulunan bazı genç beyler Bihruz Beyin tuvaletine, tavırlarına, kıyafetine başka başka dikkat edip dururlarken, bir de onun Fransızca gazete alması dolayısıyla sahte alafranga-

117

Araba Sevdası

lardan olmadığını anladılar. İmrenen bakışlarla onu baştan ayağa süzmeye başladılar. Bihruz Bey de bu bakışlardan memnun oldu.

Vapur, iskeleden ayrılır ayrılmaz beyefendi gazeteyi açtı. Baş taraftan büyük bir dikkatle okumaya başladıysa da ilk makaleden bir şey anlamıyor, fakat anlar gibi davranıyordu. Ondan sonra gündelik olaylara geçti, bunları az çok anlayabildi. Bu sırada vapur Sarayburnu'ndan içeriye giriyordu. Bey, ilân sayfasına şöyle bir göz attıktan sonra gazeteyi gelişigüzel bir şekilde katladı. Büyük bir incelikle yanına bıraktı.

Bihruz Bey, vapurdan çıkıp köprüyü geçince o zamanlar Tramvay Şirketi adına işlettirilmekte olan kira arabalarından birine bindi. Doğruca Babiâli'ye gitti. Ceketini, bastonunu oda- j cıya teslim ederek kalemden içeriye girdi. Sandalyesine oturdu.] Vakit erken olduğundan, kalfaların çoğu, baş kalfa, başkan henüz gelmemiş ve kalemde bulunanlar beş, altı efendiden, beyden ibaret olup resmen işe başlanmamıştı. Bihruz Beyin o gün vaktinden önce kaleme gitmekteki amacı çok merak etmeye başladığı "bir-siyeh" kelimesinin anlamını araştırmaktı. O-nun için Keşfi Beyin o gün kalemde bulunmasını hiç istemiyordu. Zira, vesveseleri Bihruz Beye diyordu ki:

"Keşfi'nin sarışın hanımla bir münasebetinin olması ve bu münasebet dolayısıyla mektubunun onun eline geçmesi mümkündür. O hâlde sen Bir-siyeh 'i Keşfi Bey varken ortaya süreceksin olursan Keşfi'nin -o kötü çocuğun- hainliğiyle iş meydana çıkar, kalemde bir alaydır başlar. Onun için o varken sakın Bir-siyeh'ten kimseye söz etme!..."

Bereket versin ki oradaki beylerin, efendilerin içinde Keşfi Bey yoktu. Bihruz Bey arkadaşlarıyla hoşbeş

ettikten sonra yanında bulunan Atıf Beyden, Keşfi Beyin nasıl olduğunu ve kaleme devam edip etmediğini gizlice sordu. Keşfi Beyin rahatsız olduğu için neredeyse bir haftadır kalemde görünmediği haberini alınca sevindi. Zira, "bir-siyeh"i arkadaşlarından sorup öğrenmesinde vesvese açısından hiçbir engel kalmamıştı.

118

Araba Sevdası

Bihruz Bey yanındaki arkadaşıyla öteden beriden biraz konuştuktan sonra ona:

- Sevgili dostum bir-siyeh ne demektir? diye sordu.

Atıf Bey "bir-siyeh"ın anlamını bilemediği için üst tarafında oturan Salih Beye sordu. Ama Salih Bey de "bir-siyeh"ın ne olduğunu bilmiyordu. Soru bu kez İrfan Efendiye yöneldi. İrfan Efendi bir hayli düşündü. Dağarcığını karıştırdı. İçinde öyle bir şey bulamayınca diğer beylerin, efendilerin bilgilerine başvurmak gerekti. Bunun üzerine kalemde olan yedi bey ve efendi arasında şu konuşma geçmeye başladı:

- Bu ne biçim bir kelime Allahını seversen?

-Özel ad olmalı... Bir şahıs, bir hayvan, bir memleket veyahut... veyahut hiçbir şey değil!

-Ben de öyle dedim, ama acaba Biyografi Sözlüğünde var mıdır?

-Biyografi Sözlüğünde hayvanın işi ne?

-O öyle bulunmaz, nerde kullanıldığı bilinmeli ki...

-Bîr şiir içindeymiş; öyle değil mi Bihruz Bey?

-Öyleyse Fransızca olmalı...

-Türkçe şiirmiş... Bir şansonet... bir şarkı!...

-Dur bakalım, şu bizim bilgice soralım; ama o da bu sabah çok meşgul... Naim Efendi!... Naim Efendi!...

-Yine ne var?

-Bir-siyeh'm anlamım merak ettik de; acaba nedir?

-Bir-siyeh! Bu kelimeyi daha ilk defa işitiyorum. Türkçe değil. Buna eminim.

-Bana kalırsa Fransızca...

-Odacı, kütüphanedeki Fransızca sözlükleri getirse de baksak!

-Ah! Keşfi Bey, ünlü yalancı! Burada olaydı, bu kelimenin anlamı için de güzel bir yalan uyduruyordü...

Araba Sevdası

- O hasta değil mi?
- Adam, inanıyor musunuz? Hastalığı da yalandandır!...
- Yılandık çıkarmış diye işittim.
- Ben demedim mi? Yılandık'ın ilk hecesindeki ünlü a o-kununca yalandık olur!...
- Bihruz Bey bir-siyehi hocasından; Mösyö Piyer'den sormamış mı?
- Hayır! Soracak vakit olmadı.
- Canım, bu kelime elbette bir yerde görülmüş olacak...
- Söyledik ya, bir şiirde geçiyormuş...
- Agâh Bey! Sen bir şey demiyorsun?
- Bana da Fransızca gibi geliyor... Hem galibapersiye olacak... Persî'den...
- Persî, maydanoz demek değil mi?
- Öyle ya; persiye de içinde yeşil lekeleri olan şeye denir.
- Öyleyse rokfor ya da kirli hanım peyniri... Onun da lekeleri dışında!
- Daha neler! Persiye bir şiir içindeymiş deniyor. Şiirde rokfor peynirinin işi ne?
- Yalnız bir lokantanın menüsünde görülmüştür!
- Değil mon şer!... değil... bir şansonetin içinde yazılı, hem de Türkçe şansonet...
- İşte sözlükler geldi.
- Önce "bir-siyeh" i ara bakalım!
- Zannetmem ki bulunsun.
- Sabret bakalım, nah işte berse'l Beşik sallamak!
- Daha uygunu bersö değil mi?
- Bana kalırsa bersöz hepsinden uygun; genellikle alafranga bestelere bersöz adı verilir.
- Sözlükte "bir-siyeh" yok mu?

Araba Sevdası

-O yok...

-Mademki bir şiir içindeymiş; berje olmalı... Yakışan bu!

-Berje demiyor, bir-siyeh diyor; öyle değil mi Bihruz Bey?

-Evet! Sözlüğe ben de çok baktım, bulamadım.

-Şuna bir de "s" harfiyle baksanıza!...

-Baktım... Ona da baktım; öyle şey yok; bert var. Bir çeşit dar pelerin diyor!

-Yine de olsa olsa Agâh Beyin dediğidir, persiye 'dir.

-Ne olur/?CT-«>eye de bakın meraktan kurtulalım. Belki şiire yakışan başka bir anlamı daha vardır.

-Persiye, persiye, persiye... Nah, işte! Persiye: "(Sıfat). İ-çinde rokfor peyniri gibi küçük, yeşil lekeleri olan.

-Bravo! Agâh Bey, bravo!

-Fakat ne çıktı bundan?

-Bihruz Beye sormalı; ne çıktığını o bilir...

-Rokfordan ne çıktığını kim bilmez? Beyaz beyaz, ufacık yaratıklar çıkar.

-Rokfor peyniri şiire yakışmaz; bu, olası değil! -Canım, şu şiiri görsek de kelimeyi öyle arasak bulsak...Nerede, ne şekilde kullanılmış bilmiyoruz ki!...

121

5

Bu konuşmalar sırasında Bihruz Bey çok bunalıyordu. Çünkü Lûgat-i Osmaniye'ye ikinci kez baktığı zaman "çer-de"nin açıklamasında bir de "kula at" ortaya çıkmıştı. Şimdi onun gibi "bir-siyeh" kelimesinde de rokfor peyniri çıkıverecek olursa sarışın hanıma karşı büyük bir maskaralık yapmış olacaktı. Sevgilisini bundan dolayı haklı olarak darıltacağını düşünerek üzülmüyordu. Nihayet, konuşmayı bitirmeye yönelen:

- Canım, şu şiiri görsek de kelimeyi öyle arasak... sözü ü-zerine Bihruz Bey yeleğinin cebinden çıkardığı bükülü kâğıt parçasını Atif Beye vermeye mecbur oldu. Atif Bey, kâğıdı eline alarak içinde yazılı olan:

"Bir-siyeh-çerde civandır"

sözlerini okuyup bir şey anlamayınca kâğıdı yanmdakine, yanındaki de daha ötekine verdi. Böylece kâğıt, elden ele geçerek önemli bir işle meşgul olan Defterci Naim Efendi dışında orada bulunan

beylerin hepsini dolaştı. Kâğıdın bu şekilde elden ele dolaştığı süre içinde şöyle konuşmalar yapılmıştı: - Ben bir şey anlamadım, şuna siz de bakınız... -Evet! Bir-siyeh... İşitmediğim bir söz... Hüsnü Beye gösterelim; belki o bilir.

-Ver bakayım!... Bunun vezni de yok; şiir miymiş bu?

-Şiirmişya!...

-Amma saçma!...

-Saçma demek için, önce anlamını bilmek gerekmez mi?

-Çok doğru! Anlamsız saçmalık olur mu ya?

-Şuna bir de biz baksak!

123

Araba Sevdası

İl

-Buyrun!...

"

-Ooo!... Gerçekten de garip bir şey!... "Çürde" midir nedir o?

-Ben sözlükte çerde ya da çerde 'yi buldum. Sarı renk, sarışın anlamındaymış. Kula at gibi... Asıl bilinemeyen bir-siyehl...

-Bir-siyeh dediğiniz de sakın "tembih" vezninden "bersih" olmasın?

-Öyle olursa bir anlamı var mı demektir?

-Ben buldum... Ben buldum... "Beresiye çerde". Hepsi birden Macarca şahıs adı. "Civan", o adı taşıyan şahsın sıfatı, "dır" da bildirme hâli...

-Bravo, Şükran Bey!... Bravo!...

-Bana kalırsa bu kelime "veresiye" vezninde Fransızca "presiye" olacak ki matbaa işçisi, daha Türkçe bir ifadeyle "basımevi işçisi" demektir. "Çerde" de, "zerde" veya "perde" vezninde Avusturya dilinde bir şahıs adıdır. Hatta ben o şahsı tanırım. Ruznâmecî Çörçil'in matbaasında çalışan, iri yarı genç bir Avusturyalıydı.

-Artık buna diyecek hiçbir söz kalmadı. Öyle değil mi Bihruz Bey? Bunu siz de kabul ettiniz ya?

-Hep birden alay etmeye başladınız; öyleyse şiir de Mösyö Çörçil'in demek oluyor!

-Şiirin Mösyö Çörçil'in olması şart mı? Belki oraya giden yazarlardan birinindir.

-Yine nedir o? Nedir o konuşmalar? Gürültünüzden iki saattir beynimin için çın çm ötüyor!...

-Hah! İşte bilgiç işini bitirdi. Meseleyi hallederse yine o halleder...

Defterci Naim Efendi Arapçayı, Farsçayı iyi bilirdi. Edebiyata, musikîye meraklı; çeşitli bilimleri, Fransızca'yı, Almancayı hatta İtalyancayı da bilen elli beş yaşında bir kişiydi. Kalemin gerçekten de âlimi ve belki ayaklı kütüphanesi

124

Araba Sevdası

sayılırdı. Tatlı dilli, şakacı, dalkavukluktan uzak, olgun mizaçlı bir adam olduğu için kalemde neredeyse on beş seneden beri deftercilik görevinden ileriye gidememiş, ileri gitmeyi de doğrusu pek istememişti. Dil ve edebiyattaki her türlü zorlukta arkadaşları kendisine gelirler; o da zorlukları âlim bir şekilde halletmeye ve açıklamaya çalışırdı. Bundan dolayı kalemdeki-ler tarafından saygı duyulan birisiydi; ancak şakacı yapısı arkadaşlarıyla olan tavır ve ilişkilerini resmîyetten uzaklaştırıyordu. Büyük, küçük bütün beyler, efendiler ona "bilgiç" diye sesleniyor; şakada sınırı aşmaktan çekinmeyen hoppa beylerse bazen bilgiç anlamına gelen "savan"ı "soğan"a çevirmeye cesaret ediyorlardı.

Naim Efendi, bu sabah çeşitli defterler içinde iki saatten beri önemle araştırdığı bir kaydı bulduktan sonra ordaki beylerin, efendilerin konuşmalarına kulak verme fırsatı yakalayarak kendisine özgü şakacı bir tavrıla:

- Yine nedir bu? Yine nedir bu konuşmalar?... deyince söz konusu kâğıt kendisine yetiştirilerek bilgisine başvuruldu. Naim Efendi kâğıda şöyle bir baktı. Hafif bir sesle bir ezgi tutturup parmaklarını da yazı çekmecesinin üzerinde ezginin ritmine göre oynatmaya başladı.

Başta Bihruz Bey olmak üzere oradaki beyler ve efendiler bu duruma hayretle bakıp Naim Efendinin mırıldanırları içinde dönüp dolaşan gizli sözleri seçmeye çalıştılar. Naim Efendi mırıldanmayı kestikten sonra elindeki kâğıda işaret ederek:

"Ah! Bu ne güzel bir şarkıdır... Güfte Enderunlu Vasıf in, beste rahmetli Dede Efendinindir. Vaktiyle çok meşhurdu." diyerek:

"Bir siyeh-çerde civandır Hüsnü mümtaz-ı cihandır Aşkî gönlümde nihândır Bunca dem bunca zamandır " "ûtidini ezbere ve lâîk olduğu gibi okuyuverdi.

125

= 'O

Araba Sevdası

Bunun üzerine etraftan birtakım sorulara kalkıştılar.

Atıf Bey: - Demek ki "bir" ayrı, "siyeh-çerde" ayrı birer kelime!...

Naim Efendi: -Öyle ya... "Bir", "vahit, yek, ön, ayn, una, ena, mek"; "siyeh-çerde" de "siyah" m incelmış hâli olan "siyeh" ile "cerde"den oluşan bir tamlamadır. *

Hüsnü Bey: - Ne demek, ne demek?

||

işi

Naim Efendi: - "Çerde" renk anlamına gelir... Bihruz Bey: - Sarı renk değil mi?

Naim Efendi: -Eskiden beri bizim bildiğimiz, genel olarak "renk"tir. Sonradan sarılığa uğradıysa ondan haberim yok.

Bihruz Bey: - Hem galiba "cim" ile olacak değil mi?

Mahvı Efendi: -Öyleyse Arapça olur. Farsçada "cim" yoktur.

Naim Efendi: - Yooo, niçin olmasın? "Cim"de vardır ama, neyse konumuz o değil ya...

Müzekkâ Bey: -Canım, durun da şunun anlamını öğrenelim!...

Naim Efendi: - Anlamı, "esmer yüzlü" demek; Türkçede "karayağız" dedikleri...

Bihruz Bey: - Yağız mı?... Kula mı?

Naim Efendi: - Hayır! Öylesi değil... Esmer yok mu? Hani ya bizim odacı Memiş gibi... İşte "siyeh-çerde" öyle esmer yüzlü insanlara denir. Yağız at; kula beygir başkadır.

Bihruz Bey: - Redhause'un sözlüğüne bakalım...

Naim Efendi: - Redhause böyle şeyleri pek bilmez sanırım.

Bihruz Bey: - Hiç bilmez olur mu? Ben kendi gözümle gördüm...

Salih Bey: - Neyi gördünüz?

Bihruz Bey: - "Cerde"yi gördüm, bir noktalı "cim" ile gördüm."

126

Araba Sevdası

Atıf bey: - Demek "cim" karnında bir nokta...

Naim Efendi: - Hayır efendim, bu benim çok iyi bildiğim bir kelimedir; "cim" üç noktalı olacak.

Bihruz Bey: - Ben size ispat edersem, ne dersiniz? Naim Efendi:- Redhause hazretleri yanılmışlar derim...

Bihruz Bey: - Pardon ama Redhause, bilmediği şeyi pek de yazmaz sanırım!...

Hüsnü Bey: - İşte, Lûgat-i Osmaniye burada!...

Bihruz Bey: Veriniz de göstereyim... İşte: "Çerde; sarı renk at ki kuladan açıktır", buyurun efendim...

Naim Efendi: - Sözlüğü bana verir misiniz? Bihruz Bey: Buyurun!

Naim Efendi: - Evet, gerçekten de "çerde" var; bir de "çer-de"ye bakalım...

Bihruz Bey: -"Çerde"ye nerden bakacaksınız?

Naim Efendi: - Farsça cim ile olan kelimeler ayrı bir bölümde yazılıdır, sabredin de arayalım... Yok... Fakat bir de "siyeh" ve "çerde" kelimelerine bakalım, belki "siyeh-çerde" olarak buluruz... Nah! İşte "siyah baht", "siyah pûş"; al efendim size: "siyah çerde"... esmer, karayağız olan..." Bihruz Beyefendi bakar mısınız?

Bihruz Bey: - Bakayım... bakayım... acaba! Ay, şimdi, bu ne demek oldu?

Naim Efendi: - Hangisi?

Bihruz Bey: - "Bir-siyeh-çerde civandır"dan ne anladınız? Naim Efendi: - Esmer yüzlü civan demek değil mi? Bihruz Bey: - Kim?

Naim Efendi: - Ne bileyim ben kim olduğunu? Onu rahmetli şair Vâsıftan sormak gerek...

127

Bihruz Bey bir kabahat işlemiş de kabahati yüzüne vurulmuş gibi kızarıp bozarak, alık alık arkadaşlarının yüzlerine bakıyordu. Arkadaşları da bu antika şarkıyı nerede bulup niçin yazdığını ve anlamını niçin bu kadar merak ettiğini ayrı ayrı sorup onu maskaraya almaya başlamışlardı. Bereket versin bu sırada başkanın ve ardından baş kalfanın kalemden içeriye girmeleriyle, herkes resmî tavrını takınıp konuşmayı sona erdirmiş ve böylece Bihruz Bey de arkadaşlarının alaylarından kurtulmuştu.

Baş kalfa ve başkan tarafından efendilere birtakım işler verilmeye başlandığı sırada Bihruz Bey hemen sandalyesinden fırladı; dışarıya çıktı. Pardesüsünü, bastonunu almak için dinlenme odasına girerken Keşfi Beyle burun buruna geldi. Keşfi Beyin söze başlamasıyla aralarında şöyle bir konuşma geçti:

- Oooo, mon şer! Bir siyekl (asır) oldu ki bir yerde görülmüyorsunuz, nasılsınız bakalım?
- Çok iyiyim... Ya siz? -Elhamdülillah!...
- Hastaymışmız diye haber aldım!
- Hayır! Büyük bir şey değil... Söyleyiniz bakalım, sizin sarışın sevgiliyle nasıl gidiyorsunuz?

Keşfi Bey bunu söylerken Atıf Bey de oraya geliyormuş. "Sarışın sevgili" sözünü duyduğu için söze karışarak:

- "O şimdi karayağız oldu; sarışınlıktan çıktı. İki saattir onun sözünü ediyorduk." dedi. Bunun üzerine Bihruz Bey, gizli aşkının tamamen meydana çıkmış olmasının kızgınlığıyla kıp-

129

\

Araba Sevdası

kırmızı oldu. Ama hâlimden renk vermemeye çalışarak arkadaşlarına birer "bon soir!" dedi, hemen kapıdan fırladı. Rast getirdiği bir kira arabasına bindi, köprüyü de arabayla geçerek Be-yoğlu'na çıktı. Şekerlemeci Valörfnin dükkânı önünde arabayı bıraktı, dükkâna girdi, alafranga bir kahve ısmarladı.

Oturduğu yerde derin derin düşünmeye başladı:

"Karayağız... Üstelik sadece kara ya da sadece yağız değil de ikisi birlikte... Bu ne talihsizlik!... Şimdi ne halt etmeli? Nasıl bir mazeret bulmalı? Bak şu benim hayvanlığıma!... Şüphesiz kırılmıştır. Haklı... "Bir-siyeh-çerde"... Hay Allah cezasını versin! O mübarek şair de başka söz bulamamış da bunu mu bulmuş?... Ah!... Ah... Şimdi ben ne yapacağım? Ne kadar aptalım. Mutlaka bir mazeret bulmalıyım. Kabahat benim mi? Ben ne bileyim? "Çerde" zannettim. Gelmemesinin sebebi buymuş... Şimdi anlaşıldı.. "Karayağız... Ben at mıyım? Beyefendi beni at yapmış. Hem de yağız at!... Nezaketin alafrangası..." demez mi? O çapkınlar da amma eğlendiler! Başka türlü bunu anlamak mümkün değildi. Redhause'dan bu kadar münasebetsizlik beklenir mi? Beni "çerde" diye aldattı! Şiir! Vay gidi şiir vay! Türkçe şiirler işte böyle olur. O güzel tercümeyle vermedim de. Bir gül gibi!... Ne kadar ince!... Hah, buldum... Şimdi güzel bir özür buldum... Oh! Hele iyi aklıma geldi. Hemen köşke gittiğim gibi yeni bir mektup... İşte bu iyi aklıma geldi...

-Garson!... Garson!...

-Mösyö!...

-Bunu kaldırınız, kahve içmeyeceğim. Neli dondurmalarınız var?

-Vanilyalı, kaymaklı, limonlu, şeftalili...

-Bana bir şeftali getirin!

-Beyefendi meyve mi istiyor?

-Ne meyvesi?

-Ne istiyorsunuz?

-Şeftalili dondurma istiyorum!

130

Araba Sevdası

-Şeftali dondurması mı?

-Evet!

-Peki! Şimdi...

Beyefendi garsonun söz anlamazlığına da biraz kızdı. Eskiden Arnavutköy Burnu'nda kefal balığı avlamak için kara kışta saçma omuzunda saatlerce beklemekten çok kez eli ayağı donan garson, sonradan bu zor işi bırakıp Beyoğlu'nun gazinolarında, lokantalarında hizmetçilik, uşaklık etmeye başlamıştı. Aldığı emirleri anlayıp sorulara da cevap verecek kadar Fransızca öğrenmiş bir tatlı su frengi olduğu hâlde glâs a lâ peş'i (şeftali dondurmasını) anlamamıştı.

Bihruz Bey güç belâ anlatabildiği şeftali dondurmasına ka-vuştuysa da öyle lâf anlamaz bir garsonu çalıştıran Valöri şekerlemecisini protesto etmek için dondurmaya el sürmeden borcunu ödeyerek sokağa çıktı. Ayakkabıcı Herald'a, Terzi Mir'e uğradı; bir çift potin, bir çift iskarpin, iki takım elbise, beş

pantolon, iki redingot ısmarladı. Alber Gün 'ün önünden hızla geçerken dükkân sahibi onu gördü, arkasından bağırdı. Epey yeni şey getirdiğinden bahsederek onu dükkâna aldı. Yeni mallardan bazı şeyler göstermekle beraber hesabından da biraz para istedi. Ancak yanında o kadar para olmadığından on beş güne kadar yetmiş, seksen liralık bir taksit vereceğini söyleyerek beyefendi bir düzine gömlek, iki düzine çorap ve mendil, sekiz on tane kravat, yarım düzine eldiven, bir baston, iki şemsiye beğendi. Aldıklarının köşke gönderilmesini emrederek oradan da çıktı. Sonra berber fzidar'a gitti, traş oldu. Saçlarını kestirdi. Bu işlerle saatin dokuzu bulduğundan haberi olmamıştı. Hemen bir araba buldu, köprüye indi, vapura girdi. Kadıköy'e vardı. Arabası zaten iki saatten beri orda kendisini bekliyordu. Arabasına kurulduğu gibi artık Fenerbahçe'yle veya bir başka gezinti yeriyle ilgilenmeyerek doğruca köşke gitti. Çalışma odasına çıktı. Kâğıt çıkardı, Frenk kalemıyla bir-Çok kez yazdı, çizdi, aşağıdaki karalamayı meydana getirdi:

131

Araba Sevdası

"Binlerce kez özür dilerim efendim!... Yanlışlık olmuş... Nasıl oldu bilmiyorum... Mektubuma ekleyerek sunduğum parçalar çok tuhaf bir maskaralık olmuş. O parçaları bir arkadaşımda görüp kopyesini almıştım. Trapezin üstünde duruyordu. Temiz kişiliğiniz için çok güzel ve beğeneceğiniz gibi bir şansonet yazmıştım. O da trapezin üstündeydi. Dikkatsizce ötekini bunun yerine göndermişim. Bu yüzden darılmanıza çok hak verdim. O güzel şiiri de ben tercüme etmişim. Size sunmaya cesaret ederek kendimi bahtiyar saydım. Binlerce kez özür dilerim efendim!... Öyle bir maskaralığı trapezin üstüne koyduğum için kusur yine benimdir. "Kulda kusur çok olur, affeder efendisi... " sözünden yola çıkarak affınızı diliyorum.

Çamlıca 'ya gelmenizi çok bekledim. O günden beri ne kadar üzgün olduğumu, ne kadar ağladığımı bilemezsiniz. Yüce zatınızı buna temin edebilirim. "Bir-siyeh-çerde civandır", Vâsıf Efendi adlı şairinmiş. Sanki bir şanson imiş. Bizim şairlerin işi böyle olur. Bu şansonun melodisini işittim, beğenmedim. Beğenilecek şey değil ki!...

Beni, özrümün cevabını almak mutluluğuna erdirmenizi istirham ediyorum. Bu özrü gözyaşlarımla yazdım. Samimi olduğuma inanmanız konusunda merhametinize sığınırım. Ayağınızın temiz tozuna yüzümü gözümü sürmek için Çamlıca'ya, Fenerbahçe'ye, her nereye gelmemi dilerseniz emrinizi yerine getirmeye hazırım. Rahatsız etmekten korktuğum için bu kadar yazabildim. Ah, küçük hanımefendi, hâlimi tarif edemem. Her şeyden önce yapmış olduğum budalalıktan dolayı affınızı istirham edip sözü kesiyorum. O noktada merhamet etmeyi de yine siz bilirsiniz efendim...

Her şeyiyle sizin kulunuz... "

Bihruz Bey bu müsveddeyi güzel bir kâğıda temizce geçirdi. Daha önce sözü edilen Secretaire des Amants'dan tercüme etmiş olduğu:

132

Araba Sevdası

"Aklımı bulandıran o kadını

Gül diye adlandırıyorum

Eğer kelime, şeyi resmetmeye borçlu ise

O kadının bu dilber ismini almaya hakkı vardır

Bir gül gibi!"

dağınık şiirini de başka bir kâğıda güzelce yazdı. Öbürüne ekledikten sonra mektubu kapadı, mühürledi. Yazı masasının gözüne koydu. Beyin o günü de böylece geçmiş oldu.

133

7

Bihruz Bey bu mektubu verebilmek için tam iki ay dolaştı. Bu müddet içinde haftada iki, üç defa uğramadığı gezinti yeri kalmadı. Bir günde dört, beş yerde birden bulunmak için yağız ve kır beygirleri - cuma ve pazar günleri mutlaka kırlara rastgelmek üzere- nöbetleşe koşmuştu. Günleri de şöyle düzenlemişti: Cuma veya pazar saat yedide köşkten çıkarak Fener-4 bahçe, Haydarpaşa ve Duvardibi'nin her birinde yarımşar saat

''' bulunduktan sonra saat dokuz buçukta halk bahçesine gelip

akşama kadar orada eğlenecekti. Cumartesi ve salı yine o saatte köşkten çıkarak doğruca Göksu'ya gidip yarım saat eğlendikten sonra Küçüksu'ya gelip dokuza kadar orda bekleyecek ve dönüşte Havuzbaşı'na da uğrayıp akşam üzeri halk bahçesine yetişecekti. Pazartesi ve perşembe günleri yine her zamanki saatte köşkten çıkıp Çamlıca'ya ve sonra halk bahçesine gidecek; saat dokuza kadar orada dinlenecek; akşam üzeri Duvardibi'ne, oradan Haydarpaşa'ya ve ezana yakın bir zaman da Fenerbahçe'ye gidecekti.

Bihruz Beyin haftanın her günü postacı gibi böyle oradan oraya dolaşmasındaki amaç, görmeyi çok istediği sarışın hanıma rastlamak ve bu rastlantıdaki amacı ise hazırladığı özür mektubunu vermektir. Ne yazık ki "siyeh-çerde" hiçbir yerde görülemiyor ve o görülemedikçe beyin onu görmek arzusu da şiddetini artırıyordu.

Zavallı mektuba gelince, haftalarca cepte taşınmaktan zarfı yıprandıkça yenileniyor; her gün sabahtan akşamlara kadar beyin ceketinin yan cebinde hapsedilmiş ve ümitsiz kalıyordu.

İyi de Bihruz Beye gücendi diye sarışın hanımın dünyaya da küsmesi gerekmez ki!... Bahçe gezintisinden nefret etti diye

135

Araba Sevdası

diğer gezinti yerlerinden de ilgisini kesmesi gerekmez ki!... Demekki hiçbir yere çıkmamasının başka bir sebebi var. Bu sebep nedir acaba?... Hasta mı, kazara evlendi mi ya da başka bir diyara mı gitti?...

Bihruz Bey merakından beş dakika rahat edemiyordu. Bu iki ayın ilk haftalarında kırlarda hem araba sürüyor, hem de hayal dünyasındaki parka tek başına dalarak elmas arabanın gümüş tekerleği önünde kendisini yerlere atıp ağlıyor, sızlıyor; Periveş Hanımdan aflar diliyordu. İlk ay üzüntü içinde geçti. İkinci ayın ilk haftası içinde de "siyeh-çerde" görülemeyince hayalî park, sonbaharın zaferi karşısında yenildi ve bir iki gün içinde bir çöle dönüştü. Bahçelerin süsü olan nenfler perişan oldu. Yeşil havuzlarda yüzen kuğuların, perilerin her biri bir tarafa kaçışıp gözden kayboldu. Bunun üzerine

koruluğun kenarında nazlı nazlı dolaşan elmas arabanın oraya olan ilgisi de birdenbire kesildi.

Bir sabah Bihruz Bey, çalışma odasında günlük gezilerinin cetvelini değiştirmekle uğraşıyordu. Misel, izin istedikten sonra odaya girerek gümüş tepsi içinde beyefendiye bir mektup verdi. Mektubun zarfı tirşe rengindeydi. Zarfı görünce beyin yüreği hop etti!... Sevgiliden gelen bir haber sandı.

- Neymiş o?
- Bir mektup, ekselans!
- Kimden?
- Mösyö Kondoraki'den ekselans!...
- Hay Allah belâsını versin! Bırak şuraya!...
- Cevabını istiyor... İstiyor ki sizi görsün...

Zavallı beyin kendi derdi zaten kendine yetiyorken başına bir de Mösyö Kondoraki çıkmıştı. Çaresiz elindeki krokiyi bir tarafa bıraktı. Mektubu açıp okumaya başladı.

Hem Fransızca, hem de kötü bir yazıyla yazılmış olan mektubu beş altı kez baştan aşağı gözden geçirdikten sonra şu anlamı çıkarmayı başarabildi:

136

Araba Sevdası

"Paraya çok ihtiyacımız olduğu için borcunuzun ilk taksidinin bize bir yardım olarak ödenmesini bundan bir buçuk ay önce rica etmiştik. Ricamızı nezaketinize yakışmayacak bir şekilde geri çevirdiniz. Bu ihtiyacımız hâlâ var. Şimdi ise taksit zamanı geldi. Ödenecek tutarın hemen bugün verilmesi rica olunur. Eğer bu para bugün verilemeyecek olursa üç gün sonra yapmak zorunda kalacağımız işlemlerin sorumluluğu size aittir. Zira adam gönderip arabaya da, hayvanlara da el koyma kararı almış bulunmaktayız."

Çıkardığı anlam, Bihruz Beyin başını döndürmeye başladı. Düşündükçe sinirleniyordu.

"-Ne halt ediyor bu adam? Arabaya ve hayvanlara el koya-cakmış... Ne hakkı var?... Bu nasıl muamele?... Üç gün sonra adamlar gelecek... Nasıl adamlar acaba?... Belâya bak ki bende de para yok... Keşke önceki isteyişinde biraz para vermiş olaydım!... Ben o zaman bugünü düşünemedim... Ah, anne ah!... Gideyim yalvarayım, ama ne yüzle?... Kadıncağızın on beş gündür semtine bile uğradığım yok... Yarın, öbür gün Alber Gün de hesap gönderecek... Hayır!... Öyle şey olmaz!... Ben o pis arabayı, hayvanları o kadar pahalı bir fiyatla niçin aldım?... İki, üç hafta daha beklese ne olur sanki?... Amma insafsız bir adammış ha!... Ne haddine, bir şey yapamaz... Ben adama araba ve hayvan mı veririm?... Gelsin de alsın bakalım! Ama ne rezillik... Vay alçak herif vay!... Çare yok, gidip görmeli... Para bulacağımı söylemeli de beş on gün daha avutmalı... Tellâli da buldurmalı... Ah, şu konağa hiç gerek yok... Boş yere harap olup gidiyor... Tellâlin dediği gibi bir gün yaniverirse ne olacak?... Annem benim malıma ne karışıyor?... Mutlaka satmalı, kurtulmalı... Ondan sonra da hesabımı yoluna koymalıyım. Anlıyorum ki böyle sökmeyecek... Borçları vermeli, ilk iş bu..."

- Misel!

- Mösyö!

137

Araba Sevdası

- Mektubu getiren herife söyle, birkaç güne kadar gidip Mösyö Kondoraki'yi göreceğim...

- Baş üstüne, ekselans!...

Bihruz Bey bu cevapla Mösyö Kondoraki'nin adamını savdırdıktan sonra tekrar gezi cetvelini eline aldı. Yarım saat kadar uğraştı, gerekli değişiklikleri yaptıktan sonra aklına yemek düştü. Fakat kendinde pek iştah bulamadı. Kahve fincanına el bile sürmedi. Sigarasını yaktı. İki nefes çekmeden onu da bıraktı. Yine çıktı, arabasına bindiği gibi gitti.

138

8

O gün günlerden pazardı. Gezi cetveline göre ilk uğranılacak yer Fenerbahçe olduğu için Bihruz Bey doğruca oraya giderek Marmara'ya bakan büyük ağaçların altında arabasını durdurdu. Kalamış tarafından lândoların görünebileceği bir noktaya bakarak düşünmeye başladı.

Sarışın hanım, Bihruz Bey için iki aydan beri sabit bir fikir hâline gelmişti. Uyanıkken sevgilisi "siyeh-çerde"yi düşünmeden geçen hiçbir dakikası yoktu. Hatta geceleri geç vakit yatağına girdikten sonra bin zahmetle yorgun argın ruhunu gönde-rebildiği uyku dünyasında bile sürekli sarışın hanımla uğraşıyordu. Bu düşünceler, bu endişeler çocukça bir heves veya geçici bir arzudan kaynaklanan önemsiz düşüncelerden, kuruntulardan olsa da zavallının sinirlerini yormuştu. Hayaline yenik düştüğü sarışın hanımı hiçbir yerde göremedikçe zavallı gencin sadece onu görmek noktasında toplanan düşünceleri bir başka ciddi tavır almıştı. Bütün gün arabayla yaptığı uzun yolculukların yorgunlukları ve üzüntüleri de ayrıca eklenince sinirleri oldukça gerilmiş, hassasiyeti artmıştı. Diğer taraftan iştihatsızlık, uykusuzluk ve para bakımından ara sıra hissettiği darlık gibi durumlar mizacını etkilemiş, zavallıyı sürekli ruhî çöküntüler ve kalbî üzüntüler içine düşürmüştü. O hoppa mizaç, o lâkayd, o nefsanî arzulara düşkün Bihruz Bey iki ay içinde tamamıyla değişmiş; suskun, düşünceli, duygusal, mahzun, çabuk kırılan, üzgün bir Bihruz Bey olmuştu. Ahlâkında, tavır ve davranışlarında, yiyip içmesinde, yatıp kalkmasında meydana gelen bu bütünüyle değişiklik, dikkatini çekerek Dadı Kal-fa'yı bile endişelendirmişti. Çünkü Dadı Kalfa, yirmi senedir hizmetinde olduğu ve gece gündüz bir arada bulunduğu için

139

Araba Sevdası

Bihruz Beyi anne gibi şefkat duygusuyla sever; hastalığında canla, başla kendisine bakar; kederli vakitlerinde de gönlünü almaya, kederini unutturmaya çalışırdı.

Bihruz Bey, Fenerbahçe'ye saat sekizde geldiği zaman gezmeye gelmiş kimse yoktu. Bey, arabasından inmeyerek ve yukarıda söylendiği gibi Kalamış tarafına bakarak mahzun mahzun düşünüyordu.

Tatlı poyrazın yardımıyla denizde birbiri ardınca yuvarlanan ufak ufak dalgaların sahile yakın dağınık

kayalara çarpmasından meydana gelen hafif ve kulağa hoş gelen ses, kocaman meşe ve dişbudak ağaçlarının sallanan dal ve yapraklarından çıkan korkunç uğultu ve hışıltıyla birleşince garip bir ahenk oluşturuyordu. Bu garip âhenkse uykusu gelmiş duyguları u-yandırmak, gizli dertleri ortaya çıkarmak, sevgiliyi görmekten mahrum kalmış gözleri ağlatmak, sevdaya yenilmiş yürekleri inletmek için gönüllü arıyordu.

Bihruz Bey bu ahengi, bir çeyrek saat kadar dinleyince hüznü derinleştirdi, yüreği kabardı, gözleri yaşardı. Bu dakikalarda sarışın hanım için "Jö lem! Jö lem!" (Seni seviyorum! Seni seviyorum!) diye bir itirafta bulunmak istemediği hâlde ona kavuşma arzusu, onun yakınlık göstermesine olan büyük ihtiyacı, zavallı gencin ruhunu zalim bir pençenin baskısı altında eziyordu.

Gölgece kalan yerleri epey donuk; güneş gören parçaları ise epey parlak yeşil olan çayırın üzerinde etrafta kimse olmamasından faydalanarak yerdeki taneleri toplayan evcil kuşların birbirini kovalayarak öteye beriye dağılıp koşuşmaları, serbest bir bakışı memnun edecek, sakın bir kafayı oyalayıp eğlendirecek bir görüntüydü. Asırlar görmüş yaşlı ağaçların huzur veren bir sessizlik içinde birbirleriyle dostça el sıkışmaya yönelmeleri ise huzur verici ruhanî manzaralardandı. Halbuki Bihruz Beyin ruhu, düşünceleri ve bakışları için bu görüntülerin hiçbir fayda-, sı olamazdı. Çünkü o acı çeken ruh kendinden geçmeye meyilli;"

140

W

Araba Sevdası

o başıboş düşünceler ve bakışlar ise ufukların öte taraflarına süzülüp gitmeye istekliydi.

Bihruz Bey, sarışın hanımın gelişini bekleme yerinde olduğunu unutarak arabasını çevirdi. Marmara denizini seyretmeye müsait bir konuma arabayı getirdikten sonra dizginleri yanına bıraktı. Sağ dirseğini dizine, çenesini eline dayayıp durdu. Hasretle bakan gözlerinin önünde uzanıp giden maviliğin, keskin güneşi gören parlak ışıklı kısmı, büyük bir ışık denizini gösteriyordu. Sahile doğru yuvarlanıp gelen köpüklü, ufak dalgalar ise o ışık diyarına dalıp çıkarak ve oynaşa oynaşa birbirlerini kovalayarak yüzen beyaz güvercinleri andırıyordu. Bihruz Beyin bakışları, bu gönül ferahlatıcı manzaralarla da ilgilenmeyerek ufka doğru süzülüp gitti. Ümitsiz ruhunu, kederli düşüncelerini de beraberinde çekip götürdü...

Zavallı genç, kendisine hiç de yakışmayan bu hüznünlü durum içinde şaşkın ve dalgın bulunmaktan ne kadar da keyif alıyordu! Ömründe ilk defa dünyanın bu huzurlu âlemi kendisine güzel görünüyordu. Acı çeken varlığı, alçakgönüllü bir mutluluğa dönüşmüştü. O alçakgönüllülük içinde hayalî sevgilisini bedenden soyutlanmış, saf nur ve yalnızca ruh olarak kucaklamak istiyordu. Bu sırada beyni, ruhun hüznünlü bir sevinç duy-masıyla dopdoluydu; gözlerinde hüznünlü gözyaşları vardı; sözleri bu sicim gibi gözyaşlarıydı. Hatta o sıcak katrelerden üç dört tanesi parlak ayakkebillerinin üzerine düştüğü hâlde zavallının haberi bile olmamıştı.

Bey, bu şekilde coşku dünyasının en gizli bir toplantısında hüznü ve zevk dolu bir kadeh şarap içerken, hayvanların önünde dikilip durmakta olan arabacı Andon'un -bulunduğu noktadan soluna doğru yarım adım eğilerek- efendisine hitaben:

- Keşfi Bey geliyor!

demesi, Bihruz Beyi dalmış olduğu o cana can katan güzel uykudan uyandırdı ve zavallıyı birdenbire

sevgilinin gönöl ferahlatan dünyasından uzaklaştırdı.

141

Bihruz Bey Keşfi'yi gördüğü gibi arabadan inerek karşılamaya gittiği için iki genç el sıkıştıktan sonra konuşmaya başladılar:

- Bon soir Bihruz Bey!
- Bon soir mon amil (Günaydın dostum!)
- Siz buralara da yetişiyorsunuz, maşallah!... Şöyle azıcık yürüyerek dolaşsak olmaz mı?
- Yürüyelim... Zaten ben de arabada otura otura yoruldum...
- Qııelles nouvelles?...(Ne var ne yok ?)
- Rien... Est-ce que vous etes seni? (Hiç...Yalnız mısınız?)
- Non. J'attends des amis... (Hayır. Arkadaşlarımı bekliyorum.) Akşama buradayız.
- Pourquoi? (Niçin ?)
- Yemek yiyeceğiz... Bu gece dair de hine (ay ışığı) çok parlak olacak... Siz de aramızda olmaz mısınız?
- Merci... Moi je ne peux pas rester. (Teşekkür ederim....Kalamam.)
- Niçin?
- Parce queje ne suis pas a mon aise... (Çünkü biraz keyfim yok...)
- Gerçekten mi? Vous avez l'air d'etre triste! (Üzgün görünüyorsunuz!)
- Non! (Hayır)
- Si! Si! (Evet! Evet!) Hem ben görmeyeli ne kadar bozulmuşsunuz!...

143

Araba Sevdası

Bilmem... Belki!...

- Sizinkini gördüğünüz var mı?
- Benimki kim oluyor?
- Lâ bel blond?
- Hayır! O benim değil, sizin. Size sormalı görüyor musunuz diye.

- Gerçekten de geçenlerde dinlenme odasında Atıf Bey bir şeyler söyledi de sizi kızdırdıydı. KarayağızL. Yok bilmem ne... Neydi o sözler?

- Zevzeklik ne olacak?

- Siz sarışından bahsedince o da öyle söyledi.

- Demek sarışını görmüyorsunuz öyle mi?

- Hayır! Neden böyle sıkı sıkı soruş?

- Halbuki ilişkiniz çok ilerlemişti.

- Nerden anladınız?

- Bahçede o önde, siz arkada konuşarak gezmiyor muydunuz? İlişki ilerlemeyince bunlar olabilir mi?

- İşte o kadarla kaldı.

- Saklıyorsunuz. Bugünlerde sizi pek en mouvement (telâşlı) görüyorum. Köşke ne zaman geldiysem bulamadım. "Bey, gezmeye gitti" cevabını aldım. Bu koşuşturmalar elbette boşuna değildir.

- Ne zaman geldiniz? Haberim bile yok!

- L 'amourfait t'oublier toutl (Aşk her şeyi unutturur.)

-Quel amoırr?... Je ne comprends pas ce que vous dites!...(Hangi aşk?...Söylediğinizi anlamıyorum !...)

-Vouz avez gıuelgue redez-vous d'amour içil...(Burada bir aşk randevunuz var.)

- Ma petrole d'honneur nonl... (Şerefim üzerine yemin e-| derim ki hayır!)

Araba Sevdası

- Bu saatte burada bulunmanın başka ne anlamı olabilir?

- İşte siz de buradasınız ya... Demek ki sizin de bir randevunuz var?

- Benim gelişim dostların hatırı için... Dokuzda gelecekler. Gelirler, görürsünüz...

- Gelecekler kimler?

- Tanımazsınız... İstanbul'dan birkaç kişi.

- Olabilir... Eee, sarışını siz de mi göremiyorsunuz?

- Siz varken artık o bize bakmaya tenezzül eder mi? -Ciddi söylüyorum ki iki aydır yüzünü bile gördüğüm yok.

- Fakat hiç olmazsa arıyorsunuzdur.

- Niçin arayacağım, aramak için kendisiyle bir ilişkim olmalı, öyle değil mi?
- Vous ne mentez pas n'est-ce pas? Vous dites la verite? (Yalan söylemiyorsunuz değil mi? Doğru mu söylüyorsunuz?)
- Je dis la verite. (Doğruyu söylüyorum.)
- Tant mieux! (Daha iyi)
- Pourquoi tant mieux? (Niçin daha iyi?)
- Neyse artık konuyu değiştirelim.
- Değiştirelim amma niçin "tant mieux" dediniz?
- Hem bir ilişkiniz olmadığını söylüyorsunuz, hem de konuyla bu kadar ilgileniyorsunuz.
- Allah aşkına söyleyiniz, çok meraklandırınız da onun için.
- O gitti, zavallı!...
- (Telâşla) Nereye gitti?
- Geri dönemeyecek bir yere gitti...
- Ne diyorsun?... Anlayamadım ne demek istediğini...
- Vous l'aimez/ (Onu seviyor musunuz?)

144

145

Araba Sevdası

- Non! Je dis que non! (Hayır dedim ya!)
- Eh bien, elle est morte, la pauvre!.. (Pekâlâ, öldü zavallı kızcağız!)
- Ah!... Gerçekten mi?... Hayır!... Yalan söylüyorsun, Est-ce possible? (Bu mümkün mü?)
- Parce que vous l'avez vue hier? (Yoksa dün onu mu gördünüz?)
- Non! İki aydır görmedim diyorum... Fakat bu olamaz!....
- Pekâlâ, ben yalan söylüyorum... Öyle olsun...
- Elle est morte? (Kız öldü mü?) Olmayacak şey... Ne zaman söyle bakalım.
- Bu kadar telâş edeceğinizi bilseydim söylemezdim... Lâ faute a vous (Suç sizde). "Bir ilişkim yok."

dediniz, ben de söyleyiverdim...

- Gerçekten öldü mü? Allah aşkına doğru söyle!...
- Evet, ne yazık ki öyle!...
- Pauvre fille! Est-ce qu 'elle a ete malade? Zavallı kız! Hasta mıydı?
- Duyduğuma göre tifoya tutulmuş; bir hafta içinde gidi-vermiş zavallı!
- Nerdeydi bunlar?
- Kızıltoprak'ta bir köşkte kirada oturuyorlardı. Kız kardeşim gidip görmüştü. Çok yazık oldu kızcağıza!
- Elle etaitjeune, tresjeune, n 'est-cepas? (Gerçekten genç, çok gençti, değil mi?)
- Dix-huit ans, ou vingt ans! (On sekiz, yirmi yaşlarınday-di.)
- Non mariee? (Evlenmemişti değil mi?)

146

Araba Sevdası

- Sans doute? (Şüphesiz!)
- Mais c 'est impossible! Non, ça n 'est pas vrai! (Olacak şey değil! Hayır, doğru değil bu!)
- Belki yanlış bir haberdir...
- Vous connaissez lafamille? Qui est-ce le pere? (Ailesini tanıyor musunuz? Babası kim?)
- Moi,je ne connais pas. (Tanımıyorum.) Kız kardeşim anlattı, ama kulak vermedim. Hah işte bizim arkadaşlar da geldi. Çok özür dilerim! Sonra yine görüşürüz. Au revoir! (Allahısmarladık!)
- Au revoir!...

Zavallı Bihruz Bey, bu dakikada çok acınacak bir duruma düşmüştü. Gözleri kararmış, yüreği şiddetli bir heyecana tutulmuş olarak dolaşüyor; bastığı yeri bilmiyor; gideceği noktayı belirleyemiyordu. Gökyüzü başının üstünde fırıl fırıl dönüyor; yer ayaklarının altından kayıyordu. Zavallı, birkaç defa denize doğru yürürken kendisini güçlükle geriye aldı. Birkaç defa fena hâlde sendeleyip düşecekken nasıl olduysa düşmedi. Sürekli "Es possible?... Es possible?" (Mümkün mü? Mümkün mü?) diyerek başını, kollarını garip bir şekilde sallıyor; hızlı hızlı giderken birdenbire durup düşünüyordu. Bu şekilde gezinip dururken bir ara Keşfi Beyin arkadaşlarıyla beraber kendisine doğru geldiğini görünce ürktü. Hemen geri döndü. Hızlıca arabasına çıktı. Dizginleri eline aldı. Hayvanları-kırbaqladı. Kalamış'a doğru süratle gitmeye başladı.

- Andon!...
- Paşam!

- Kızıltoprak'a nerden gitmek gerekiyor?
- Biraz ilerledikten sonra sağa sapmak gerekiyor.
- Gidilebilir mi?
- Evet ekselans!...

147

Araba Sevdası

. Hangi yol daha yakın?

.Asil köye gidecekseniz bağlar içind

bir yol

var.

. Gidilebiliyor mu? köye gidilir.

. Hangi köskgideceksi? .Kira köşklerini biliyor musun. -Hayirpasafendim, bilmem...

meye

başladı.

DÖRDÜNCÜ KISIM 1

Yalancı Keşfi Bey, "siyeh-çerde"nin ölüm haberini vererek değerli arkadaşı Bihruz Beyi kulağından zehirleyip, beyninden vuracağını bilmiş olsaydı, o belli başlı yalanı; o sırma saçlı, elâ gözlü, güneş yüzlü, gönül kandıran güzeli sarartıp soldurduktan sonra, allayıp pullayıp da ortaya salıverir miydi? Ne çare ki değerli arkadaşının, sarışın hanımı gördüğü saatten beri saçlarının sırma tellerine gönül ilıştırıp, gece gündüz hayalini kurarak ona kavuşma isteğiyle yerinde durmadığını ve perişan bir durumda olduğunu bilmiyordu. Ama yine de tedbiri elden bırakmamak için konuşma sırasında Bihruz Beye sarışın hanımla bir ilişkisinin olup olmadığını sormuş ve onun gerçeği gizlemesinden dolayı kara haberci olmaya cesaret etmişti.

Buna rağmen asıl suç yine de Bihruz Beydeydi. Keşfi'nin, o büyük yalancının, yalan söylemeden bir dakika bile duramayacağını, bu yüzden hiçbir sözünü gerçek kabul etmenin uygun olmayacağını ve yalancılıktaki şöhretini çok iyi biliyor olması gerekirken hiç düşünmeden ona inanmanın ve mantığını kaybedip ne yaptığını bilmeyecek kadar çok üzülmesinin anlamı var

mydı?

Evet! Toplumun ileri gelenlerinden eski Şam defterdarı

Sehabî Efendinin en küçük oğlu olan Keşfi Bey, arkadaşları arasında yalancılıkla ün salmış biridir. Bu ün de ona haksız yere değil, hakettiği için verilmiştir. Zira Keşfi Bey, yalanı hem çok söyleyen; hem de söylediği, uydurduğu yalanları güzelce süsleyen usta bir yalancıdır. Yumuşak bir zekâsı, aşırılığa

kaçınmaktan çekinen bir mizacı olduğu için dünyada hiçbir işini zevk

149

148

Araba Sevdası

derecesine vardırılmamış olan bu beyin, yalan söylemeye olan bu düşkünlüğü ise çocukluk ve gençlik yıllarının acı bir hediyesidir.

Keşfi Bey, üç beş yaşlarında bir çocukken masum istekleri yerine getirilmediği zamanlar, ağlamaması için anne ve babası eğitici öğütler verecekleri yerde ona yalan söylerlerdi. Ve çocuk sonra kandırıldığını anlayıp da bundan dolayı bazı tuhaf hâllerle şikâyet etmeye kalkışınca, ya bir kahkaha ya da daha büyük bir yalanla karşılaşır.

Çocuk büyüdükçe zekâsı da büyüdüğü, zekâsı arttıkça istekleri de yavaş yavaş ciddi bir durum aldığı hâlde anne-babası ve onları örnek alan kişiler, onun kandırılarak idare edilmesi zararlı alışkanlığını bırakmamışlardı. Bu yüzden her gün yeni yeni, renk renk, ustaca, beceriksizce, kaba, ince, münasebetli, münasebetsiz yalanlar işite işite zavallı çocuk zekâsı elverdiği kadar ve şaka tarzında ufak yalanlar söyleyerek etrafında bulunanları aldatmaktan zevk almaya başlamıştı. Ve bu kötü alışkanlık gitgide ahlâkında kökleşip zekâsıyla orantılı bir şekilde büyüyerek diğer alışkanlıklarının önüne geçmişti.

Keşfi Bey yalanı birine zarar vermek düşüncesiyle söylemez; fakat söylediği yalanların birine zarar verip vermeyeceğini de düşünmezdi. Onun merakı ve zevki yalan söylemekten ibaretti. Bu yüzden kalem arkadaşları ve diğer dostları onu Kırk Yalan, Mantör (yalancı) ya da Farsör (muzır) Keşfi Bey diye anarlar, o da buna darılmazdı. Bazıları ise "Madem ki yalan uydurmakta bu kadar maharetin var, bunu iyi kullanmak için romancı ya da hiç olmazsa şair ol!" derlerdi. Bu da Keşfi Beyin hoşuna giderdi.

Bu hikâyedeki olayların ve durumların geçtiği zaman olan bundan yirmi beş, otuz sene öncesinde Avrupa görmüş bazı gençlerden, öncelikle incelikten hoşlanan yüksek tabakadaki kişilerin, daha sonra da hâli vakti orta derecede olanların çocuk-

150

Araba Sevdası

larına bulaşan alafrangalık hastalığı Keşfi Beye de bulaşmıştı. Babasının gücünü aşmayacak şekilde Frenk gibi süslü gezmek, Fransızca okumak, "Bon soir!", "Bonsuair!", "Vois allez bisem? (İyi misiniz?)" demek için Beyoğlu'nda adam aramak, Türkçe konuşurken araya Fransızca sözler katmak, koltuğunun altında roman taşımak, savurganlığa, eğlence hayatına, borç yapmaya uzanmak ve Türkçeyi edebiyatsız kaba bir dil kabul edip bu dili bilmemekle övünmek gibi o zaman için ve belki bugün bile alâfrangalılışmanın yolu ve gereği sayılan düşünce ve davranışlarda, kısacası millî değerlerden mümkün olduğu kadar sıyrılmak hususunda, o da yaşlıları kadar yetişmişti.

Keşfi Bey, aslında yaradılış bakımından zeki bir insandı. Fakat çocukluğundan beri tembelliğe alıştırıldığı için eğitimle uğraşmak ona en ağır işlerden biri gibi geliyordu. Bu yüzden Türkçeyi öğrenemediği, öğrenmek de istemediği gibi bütün alafranga beylerin övünç noktası olan Fransızca'yı da hakkıyla öğrenememişti. Hele bilimle ilgili hiçbir bilgisi yoktu.

Zekâsındaki yumuşaklık, karakterindeki ılımlılık dolayısıyla aşırılıkların hemen hepsinden kurtulmuş

olan Keşfi Bey, çapkınlığı Bihruz Beyler gibi merak derecesine götürmemiştir. Kadınlara bakarsa bunu medeniyetin gereği saydığı için bakar, arkalarına düşmezdi. Sokakta, gezinti yerlerinde yanından geçen veya karşısına çıkan bir kadına lâf atarsa ya da başka bir saldırgan davranışta bulunursa onu da incelik gereği bildiği için yapar, fakat musallat olmak istemezdi.

Bihruz Bey, Keşfi Beyin kadınlar konusundaki ilgisizliğinden habersizdi. Fakat Ma</ö>lüğünü, farsör\üğünü çok iyi bildiği için ona kanmaması gerekirdi. Aslında halk bahçesinde Periveş Hanımı gördüklerinden beri Keşfi Beyden duyduğu sözlerin doğruluğuna tamamen inanmamıştı. Ancak yalan olduğunu da kesin bilmediği için rahatsız edici şüpheler içinde günlerce, haftalarca huzursuz olmuştu. Oysa Keşfi Beyin -Bihruz

151

Araba Sevdası

Beyin duygu, düşünce ve hareketlerini takip ettiğimiz iki ay içinde- arkadaşıyla iki defa karşılaşmasındaki konuşmalarında ağızdan çıkan sözlerin hemen hepsi saf yalandı.

Birinci karşılaşmada, ilk olarak "Periveş Hanımı tanırım. Bizim köyden, belki de bizim mahalledendir." sözü yalandı. Yalnız, Periveş Hanım iki ay önce bir gün Kadıköy'e geçmişti. Vapurdan çıkarken Keşfi Bey de onun arkasındaydı. Bile bile kadının feracesinin eteğine basmıştı. Kadın, arkasına dönüp sinirli sinirli bakınca Keşfi Bey: "Pardon efendim... Göremedim..." demişti. Zaten o hareketi yapma sebebi de hanımı kendisine baktırıp ne olursa olsun bir şey söyletmekten ibaretti. Fakat Keşfi Bey, hanımın yüz şeklini aklına kazıyacak kadar dikkatle bakmadığı için onu Çamlıca bahçesinde tekrar gördüğünde tanıyamamıştı.

İkincisi, o gün Bihruz Beyden ayrılıp bahçeye girmek için "Arkadaşlardan birisiyle randevumuz var." demesi de o gün bahçede tek başına olmasıyla kanıtlanan tamamen gereksiz ve faydasız bir yalandı.

Üçüncüsü, Bihruz Bey bahçede Periveş Hanımı takip e-derken "Kıskançlık!... Kıskançlık!..." diye haykırması da sırf yalan, yani kendi kendisine iftiraydı. Bihruz Beyi Periveş Hanımla değil de gerçekten bir periyle el ele tutuşmuş olarak görse bile küçücük bir kıskançlık acısı çekmek, Keşfi Bey'in kayıtsız mizacına yakışmazdı. İkinci karşılaşmada ilk olarak "İstanbul'dan birkaç kişi gelecek." demesi yalandı. Sadece bağından çıkıp Fener'e gelirken, yol üzerindeki Bastiyano lokantasına uğramış ve orada rastladığı bağ komşularından birkaç gencin Fenerbahçe'de akşam yemeği yeme kararı aldıklarını duymuştu. Bunların nasılsa akşama doğru Fener'de görüneceklerini tahmin ederek o görünüşte gerçek olan yalanı da ustaca uydu-ru vermişti.

İkicisi "Bu gece mehtap çok parlak olacak." demesi de gerçek değildi. Zira o gün aym son günüydü. Dolayısıyla gece

152

:

Araba Sevdası

dolgun bir ay değil, zayıf bir hilâl bile görülemeyecekti. Fakat Bihruz Bey ayları, günleri şaşırdığı için arkadaşının bu apaçık yalanına da dikkat edememiştir.

Üçüncüsü, Periveş Hanımın tifoya tutulup vefat ettiğini, ailesinin Kızıltoprak'ta kirayla bir köşkte bulunduklarını, kız kardeşinin köşke gidip onunla görüştüğünü söylemesi de koca başlı ve elli ayaklı bir yalandı. Ancak yazık ki Bihruz Bey mantığını kullanamadığı için arkadaşının gerçeklikten tamamen uzak

olan bu sözlerini gerektiği gibi asılsız bulmadı.

bsİİbSEss'

153

Aşk bir insanın yalnız kalbine değil; aklına, fikrine, iradesine, kısacası bütün duygularına, manevi güçlerine hâkimdir. Daima şüphe ve vesveseler içinde bulunmaktan hoşlandığı için kulak ve göz her istediği, her gördüğü şeyi onun mizacına göre duyup görmeye; düşünme gücü her kararını onun arzusuna göre vermeye mecburdur.

Bihruz Beyi, birkaç zamandır düşünce ve özlemlerinin aldığı ciddi tavra nazaran bir âşık kabul ettiğimize göre yalancı Keşfi Bey'den duyduğu kara haberlere inanmasını mazur görmemiz gerekir. Özellikle Periveş Hanımın iki aydan beri hiçbir gezinti yerinde görülememesi, Keşfi Beyin haberini doğrulamıyor mu?... Gerçekten de Keşfi'nin, o koca Mantör'ün sözlerinin yalan olması ihtimali, zavallı Bihruz Beyin aklından hiç geçmedi değildi. Ama aşk, o vesveseden, heyecandan, ıstıraptan hoşlanan; o yalnızlıklara, üzüntülere, o karanlıklara, yaslara eğilim gösteren; o derin derin dalgınlıklara, gizli gizli ahlara, sine sine ağlamalara tutulmuş olan aşk, derhal o ihtimalin önüne geçerek mucizeli bir şekilde fesatlık dolu bir dille:

- "Duyduğun doğrudur, inan!... tnan ki durum kötüdür!... Ağla ki, tesellisi mümkün olmayan bir felâket içindesin!... Yan, yakıl ki dermanı bulunmayan bir derde uğradın!... Ah!... Lâ bel blond!... El e morti. (Bihruz Beyin aşkı Fransızca da öğrenmişti.) Evet! O sırma saçlı, elâ gözlü melek, o güneş yüzlü, ahu bakışlı güzel, o şirin sözlü, nazlı güzel, o salman ruh, o zavallı genç kız... Ah!... Ne söyleyeyim!... Yazık!... Yazık!... O yeni açmış sarı gül soldu!... O on sekiz baharın parlaklığı olan taze fidan kurudu. O güzellik burcunun dolunayı sonsuza dek söndü!... O dünyayı süsleyen güzelin ışıkları yüzü mezara düştü!... Yazık!.. Yazık!...

155

Araba Sevdası

Ya ben ne olacağım?... Ah!... Ben de onun gibi can verip gidebilsem, benim için ne büyük bir saadet olurdu!... Halbuki ben ölemeyeceğim. Ben sürekli can çekişerek senelerce acı çektikten sonra yarı ölü ve perişan olacağım!...

Bundan böyle benim üzüntü ve ümitsizliğimin gezme yeri ıssız çöller... Bundan böyle benim yerim karanlık ormanlar... Bundan böyle sabah akşam, matem anasının kucağında sakın sakın ağlamaktan başka bana yapacak bir şey kalmadı! Ya sen ne olacaksın? Sen de beni o talihsiz başından atıp o kırık ve kederli kalbinden çıkarıncaya kadar benimle beraber azap çekeceksin! Halbuki ben senin başından kolay kolay atılmayacağım! Halbuki ben senin yüreğinden kolay kolay çıkmayacağım! Her gece sabahlara kadar seni uykusuz bırakacağım; her gün akşamlara kadar seni ıssız ve hüznü yerlerde dolaştırıp yoracağım. Sana her dakika yetimler gibi ah ettirip, seni her saat garipler gibi ağlatacağım!...

Ah!... Uçtu, gönlümün ümit arayan o kırlangıcı uçtu... Ah!... Söndü o emellerin gönül aydınlatan mumu söndü! İşte, bak ben ağlıyorum... Senin gözlerin niçin yaşsız duruyor?... Sen de ağla... Ağla bakayım!... Ha şöyle... Oh!... Ağla... Ağla!...

Zavallı kızcağız, tifoya tutuldu deniyor; yanlış! Veremden gitti... Zalim verem!... O, daima nazik fidanlara bulaşan bir kurttur. Onu da galiba ben çağırdım. Niçin itiraf etmeyeyim? Zavallı kızın iki ay içinde topraklara düşmesine benim de yardımım oldu. Birkaç senedir ona musallat olmuştum. Gündüz

onu tek başına bulunca, büyüleyici bir şekilde yanına sokulur, sırma saçlarına asılır, bir şekilde beynine girmenin yolunu bularak hayallerini gıcıklardım. Geceleyin naz yatağında olduğunu görünce yatağına çıkar; yaklaşarak koynuna girer; kalbinin üzerine yatarak duygularını saatlerce uyanık bırakırdım. Bir dereceye kadar sevdirdimse de, yüreğinde istediğim yere ulaşamadım. Bu maksadı gerçekleştirmek için türlü türlü hileler düşünüp, fırsat gözetmekteydim. Çünkü kızcağız asıldı, çok zor

156

Araba Sevdası

beğenirdi. Gösterdiğim genç beylerin kimisini çok ağır, kimisini çok hafif, kimisini çok fena, kimisini gereğinden fazla nazik, kimisini çok şık, kimisini karaktersiz buluyor; kiminin tavrım beğenmiyor, kiminin bakışından hoşlanmıyor, kiminin sözünden, sohbetinden hoşlanmıyor; hiçbirinin eğitimini isteğine uygun bulmuyordu. Bunların içinde Keşfi Beyi bir dereceye kadar beğendi. Onunla ilgilenmeye başladı. Fakat Keşfi Bey maymun iştahlı bir çocuk olduğundan, kızcağıza bugün aşırı bir ilgi gösterse, yarın soğuk soğuk bakardı. Bundan dolayı gönlüne iyice yerleştiremiyordum. Nihayet seni gösterdim, senin yüzünü, süsünü, tavır ve davranışlarını, özellikle de arabayı ve hepsinden fazlası eğitim seviyeni beğendi. Sana hemen içi ısındı. O zaman ben de kendisine daha fazla yaklaştım. Daha fazla beğenilip iltifatlarını görmeye başladım. Beş, on gün içinde münasebetimiz o kadar ilerledi ki onun sırdaşı, düşünce arkadaşı, gam ortağı hep ben oldum. Bu olduktan sonra yavaş yavaş davranışları değiştirdim. Garip hikâyelerimle, acı telkinlerimle, hırçın heveslerimle ruhunu istediğim gibi sıkmayı, beynini istediğim gibi yormayı, gönlünü istediğim gibi üzmeyi başarabil-dim. O zalim verem de bir taraftan ciğerini yiyip duruyordu. Nihayet zavallıyı öldürdük, gitti. Yaptıklarında sen de bana ortakydın. Demek ki ikimiz de suçluyuz!... Ya senin o münasebetsizliğin neydi? "Karayağız!..." Hiç öyle nazik, öyle zarif bir güneş kızma "sen siyeh-çerdesin" denir mi? Vah vah!...Yazık sana Bihruz Bey!... Yazık sana!... Artık bu remords (vicdan azabı) yalnız senin. Bu kabahati affettirmek için ağlamak, ağıtlar yazmak, yazdırmak, ruhuna dua etmek, mezarına -Ah, mezarını da öğrenemedik!- gidip toprağına yüzünü gözünü sürmek, çiçekler götürmek senin işin. Ağla bakalım! Hah şöyle... Oh!... Ağla... Ağla... Bak bana... Ben de ağlıyorum!

Evet!... Bu kusuru affettirmelisin. Bundan böyle dünya güzeli olsa bile bir kadına bakmamalısın. Bundan sonra cennet bahçesi olsa bile bir gezinti yerine gitmemelisin. Ömrün oldukça o bahtsızın matemini tutmalısın!... Hele "siyeh-çerde" diye

157

Araba Sevdası

gönlünü kırdığın zavallı kızcağızın son nefesini verirken "Bihruz!... Ah, Bihruz!..." dediğini, kıyamete kadar unutmamalısın!..." diyordu.

Yalancılıkta Keşfi Beye taşlar çıkaran bu aşk çocuğunun tatlı, tuzlu nutkunu dinledikçe zavallı Bihruz Bey, bir sürü heyecanlı duyguyla için için inleyip ağlıyordu.

Kara haberi Keşfi Beyden aldığı zaman en azından "İmkânsız! İmkânsız!" diyebilmişti. Fakat bunu aşkın dilinden duyunca "Toit ce qu 'il y a de plus vrai! (İşte gerçeğin ta kendisi!) " demekten başka ağzından bir söz çıkamadı.

"Ah! Pauvre fille! Mourir a dix-huit ans! Comme c'est triste! Quelle perte inconsolable pour moi!...(Zavallı kız! On sekiz yaşında ölmek ne kadar acı bir şey! Benim için ne kadar teselli bulmaz bir kayıp!) Ben ağlamayım da kim ağlasın!... O incelik, o espri, o güzellik, o gençlik, hepsi mahvoldu!...

Evet, bana büyük bir sempatisi olmasaydı, benim için bahçeye inmesinin ne mecburiyeti vardı ki... Gölün yanında dursun, benimle konuşsun, verdiğim çiçeği alsın göğsüne taksın!... Zavallı çiçek, kimbilir ne oldu? Büyük ihtimal, iki çiçek birbirine sarıldı da öyle kuruyup gitti! Ağlayım!... Ağlayım!... Hınk! Hınk!... En azından "siyeh-çerde"ye kendimi affettirmiş olsaydım!... O da olmadı. Bana ne büyük bir vicdan azabı... Ben bu azabı vicdanımdan nasıl çıkarabilirim? Mektubu alırken nasıl da mahzun mahzun bakıyordu! O bakışlar, "Adiyö! Adiyö!" demek değil miydi? Tifo... Ne münasebet! Verem olmalı... Öyle nazik vücutlar hep veremden giderler. Ah! Bundan sonra dünya bana haram olsun! Bundan sonra hiçbir kadına bakmayım. Bundan sonra hiçbir gezmeye gitmeyim. Ölünceye kadar onun için ağlayım! Acaba zavallıyı nereye gömdüler? Bunu öğrenmeliyim. Mezarını ziyaret edip, çiçekler götürmeliyim. O da bir çiçek değil miydi? Çiçek çiçekten memnun olur. Mezarının başında ağlamalı, ağlamalı, ağlamalıyım. O kadar ağlamalıyım ki vicdanım beni affettiğine inanmalı. Ama mezarının nerde olduğu-

158

Araba Sevdası

nu kimden öğreneceğim? Ah! Hain Keşfi! Doğru söylemez ki... Zavallı kızcağız! Ağlayım, yine ağlayım... Yüreğimin ateşi ancak ağlamakla diner!... Hınk!... Mon dieu! (Allahım!) Madem ki benim chere adoreemi (değerli sevgilimi) aldın, beni de öldür! Ben bu ayrılığa tahammül edemeyeceğim! Hınk! Hınk! Hınk!..."

* *

Ayrılık acısı çeken Bihruz Beyin bu düşünceleri, bu söylenişleri, bu ağlayışları aralıksız üç saat kadar devam etti. Akşam saat biri bulunca, Misel salona girdi. Yemeğin hazır olduğunu haber verdi. Çenesini bıçak açmayan bir adamın yemeğe iştahı olur mu? Bihruz Bey, bir şey yüzünden ne zaman yemek yeme-se, durum hemen hareme akseder ve bunun üzerine Dadı Kalfa onu bulurdu:

"Beyim, niçin yemek yemedin, keyifsiz misin? Hanımefendi merak ediyor, ben de merak ettim de geldim; bana söyle. Bir şeye canın mı sıkıldı, yoksa bir üzüntün mü var? Allah korusun hasta olma da... " gibi sorularla onu rahatsız ederdi. Bu tür sorulara cevap bulmak gibi bir sıkıntıya düşmek ve özellikle de acıklı durumundan Dadı Kalfa'ya renk vermek, Bihruz Bey'in işine gelmiyordu. Onun için ister istemez yemek odasına gitti. Sofraya oturdu. Her yemekten tabağına birer parça aldı. Ama bazısını tatsız, bazısını tuzsuz, bazısını yağsız, bazısını da çok yağlı bularak bıraktı. Böylece yemek derdinden de kurtulmuş oldu. Tekrar salona gitti, yine bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı. Düşünüyor, gizli gizli ah ediyor, gözlerinden damlalar süzülüyordu. Saat üçü bulunca hareme girdi. Yatak odasına gitti. Her zamanki gibi Dadı Kalfa'nın yardımıyla soyundu ve kendini hemen yatağına attı.

159

Bihruz Bey, o geceyi çok rahatsız bir şekilde geçirdi. Yatağın içinde saatlerce bir taraftan bir tarafa döndü durdu. En sonunda dalabildi; ancak uykusu, uykuya benzemeyen bir buhran hâliydi. Bu buhran içinde ara sıra sayıklıyor, dişlerini gıcırdatıyor, uyanıyor, tekrar dalıyor, dalarken olduğu yerde sırıyordu. Bunların sebebi ise rüyasında Periveş Hanımı garip bir şekilde görmesi idi. Kadın kefenini yırtmış, sırma saçlarını iki yanından kara toprağın üzerine dağıtmış olarak kireç gibi bembeyaz kesilen yüzüyle Bihruz Beye görünüyordu. Yeni solmuş gül yaprağına benzeyen dudakları arasından fırlayan "siyeh-çerde" sözü, simli birer ok gibi zavallı adamın kulağından girip, yüreğini delik delik ediyordu.

Bihruz Bey o sıkıntılı uykudan sabahın ilk ışıklarında u-yandı. Ama kendini halsiz hissettiği için yatağından çıkamadı. Bir saat sonra Dadı Kalfa odanın kapısına geldi, sessizce kapıyı aralayıp baktı. Beyefendinin uyanık olduğunu, ama yataktan çıkmadığını anladı. Telâşla içeriye girdi. Beyi öyle güçsüz,

soluk yüzlü, gözlerinin etrafı morarmış bir durumda görünce şaşırarak hemen sorulara başladı:

- Ne oldun beyim, hasta mısın?
- Biraz keyfim yok...
- Bir yerin ağrıyor mu?
- Başım ağrıyor, gece uyuyamadım da... Bir şey değil, geçer.
- Ben anlıyorum beyim... Bugünlerde senin bir derdin var. Bizden saklıyorsun öyle değil mi?
- Hayır, hiçbir derdim yok.

161

Araba Sevdası

- Öyleyse soğuk mu aldın? Sıcak mı geçti? Ne oldu da keyfini bozdun bakalım?
- Bilmem... Belki soğuk almışımdır...
- Kahvaltını getireyim mi beyim?
- İstemem...
- Hararetin varsa bir limonata yapayım?...
- Onu da istemem...
- E ne istersin söyle bakalım?...
- Rien! Je ne veux rien! (Hiç! Hiçbir şey istemem.) Yalnız bir cam açsan... Je brûle! (Yanıyorum!)
- Bulantın var galiba. Leğen getireyim, cam açmak olmaz. Belki terlisindir, soğuk alırsın.
- Yok canım, bulantı filân değil, yanıyorum...

Dadı Kalfa istorları kaldırdı. Odadan çıktı. Hanımefendiyi bulup beyin keyifsiz olduğunu söyledi.

Bihruz Bey, bir vezir oğlu olduğu için daha süt emen bir bebekken hizmetçilerin, dadıların ellerine ve daha sonra da uşaklara teslim olunduğundan bu çağlarda anne-babasını arada sırada görürdü. Çocukluktan kurtulduktan sonra okula gitme, çarşıda pazarda midillilerle gezme zamanı geldiği için, anne ve babasını yine çok göremezdi. Çocukluktan gençlik dönemine geçince önce araba sevdasına düştü. Sonra alafrangalık hastalığına yakalandı. Daha sonra bunlara başka hevesler karıştı. Babası ölünce kendisine kalan miras, türlü türlü eğlencelerin, israfların başlamasına sebep oldu. Gece gündüz bunlarla uğraşmaktan, aynı çatının altında olmalarına rağmen günde yarım saat olsun annesiyle görüşmeye vakit bulamaz olmuştu. Yalnız geceleyin yatmaya giderken ya da sabahleyin haremnden çıkarken annesinin oturduğu odanın kapısından bakarak -eğer hanımefendi oradaysa - alafranga bir edayla "Bonne soir! (İyi akşamlar!) Bonne nuit! (İyi uykular!) veyahut Bonjour mere! (Günaydın anne!) der, zavallı kadından karşılık almaya da ge-

Araba Sevdası

rek görmeden çekilir giderdi. Periveş Hanım derdi ortaya çıktıktan sonra annesiyle o kadar cık olsun konuşmayı da unuttu. Oğlunun başka birçok münasebetsiz ve yakışksız hâllerine eklenen bu davranışlardan dolayı annesi ona çok kırılmıştı. Bu kırgınlık hâlinde bile zavallı kadın, oğlunun keyifsizliğini öğrenir öğrenmez yerinden fırladı. On saniye içinde Bihruz Beyin başucuna geldi. Oğlunun renksizliği kadını ilk bakışta çok korkuttu. Elini onun eline götürüp de ateşler gibi yandığını görünce hemen doktor çağrılmasını emretti. Doktor gelirken ana oğul arasında şu konuşma geçti:

-Ne yaptın Bihruz, oğlum?... Niçin hastalandın?... Terli terli su mu içtin, dondurma mı yedin; söyle bakalım?... -Hayır, madam!...

-Yoksa şemsiyesiz çok gezdin de güneş mi çarptı? -Bilmem!... Her zaman geziyorum. Bir şey olmuyordu. -Biraz canın da sıkılıyormuş, neden sıkılıyorsun oğlum? -Size kim söyledi sıkılıyorum diye?

-Anneler çocuklarını göremese de, durumlarını öğrenirler. Bana kimse bir şey söylemedi. Ben kendim anladım. Oturuşundan, kalkışından, yemenden, içmenden, her hâlimden öyle anlaşıyor...

-Hayır! Hayır!... Sıkılmıyorum.

-Paran var mı bakalım? Ne kadar paran var?

-Biraz daha var. Var ama bocum da var. Hele birisi çok terbiyesizlik ediyor. Neyse onu da vereceğim. Konak satılsa...

-Konağı satma. Babandan kalan malındır, ben karışmak istemem. Ama şimdilik ilişme. İlerde benden kalacak bir iki parça şeyle beraber üzerinde bulunsun; ne olur, ne olmaz...

- Borçlarımı vermeyeyim mi?

- Ben senin borçlarım yavaş yavaş öderim. Şimdilik de sana bir yüz elli lira vereyim, ama bugün değil. Bir hafta sonra olmaz mı oğlum?

Araba Sevdası

- Merci! Mille merci chere merel

-O ne demek oğlum? Türkçesini söyle de anlayım.

-Bin kere teşekkür ederim anneciğim.

Bu sırada ana ile oğul göz göze geldi. Bebekleri birdenbire büyüyen bu dört gözün etrafı sular içinde kaldı! Bihruz'un varlığı, dermanı bulunmayan bir derdin acısıyla doluydu. Zayıf kalbi, geri dönüşü imkânsız olan bir ayrılığın ateşiyle yanıyor ve ağlıyordu. Sonsuza dek içinde kalmasını istediği gizli derdini açıklamaya mecbur olmadan teselliye çok ihtiyacı vardı. Dünyada hiç kimseden göremeyeceği bu sessiz ve merhamet dolu teselliye sevgi dolu annesinin o şefkat dolu bakışlarında buldu. Annesi ise

oğlunun gençlik hevesiyle işlediği her kusurunu unutup onu affetmişti. Varını yoğunu uğruna feda etmek için ondan pişmanlık ifade eden küçük bir hareket bekliyordu. İşte bu hareketi, gözlerindeki memnurluk anlatan bakışlarda buldu. Bu yüzden ikisinin de gözleri yaşla dolmuştu.

Doktor geldi, Bihruz Beyi iyice muayene etti. Vücudunda belli başlı bir hastalık işareti bulamayınca rahatsızlığı, şiddetli bir sinirsel heyecana bağladı. Hastanın sinirlerini yatıştırarak ateşini almak için gereken ilâçları yazdı. Bir iki gün gözetim altında tutulmasını ve dinlenmesini söyleyerek çıkıp gitti. Hasta, o gün yataktan çıkmadı. Gece biraz rahat uyuyabildi. Ertesi gün ateşi geçti, keyfi biraz düzeldi, renginde yerine geldi. Yalnız, ara sıra birdenbire gözleri dalıyor; üç, beş dakika kadar sessiz duruyor ve sonra yine aklını başına topluyordu. Üçüncü gece uykusu daha sakin, sabahleyin uyanışı daha hafif oldu. O gün, iştahı da epey arttığı için her günküden daha iyi yemeğini yedi. İkindiye doğru giyindi, bastonunu aldı, yayan dolaşmak üzere köşkten çıktı. Bağlar arasından ağır ağır yürüyerek ve tabiattaki şekillerin, renklerin, seslerin sunduğu garip ve güzel uyumu seyretmek ve dinlenmek için her beş on adımda bir durarak Bulgurlu üzerine kadar çıktı. Sonra yine döndü, köşke geldi.

164

Araba Sevdası

Aşkın istek ve tavsiyelerini dinleyerek ıssız yerlerde bulunup gezinmekten zevk almaya başlamış ve araba sevdasını artık gönlünden çıkarmıştı. Bu tip gezmeler bir hafta kadar devam etti. Bedenen halsizliği yavaş yavaş geçiyorsa da başının ağırlığı hafiflemiyordu. Zavallı adam, gezintilerinde daima insanlardan uzak yerler arıyor; yolda birine rastlayınca başını öbür tarafa çeviriyor; tabiattan bir türlü gözlerini ayıramıyordu. Doğanın hangi güzelliğine baksa onda sarışın hanımın hüzün veren bir hayalini görüyor; doğadaki büyük melodiyi oluşturan hangi sesi duysa onda sarışın hanımın ıstıraplı yakınmalarını, kırgınlık inleyişlerini, aşkın gönül avlayan nağmelerini duyuyordu. Bu yüzden her zaman için için inliyor, sine sine ağlıyordu!...

Fener'de Keşfi Beyden ayrılır ayrılmaz ilk acılar, kalbine hep birden saldırarak onda büyük heyecanlara ve sarsıntılara sebep olmuştu. Bu acılar kalbine yerleşince heyecan ve sarsıntıları da dinginleşti. İlk zamanlar içinde yanan ayrılık ateşinin yükselen kıvılcımları düşüncelerini, duygularını kavurmaya başladığında zavallı, korku ve telâş içinde ne yapacağını şaşırılmıştı. Ateşin şiddeti azalınca duygu ve düşüncelerindeki yanış da sakinleşti.

Bihruz Beyin sarışın hanımla ilgili artık tek bir isteği kalmıştı. O da "siyeh-çerde" münasebetsizliğindeki kusurunu affettirdiğine inanıncaya dek mezarının başında ağlamaya ve dua etmeye devam etmekte. Fakat mezarın nerede olduğu bilinmediği için o biricik isteğin gerçekleştirilmesine hemen başlanamıyordu. Mezarın yerini söyleyecek tek kişi yine Keşfi Beydi. Ancak Bihruz Bey, bitkin haliyle Keşfi Beye üzüntüsünü belli etmek istemiyordu. Bu yüzden tam olarak rahatlayın-caya kadar birkaç gün geçmesi gerekiyordu.

165

Fener bunalımının on üçüncü salı günü Bihruz Bey kalem kıyafetleriyle haremden çıktı. Arabasını istedi. Bir iki lokma yemek yedikten sonra arabaya bindi. Doğruca Üsküdar'a indi. Çünkü Kadıköy taraflarını görmek istemiyordu.

İskeleye varınca arabadan indi. Vapur kalkmak üzere olduğu için vapur memuru biraz acele etmesi gerektiği uyarısında bulundu. Ancak Bihruz Bey bu uyarıyı hiç önemsemedi. Tam duraktan geçip vapur iskelesine ayağını attığı sırada, vapur da iskeleden ayrıldı. Bunun üzerine hareketlerini hızlandırdı ve iskelenin kenarına vardı. Ama vapurla iskelenin arası epey olduğu için atlayamadı ve olduğu noktada

kalıverdi.

Vapurda bulunanların bir kısmı, özellikle de kadınlar, vapura yetişemediğine üzülyormuş gibi Bihruz Beyi birbirlerine gösterip gülüşüyorlardı. Bu kadınlardan biri de Periveş Hanımdı. Bihruz Beyin ümitsiz bakışları onu görüp şaşkınlık içinde tanıyınca yüreği öyle bir şiddetle çarpmaya, başı öyle bir dehşetle dönmeye, gözleri öyle bir hâlde kararıp, vücudu öyle bir titremeye başladı ki, olağanüstü bir gayretle kendini iki adım geriye almasaydı, hiç şüphe yok denize gidivercekti. Bereket versin ki bu durum çok sürmedi. Zorlaya zorlaya aklını başına toplayabildi. Uğraşa uğraşa gözlerini açtı. Gördüğü o yüzü bir daha görmek için bakışlarının bütün gücüyle ileriye baktıysa da vapur oldukça uzaklaşmış olduğundan, o kadar beyaz baş içinde aradığını tanıyamadı. Bunun üzerine vapuru durdurmak için kaptana haykıracak oldu. Sesi çıkmadı, bastonuyla "dur!" diye işaretler yaptı, anlatamadı. O an kendisini vapurdan önce köprüye ulaştıracak bir araç yaratılmış olsaydı, o araç için bütün varını yoğunu ve belki değerli ömrünü bile verirdi.

167

Araba Sevdası

- "Mon Dieu! Quelle vision que ça? Est-ce que je reve? Non! (Allahım! Bu nasıl bir hayal? Rüya mı görüyorum? Hayır!) Ta kendisiydi... Evet! Oydu!... Ah!... Ne kadar bozulmuş, ne kadar zayıflamış!... Ah! Yalancı Keşfi!... Canaille! (Aşağılık!)... Edepsiz!... Ne zevk buldu da o yalanı uydurdu!... Lâche (alçak) köpek!... Fakat ne yapsam da şuna yetişsem?... Ah! Bir balon olsa!... Bir balon yok mu?..."

Bihruz Beyin böyle söylenerek, telâş içinde öteye beriye koşuşturduğunu gören kayıkçılar etrafını aldılar ve:

-Beyefendi, buyurun sizi şu piyade ile götürüyüm, kalafattan yeni çıktı... Yirmi dakikada İstanbul'a varınız!

-Gel ağabey! İki çifte gidelim...

-Bana iki çeyrek ver, vapur köprüye Varmadan seni Sirke-ci'ye çıkarayım... gibi sözler söylemeye başladılar.

Bihruz Bey, "İstanbul'a vapurdan önce yetişmek" sözünü işitince, o şaşkınlık hâlinde bunun mümkün bir şey olduğunu düşünerek kayıkçılara hitaben:

-İki çeyrek değil, sana iki lira var... Ama söylediğin gibi beni vapurdan önce yetiştireceksin! dedi. Gösterilen iki çifteye atladı. Kayığa dayandılar, kürekçiler küreklere yapıştı. Kayık gerçekten de epey bir hızla suyun üzerinde fışır fışır kayıp gitmeye başladı.

Bihruz Beyin kendisi kayığın içindeyse de düşünceleri bin tarafa birden dağılmıştı. Önünde uzaklaşarak gitmekte olan vapuru bakışlarıyla takip ediyor, sabırsızlıktan oturduğu yerde çırpınıp duruyordu. Kayık epey gitti. Ama ne yazık ki Bihruz Beyin kayıkçıları henüz Kız Kulesi yakınlarında pala çalışıyor-ken vapur köprüye varmış, müşterilerini çıkarmaya başlamıştı.

- Ey kürekçi başı, vapur köprüye vardı. Biz daha Sarayburnu'na gelemedik.

Araba Sevdası

- Efendim sular bozuk. Sular bozuk olmasaydı şimdiye dek Sirkeci'ye vardık gittiydi. Baksanıza anafora,

sel gibi akıyor!...

- Sen bana, vapurdan önce varırız demedin mi?...

-O ne de olsa vapur!... Onu ateş yürütüyor, bunu yürüten kul...

Kurnaz kayıkçıları susturmak mümkün mü? Bihruz Bey bu faydasız konuşmadan vazgeçerek kürekçilere:

-Aman gayret! Aman gayret! diyor; onlar da söz verilmiş olan iki lirayı değilse bile iki mecidiyeyi olsun hakketmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Vapurdan bir on dakika sonra nihayet Sirkeci'ye vardılar. Bey, mecidiyeleri bırakarak kayıktan fırladı. Rastladığı bir arabaya bindi. Yollara baka baka köprüye kadar büyük bir hızla gitti. Periveş Hanıma rastlamak istiyordu. Kadını bu yollarda göremeyince arabacıya köprüyü geçip Beyoğlu'na çıkmasını emretti. Beyoğlu'na çıkıldı, Tak-sim'e kadar gidildi. Periveş Hanımın izine rastlanmadı. Bunun üzerine tekrar İstanbul'a geçilerek Babiâli'ye varıldı.

Bihruz Bey, kalemde bulacağını ümit ettiği değerli arkadaşı Mantör Keşfi Beyin o münasebetsiz yalanını yüzüne vurmak istiyordu. Bu istekle kalem odasına doğruldu. Önce paltosunu, bastonunu bırakmak için dinlenme odasına girdi.

Keşfi Bey sakosu sırtında, bastonu elinde olarak ayakta odacıya şu emirleri veriyordu:

-Gazetelerimi vapura bırakırsın. Her gün değil ha; iki üç günde bir. Ben kamarotu tembihledim. Bizim uşağa teslim edecek.

-Vapur birkaç tane... Hangisine?

-Beş numaralı vapura... Her zaman ona...

-Kamarotun adı ne?

-Kamarotun adını bilmen gerekmiyor. "Bunlar Keşfi Beyin adamına verilecek." dersin, işte o kadar... Bir de beni soran, görmek isteyen olursa İstanbul'da olduğumu söylersin...

168

169

Araba Sevdası

- Baş üstüne...

Bihruz Bey, Keşfi Beyin odacıya söylediği sözlerden bir şey anlayamadı. O zaten kendi derdiyle meşgul ve huzursuzdu. Keşfi Bey işini bitirip de Bihruz Beye dönünce iki arkadaş el sıkışıp konuşmaya başladılar:

- Bon soir, Bihruz Bey!

- Bon soir, mon ami!

- Moi je pars, vous saves? (Ben gidiyorum, haberiniz var mı?)

-Pour o? (Nereye?)

-Önce İzmir'e uğrayacağım, sonra Beyrut'a, oradan da Şam'a kadar gideceğim...

-Sebep?

-Babamın bazı işleri var. Arazi işleri... Satılacak, bölünüp de satılacak. Uzun işler...

-Gerçek mi söylüyorsunuz?... Vah! Vah! Ne zaman gidiyorsunuz?

-Yarın gidiyorum. Bugün de bir vapur vardı, ama yetiştire-

medim.

-Tuhaf.... Peki voyage (seyahat) çok sürecektir mi? Vah! Vah!

-İki buçuk ay için izin aldım, fakat sanırım işler üç, üç buçuk ay kadar sürecektir.

-Çok... Vah! Vah!

-Çok... Vah! Vah! Ne demek istiyorsunuz sanki?... Niçin çok? Niçin vah vah?

-Hayır! Şey... Yarın mı çıkıyorsunuz?

-Artık mecburen öyle. E mon ami, bana müsaade ediniz. Bir iki işim var, bari bugün onları bitireyim de yarın tamamen boş kalayım.

-Tuhaf! Şey... Azıcık durunuz. Nedir bu acele?

Araba Sevdası

-Bekleyecekler, geç kalırım.

-Bir beş dakika durursanız, kıyamet kopmaz ya! Şey... Canım kardeşim, geçen gün niçin beni öyle aldattınız? Size yakıştıramadım.

- Ne gibi?

-Farce (şaka) yapılır ama o kadarı hiçbir zaman doğru değildir.

-Anlamadım?

-Canım, hani ya la bel blond için... Fener'de... Aklınıza gelmiyor mu?

-Evet, dedim.

-E niçin o yalanı uydurdunuz?

-Hangi yalanı?

-İşte o yalanı...

-Ölmemiş mi demek istiyorsunuz?

-Öyle tabii. Sapasağlam gezip duruyor!

- Impossible! (İmkânsız!)

- Nasıl impossible? Gözlerimle gördüm. -Nerde gördünüz?

-Vapurda... Üsküdar vapurunda gördüm.

-Mümkün değil; eğer ölümlere mezardan kalkıp vapura binmeye, kefen yırtıp ferace giymeye izin verildiyse başka... Yoksa impossible!

-Kendi gözümle gördüm, ayol! -Arkasından gittiniz, konuştunuz öyle mi?

-Hayır. Vapur denize açılıyordu, yetişemedim. Fakat kadınların içinde oturuyordu. Beni gördü, gülümsedi bile...

-Olanaksız şey... Sakın kız kardeşi olmasın? Büyük bir kız kardeşi vardı, biraz benzerler.

170

171

Araba Sevdası

-Kız kardeşi mi?

-Öyle ya... Dul bir kız kardeşi varmış. Ben onu da görmüştüm; gördüğünüz mutlaka odur, başka türlü olamaz.

-Tuhaf!... -Mutlaka odur!...

Konuşmanın burasında Bihruz Bey birdenbire durdu. Yüzü asıldı. Şaşkın şaşkın arkadaşının yüzüne bakarak düşünmeye başladı.

Gerçekten de gördüğü hanım -ki sarışın hanıma benziyordu- biraz daha zayıf, biraz daha renksiz değil miydi? Halbuki sarışın hanımla vapurda gördüğü hanım arasında yüz, renk, hâl, özellikle de kıyafet ve zerafet bakımından görülen farklar şimdi hatırlanıp şimdi itiraf ediliyordu. Evet! Sarışın hanım gencecik, pembe yanaklı, açık sarı saçlı olduğu hâlde, benzeri olan hanım yaşlıca, donuk benizli, kumral saçlı değil miydi? Sarışın hanımın yaşmağındaki, hotozundaki incelik; hâlindeki, edasındaki tatlılık benzeri olan hanımda var mıydı?... Demek ki bu defa Keşfi Bey doğru söylüyordu... Ah!... Ah!... Çok doğru söylüyordu... Eyvah! Eyvah!... Çok doğru söylüyordu... Eyvah!... Eyvah!... İki saat önce ümit örtüsünün altına gizlenen gerçeğin asık suratı, tam bir açıklıkla eski hâline yeniden kavuşmuştu.

Keşfi Bey, Bihruz Beyin düşüncelere dalmasını fırsat bilerek:

-Adiyö, mon şer amil... dedi. Bihruz Bey de dalgın haliyle:

-Adiyö! Bon voyage!... (Hoşça kal! İyi yolculuklar!) diyerek arkadaşının elini sıkmaya yönelmişken ölen zavallı sevgilisinin mezarı ve ailesinin oturduğu yerle filân ilgili Keşfi Beyden bazı bilgiler almak düşüncesiyle:

-Mahzuru yoksa biraz sizinle geleyim... dedi; fakat Keşfi Bey:

Araba Sevdası

-Teşekkür ederim. Ama ben köprüye değil, yukarıya gideceğim. Birkaç yere de uğrayacağım. Geç kaldım. Pardon!... diyerek döndü. Hızlı hızlı yürüyüp Bihruz Beyden kurtuldu. Arkasından Bihruz Bey de çıktı. Bastığı yerleri göremeyecek, kulağına giren sözleri anlayamayacak kadar büyük bir üzüntüyle köprüye kadar geldi, vapura girdi. Üsküdar'a çıktı. Arabasını oralarda göremeyince bir kira arabasına bindi. Köşküne vardı. Hemen salona çıktı. Kapıyı içerden sürmeledi. Kendini bir kanapeye attı. Hüngür hüngür ağlamaya başladı.

r

I-

! {

172

173

Bihruz Bey gözleri yoruluncaya, gücü tükeninceye kadar ağladı. Ezana yakın bir zaman salondan çıktı. Bastonunu aldı, bir haftadan beri en sevdiği gezinti yeri olan bağlar arasından geçerek Bulgurlu üzerine doğru çıktı.

Akşam karanlığı çökmüştü. Gökyüzünde yıldızlar parlamaya; yol üzerindeki köşkerin, kulübelerin içinde yakılan lâmbaların ışıkları pencerelerden dışarıya vurmaya başlamıştı. Bihruz Bey hâlâ geziyordu. Çünkü böyle bir yaz akşamının sessizliği içindeki yalnızlık, kalbindeki derin üzüntüye ve zihnini baştan başa kaplayan kara kara hayallere çok uygun geliyordu.

Ümitlerini aniden altüst eden, hayatının düzenini yakıp yıkan kara haberi on üç gün önce alınca birçok ıstırap, heyecan, bunalım ve hasret çekerek olanlara alışmıştı. Elinden geldiğince kendini yatıştırabildikten sonra tek isteği, ölen sevgilisinin mezarını bulmak olmuştu. Bu isteğini gerçekleştirmek isterken rastladığı bir hayale kanmış ve öğrendiği acı gerçeğe belki öncekinden de büyük bir acı tatmıştı. Bu yüzden tek isteği olan mezarı bulma konusunda başarılı olamamak, düşüncelerini yeniden dağıtmıştı.

Bu dağınık düşünceler önce büyüdü büyüdü; sonra küçülerek belirsiz bir nokta hâline geldi. Bu nokta ise her ne olursa olsun ölü sevgilisinin mezarını öğrenmek amacından ibaretti.

Bihruz Bey, gece iki sularında köşke geldi. Gündüz gittiği yerden bir kira arabasıyla dönmesi, ezan vakti tek başına çıkıp gece saat ikilere kadar kalması, arabasının da nerede olduğunun bilinmemesi, köşk halkını meraklandırdığı için uşaklar, arala-

175

Araba Sevdası

rmada fısıldaşmaya başlamıştı. Olanlardan bir şey anlamak için Dadı Kalfa başörtüsüyle dışarıya fırlamış, Bihruz Beyin annesi de tâ ara kapıya kadar gelmişti.

Beyin sağ salim köşke geldiği görülünce, Dadı Kalfa içeriye girdi. Annesi de rahat bir şekilde odasına çekildi.

O akşam Mösyö Piyer'in gecesi idi. Bu yüzden Mösyö e-zandan sonra gelmiş; salonda gazetelerini okumaya dalmıştı. Bihruz Bey salona girince Mösyö Piyer, okumakta olduğu gazeteyi bir tarafa bıraktı ve yerinden kalkarak bir iki adım Bihruz Beye doğru geldi. Öğretmenle öğrenci, el sıkışarak birbirlerine hâl hatır sormaya başladılar: -Bonsuar, Bihruz Bey! -Bonsuar, şer profesör!

-Uzunca bir promenade (gezinti)'den geliyorsunuz sanırım.

-Hayır, şuralarda geziyordum... -İnşaallah artık sağlığınıza tamamen kavuştunuz ya? -Ah! Değerli hocam, her zaman rahatsızım, yüreğim rahatsız.

-Ne var rahatsız olacak? Sizin gibi genç, yakışıklı, zeki, zengin bir kişinin kalben rahatsızlığını anlayamıyorum. -Sizden bir şey rica edeceğim.

-Emrediniz, elimden gelen bir şeyse yapmaya hazırım... -Bana bir poezi (şiir) yazar mısınız?

-Nasıl poezi!

-Yirmi yaşında blond (sarışın) bir kızın hastalanıp bir hafta içinde ölmesiyle ilgili bir poezi istiyorum. Okuyayım da ağlayayım...

-Ne diyorsunuz? Sizden birisini mi kaybettiniz? Akrabadan mı?

1

Araba Sevdası

-Hayır, bizden değil, akrabadan da değil?... -Bir dostunuzun kızı mı? -Hayır! -Öyleyse? -Şey... Ah!...

-Bir nişanlı, bir sevgili mi? -Öyle bir şey...

-Hımm!... Maheureusemant (Ne yazık ki) ben şair değilim; fakat istediğiniz gibi şiirlerden zaten var: Dö Lâmartirf'va Graziyella'sim okumadınız mı?

-Hayır!... Kitabı siz getirmiştiniz, ama okumadım. O şiir midir? Ben hikâye zannediyordum.

-Yemekten sonra getiriniz de hikâyenin sonundaki şiiri o-kuyalım. Ne kadar beğenirsiniz. Fakat ağlamamak şartıyla...

- Ha, gerçekten yemeği de unuttuk. Halbuki bu akşam yemeği unutan yalnız Bihruz Beydi. Mösyö Piyer araba ücreti yanına kalsın diye Kadıköy'den köşke kadar yürüyerek geldiği için acıkmıştı. Yemekten önce kitap okumaya girişmek istemiyordu.

Yemek odasına gidildi. Büfenin bir kenarına konulmuş o-lan çorba kâsesinin etrafından kıvrıla kıvrıla tavana doğru çıkan bir duman, kapıdan girer girmez iştahını kabartınca Mösyö Piyer:

-Oh!... Comme ça sent bon! (Bu ne güzel kokuyor!) dedi. Ve sevinçle ellerini oğuşturarak hemen sofraya yöneldi. Bihruz da onu takip etti. Karşı karşıya geçip oturdular. Yemeğe başladılar.

Mösyö Piyer nefis sebze çorbasını sekiz saatten beri aç o-lan midesine yollarken, her iki kaşıқта bir :

-Komme c'est bon! C'est excellent, c'est exsqui, c'est superbe! (Ne kadar güzel! Bu ne kadar tatlı, bu ne kadar olağ-

177

176

Araba Sevdası

nüstü!) diyordu. Çorbadan sonra dolu bir kadeh bordo şarabını da içince zavallı ihtiyar tıkanıverdi. Halbuki bu akşam yemekler çok seçici, çok nefisti. Nemse böreği, yerli kalkan balığı tavası, mayonezli tavuk söğüş, piliç etiyle güveçte pişmiş taze bamya, bezelyeli kuzu külbastısı, kremalı çikolata geri çevrilir şeylerden değildi. Mösyö Piyer, ister istemez bu yemeklerden tabağına alıyor; hepsinden birer parça yemeye mecbur oluyordu. Fakat çorbadan sonra Mösyö Piyer'in dudakları çenesinden çok oynamaya başlamıştı. O gün okuduğu gazetelerde yazan Fransa'nın askerî düzenlemeleriyle ilgili millî savunma bakanının yeni projesinden bahsediyor, aralıksız konuşuyordu.

Bihruz Bey bu akşam sevgili hocasının bu gevezeliklerini hiç de dinleyecek hâlde değildi. Yine bir alabandaya uğramaktan korkusuyla profesör hazretlerine:

-Parlons d'amour s'il vous plait! (Aşktan söz edelim lütfen!) diyemiyordu. Mösyö Piyer konuşurken ara sıra beyin yüzüne baktıkça, Bihruz Bey de gelişigüzel bir şekilde kâh "Quf" (Evet), kâh: "Non!" (Hayır!), bazen "Certes!" (elbette!), bazen de "Şans dantel.." (Şüphesiz!), "C'est vrai!" (Çok doğru!), "Bien sûr" (Tamamen doğru) gibi sözlerle karşılık veriyordu.

Yemek vakti bitti, meyve zamanı geldi. Değerli hocasının bu gidişle bir yarım saat daha geçireceğini anlayınca Bihruz Bey Mösyö'ye hitaben:

-Pardon mon şer profesör! "Ben gideyim de Graziyella'yı arayım. Çalışma odasına buyurduğunuzda okuruz." dedi ve Mösyö'den:

-Pekâlâ olur!... cevabını alarak sofradan kalktı. Çalışma odasına gitti. Kütüphanesinden Graziyelld'yi çıkardı. Eline alıp çalışma masasına oturdu. Kitabı hemen açtı. Mösyö Piyer'in bahsettiği poeziy'ı aradı, buldu. O gelinceye kadar kendi kendine biraz okuyup anlamak istedi.

178

"Birinci Rögre... Tuhaf!... Rögre... Jö rögre... Tü rögre... II rögre... Teessüf ederim, teessüf edersin, teessüf eder... Demek ki ilk ya da birinci teessüf... Güzel, çok güzel!... Benim için ne kadar uygun... Sonore... Sonore... (Uğultu...Uğultu...) Sorrent denen deniz, kıyıda ses çıkarırken mavi dalgalarını, portakal ağacının altında açar. Vardır... Ne vardır?... İnce yolun kenarında "Küçük Çamlıca yakınları gibi" kokulu çit duvarının altında vardır. Ne vardır?... Ufak ve dar, yani ensiz; yabancıların dalgın ayaklarına endiferan, yani değmeyen bir taş vardır.

Oh!... Ne kadar güzel!!... Ben bu güzelpoeziyi nasıl olmuş da görmemişim!... Ah!... Dur bakalım, devamı nasıl? Mösyö Piyer de gecikti. Okuyalım:

"Giröflee... Giröflee... Giröflee:'yi biliyorum ama Türkçesini bilmiyorum. Biyanki sözlüğünde olması gerekir. Frenk menekşesi. Beyaz ya da kırmızı şebboy. İşte o çiçek orada saklar. Ne saklar? Demetinin altında tek bir isim saklar. Bir tek isim ki hiçbir echo (yankı) onu asla tekrar etmedi!

Comme c'est beaul (Ne de güzel!)... Mösyö Piyer de nerede kaldı?... Devam edelim:

Bununla beraber bazen açarak yaş ve tarihi okur... Ve gözlerinde birkaç gözyaşının koştüğünü, -daha doğrusu aktığını olacak- hissederek der. Ne der? Bu kız on altı yaşındaydı. Ölmesi için çok erkendi!...

Ah!... On altı yaş... On sekiz, yirmi hepsi bir!... Pauvre!-le! (Zavallı kızcağız!)... Acaba o da benim sevgilim gibi blond muydu?... Bakalım büyük şair daha ne söylüyor:

179

Araba Sevdası

Fakat beni niçin geçmişteki o sahnelere sürüklüyor? Bırakalım rüzgârı inlesin... Dalga da çağlasın... Geliniz, geliniz! Ey benim triste (hüzünlü) düşüncelerim! Ben ağlamak değil rüya görmek isterim!...

"Rüya görmek" uygun düşmüyor ama rever'i Türkçede anlatacak başka bir kelime var mı acaba? Bakalım BiyankPye, o ne söylüyor:

- "Düş görmek. İşte benim dediğim gibi. Uykuda görmek... Ruhlar âleminde görmek... Düşümde gördüm ki -düşümde... döşekte- bunu bilemedim. Rüyamda şunu gördüm ki... Uykumda çiçekler gördüm... Hah! İşte bu!... "Sayıklamak, saçma sapan konuşmaya başlamak..." Bu, uygun düşmedi. "Aklı perişan olmak..." Bu da uygun düşmedi... "Zihni dalmak..." Bu olur... "İstiğrâk-ı zihne tutulmak..." Bunu anlayamadım... İstiğrak ne demek?... "Düşünmeye dalmak..." Bu hepsinden iyi gibi... "Taklib-i efkâr..." Bunu da anlayamadım. (Bunun üzerinde epeyce düşündü.) Bitti. Şimdi, "rüya görmek" de olsa "zihni dalmak" hepsinden iyi. Mösyö Piyer niçin gelmiyor acaba?..."

Bihruz Bey yazı masasının üzerinde duran çanı sert bir şekilde çaldı. Kimse gelmedi. Bir daha çaldı, Misel göründü.

- Mösyö Piyer niçin gelmiyor?
- Sal a manjede uykuyor...
- Uyku mu uyuyor?
- Uykuyor... Uykuyor...
- Okuyor öyle mi?... Gazete mi okuyor?
- Evet! Gazete uykuyor...
- Yoksa uyku mu yapıyor?
- Uyku da yapar...

Gerçekten de Bihruz Beyin sofrada bıraktığı Mösyö Piyer, tıka basa meyvesini yiyip, dört kadeh şarap

içtikten sonra kalkıp çalışma odasına gideceği yerde, koynundan bir gazete çıka-

180

Araba Sevdası

rıp, bir de sigara yakarak olduğu yerde okumaya koyulmuş; okurken tatlı tatlı uyuklamaya başlamıştı. Bu yüzden Bihruz Beyin dersini, Lâmartin'i, Graziyella'yı, poeziyi filân hep u-nutmuştu. Türkçeyi tam bilemeyen Misel'in icat ettiği "uykuyor" kelimesi ise "okumak-uyumak" fiillerinin ikisini birden ifade ediyordu. Yani herkesin başına geldiği gibi okurken uyumak hâlini gösteren güzel bir sözdü. Ancak Bihruz Bey tarafından nedense römarkabl (dikkate değer) görünmedi.

- Git söyle, kendisini beklediğimi rica ediyorum.

- Tre' bien, ekselans! (Baş üstüne efendim!)

Üç dakika sonra Mösyö Piyer gazetesini koltuğunun altına almış bir şekilde gözlerini ovuşturarak çalışma odasına geldi. Gelir gelmez Bihruz Bey, kitabı hocasının eline tutuşturdu. Mösyö Piyer de:

- Oui, c'est une tres bellepoésie... "Lepremier regret" de Lamartine. (Evet, Lâmartin'in "İlk Pişmanlık"ı çok güzel bir şiirdir.) diyerek şiiri yükek sesle ve Sorrent denizinin dalgalarının sesini imrendirecek güzel ve hüznü bir sesle okumaya başladı.

Bihruz Bey az önceki şiiri bu kez hocasının güzel ve etkili okuşuyla daha iyi anlayıp hissetmeye başlar başlamaz devamında gelecek sözleri beklemeden coşkulu ruhunu -Çamlıca Tepesi gibi bulutlara en yakın yüksek bir noktanın ıssız bir köşesinde; kırmızı veya beyaz şebboy yerine sarı ve pembe güller açmış fidanlarla çevrili; mermerden sandukasının baş ve ayak tarafındaki sütunları som yıldız içinde; fakat yazıları o gül fidanlarının boy atmış ve gürleşmiş dal ve yaprakları arasında saklı bir kabrin üzerinde- okunmakta olan şiirin âhengine kaptırdığı için olduğu yerde bakışları bir noktaya saplanmış; dış dünyadan uzaklaşmış; heykel gibi hareketsiz kalmıştı.

Mösyö Piyer, şiiri baştan aşağı okudu. Kitabı masanın kenarına bıraktı. Kaba bir sesle uzun uzun esnemeye ve yorulmuş

181

Araba Sevdası

gözlerini ellerinin tersiyle ovuşturmaya başladı. Bihruz Bey duruşunu hâlâ bozmamıştı. Fakat okuma ahenginin kesilmesiyle, dolaşma düzenini şaşırان serseri ruhu tekrar yuvasına döndü. Bunun üzerine zihnini de toplayınca, gözlerini saplanmış olduğu noktadan ayırarak hocasına çevirdi. -Bitti mi?

-Bitti ya! Ben de bittim. Bugün çok yoruldum, biliyor musunuz?

-Tüh!... Duymadım, hepsini dinleyemedim. Neyse... -Sizin uykunuz gelmedi mi?

-Ne gezer!...Ben uyuyamam. Siz gidiniz, rahat ediniz... -Öyleyse bon soir beyefendi!...

-Bon nuit mon cher amil (Allah rahatlık versin sevgili dostum!)

Uyku mahmuru olan Mösyö Piyer sarhoş gibi iki tarafına salınarak çıkıp gitti. Bihruz Bey yalnız kalınca

Graziyella'yı eline alarak baş tarafından göz gezdirmeye ve o yüksek tepede gül fidanlarıyla çevrili mezarı hayal etmeye başladı. Bunun üzerine kitabı bıraktı, gözlerini yumdu.

Bir hayli düşündükten sonra kendi kendine:

- "Mutlaka o mezarı ziyaret etmeliyim. Bu şiiri o mezarın başında okuyup ağlamalıyım!" dedi.

Bihruz Bey, bu niyetinde çok kararlıydı. O kadar kararlıydı ki, eğer Dadı Kalfa'nın rahatsız edici sorularından çekinmeseydi gecenin karanlığına filân bakmayarak hemen köşkten dışarıya çıkıp o mezarı aramaya gidecekti. Gidecekti, ama nerede bulacaktı? Mezarı görür görmez tanıyacağına emindi, ama yolu bilmiyordu. Bu yolu kendisine gösterebilecek tek kişi ise Keşfi Beydi. Ama o yalancı da yarın İzmir'e gidiyordu.

Bihruz Bey, Periveş Hanımın yerini nasıl öğreneceğiyle ilgili üzgün üzgün düşünmeye başladı. Çok sıkıldı. Sonunda

182

Araba Sevdası

sabah erkenden Kadıköy'deki bağında Keşfi Beyi görmeye karar verdi ve bu karar üzerine Mişel'i çağırdı. -Mişel!

- Efendim!

-Yarın on ikide araba isterim, şimdiden Andon'a söyle...

- Ekselans!

- Anladın mı?

- Ekselans, Andon yoktur burada...

- Ne cehenneme gitti?

- Akşamdan gelmedi.

- Nasıl gelmedi? Benden sonra arabayı getirmedi mi?

- Getirmedi...

- Niçin getirmedi?

- Bilmem, ekselans!...

- Araba^gelmedi mi?

- Gelmedi...

- Tuhaf!... Şimdi Andon burda değil mi? -Burda değil!...

- Nerde?
- Bilmem... Biz de çok şaşırdık...
- Araba da gelmedi, öyle mi?
- Evet, arabayı da getirmedi.
- Bir adam mı çiğnemiş, yoksa arabayı bir uçuruma mı düşürmüş!...
- Öyle olmalı...
- Hiçbir haber de mi yok?
- Yok...
- Bak şu münasebetsizliğe... Gördün mü?... Şimdi ben ne yaparım?...
- Çok kötü!...

183

Araba Sevdası

- Burada... Kısıklı'da yahut Tophanelioğlu'nda temiz araba bulunur değil mi?
- Şimdi çok geç... Saat beş var...
- Şimdi değil... Yarın sabah... Ne embesil herifsin sen be!...
- Yarın sabah bulunur.
- Erkenden birisi gitsin. Sen kendin gitsen daha iyi olur. Bana temiz bir araba bul getir.
- Tre' bien (Peki) ekselans/...
- Ama on ikide araba burada bulunacak... Anladın mı?...
- Tre' bien ekselans/...
- Mutlaka birini çiğnemiş, hapse gitmiştir...
- Öyle olmalı...
- Ben hareme gidiyorum... Mumları söndür!...
- Tre' bien, ekselans!...

184

Zavallı Bihruz Beyin zihni, "Bu kız on altı yaşındaydı. Ölmesi için çok erkendi!...", "Mutlaka bir adam çığnemiş, hapse gitmiştir." sözlerini sırayla tekrar ede ede onu gece yarısından iki üç saat sonrasına kadar yatağında kıvrandırdıktan sonra gözlerini kapamaya imkân vermişti. Genç adam, altı saat aralıksız uyuyup gözlerini açar açmaz bakışlarını konsolun üzerindeki saatin kadranına yöneltti. Akrep iki rakamın hizasında, yelkovan ise bir rakamının üzerindeydi. Bihruz Bey:

- "Eyvah, çok geç kaldım! Ya bulamazsam?" diye söylenerek yatağından fırladı. Alelacele ve önemsizce tuvaletini yaptı, giyindi. Bu sırada,

- "Beyim uyanmış galiba." diyerek oda kapısından içeriye dalan Dadı Kalfa'nım,

- "Bu gece seni bekleyemedim. Afedersin beyciğim! Nâlişger'i tembihlemiştim, beyefendi gelince bana haber ver, diye. O da uyumuş, kalmış. Bir yere mi gideceksin? Giyinmişsin. Kahvaltı yapmayacak mısın? Andon hâlâ gelmemiş. Acaba ne oldu da gelmedi bu? Araba istemişsin. İki saatten beri bekliyormuş." şeklindeki gevezeliklerinin hiçbirisine cevap vermeden haremde çıktı. Hemen karşısına çıkan Mişel'in,

- "Araba hazır, bekliyor! " sözüne:

- "Biliyorum." cevabıyla karşılık verdi, bastonunu aldı, a-şağıya indi. Arabaya girerken:

- "Kadıköy'e... Çabuk gidelim!" emrini verdi. -Gırrrr!...

Yirmi dakika içinde Kadıköy'e varıldıktan sonra Bihruz Bey arabacıya:

185

Araba Sevdası

- Şu sokağa gir! Şuradan sap! Şu yoldan git!... diye talimatlar vererek bir bağ kapısının önünde arabayı durdurdu. Hemen arabadan indi. Bağ kapısının kocaman demir halkasını sert bir şekilde vurdu. Bir daha vurdu. Bir daha vurdu. İçerden gelen,

- Geliyorum!... Geliyorum!... seslerinin ardından kapı açıldı. Kapıyı açan kişi başı yemenili, sırtı hırkalı, kırmızı kuşaklı, abadan poturlu, çıplak ayakları kırmızı yemeni içinde, çiçek bozuğu, çakır gözlü, sarı seyrek sakallı, bodur bir adamdı. Bihruz Bey onu adamdan saymak istemediği için kendini zorlayarak şöyle hitap etti:

- Bir adam yok mu be?

- Nasıl bir adam arıyorsun be?

- Keşfi Beyi soracağım...

- E bana sor!... Niçin bana sormuyorsun, ben adam değil miyim?

- Başka kimse yok mu?

- Başka kimseyi ne yapacaksın?

- Sen surdan birisini çağır hele!...

-Şimdi herkesin işi var... Ne söyleyeceksen bana söyle!

- Bihruz Bey bu kısa adamla boş yere ağız dalaşı etmektense, içeriye girip köşke kadar gitmenin daha iyi olacağını düşündü. Ancak kısa adam, bir kolu kapının bir kanadına, diğeri diğer kanadına yapışmış olarak gerilip duruyor; Bihruz Bey'e korkunç korkunç bakıyordu. Bihruz Bey, "göğsümden kakılım" korkusuyla harekete girişemediği için söyleyeceğini ona söylemeye razı oldu:

- Keşfi Beyi görecekim...

- Keşfi Beyi ne yapacaksın?

- Göreceğim... Lâzım...

- Keşfi Bey burda yok.

- Nerde? Olduğu yeri söyle...

186

Araba Sevdası

! O dün gitti. Bu gece de gelmedi... Niçin gelmedi acaba? Sebebini bilmiyor musun? Dışarıya gitti... İzmir'e gitti... Dün mü gitti? Gitti dedik ya! Bugün gitmeyecek miydi?

Kısa adam Bihruz Bey'e uzun uzun baktıktan sonra, üzerine kapıyı kapayıverdi.

Beyefendi çok sinirlenerek arabasına döndü. Arabacıya "Haydi dön... Doğru köşke!..." emrini verdi. Araba da hızla yürümeye başladı.

-Vay eşek herif! Ne kadar terbiyesizmiş!... Böyle adamlar uşak diye, hizmetkâr diye kullanılır mı? Tel maitre tel valet! (Böyle efendiye böyle uşak!) Zaten beyi kimdir ki!... Vay yalancı vay. Bugün gideceğini söyledi. Dün gitmiş. Belki daha gitmedi, oradaydı. Hizmetkâr, o dağ ayısı, beni savdı. Kimbilir, belki de öyle emir almıştır. Fakat ne cesaret! Benim gibi birine öyle davransın. Olacak şey mi? Bu kadar hakaret de yutulmaz ya! Andon hınzırı buna sebep oldu. Kiralık arabayla gelince böyle olur. Vapura da gitsem mi? Ya orda da bulamazsam? Dün nasıl gidebilirdi? Vapur yoktu! Bu hayatta mümkün değil! Ne yalancı bir zevzek bu Keşfi? Herif âdeta beni kovdu. Öyle ya... Kapıyı üzerime kapayıverdi. Artık buna sessiz kalınamaz. En azından bir özür olsun dilemeli. Kimden özür isteyeceğim? Mutlaka birisini çiğnedi. Bu herifi hapse taktılar. Ne kadar münasebetsizlik! On altı yaş, ölüm için çok erken... Ah!... Maheureux que je suis!...Qie kadar şanssızım!) Artık vapura gidemem, yazık! Vay terbiyesiz dağ adamı! Bu insulte (hakaret) doğrusu unutulmaz! Arabacı, sür be adam! Şu Andon'un yaptığı işi de görüyor musun?... Malheureux sur malheurem!...(Şanssızlık üstüne şanssızlık!) Araba ne oldu acaba? Hayvanlar nerede kaldı? Oui! Elle avait seize ans, c 'est

187

Araba Sevdası

bien tôt pour mourir\ (Evet! On altı yaşındaydı, ölmek için çok erkendi!)

Kadıköy'den Küçük Çamlıca'ya gelinceye kadar Bihruz Beyin zihnini meşgul eden, işte bu düşüncelerdi.

Araba bağıın kapısı önünde durunca Misel içerden koşarak geldi, arabanın kapısını açtı. Bihruz Bey inerken Misel yavaşça:

- "Andon geldi." dedi.

Beyefendi bir şey söylemeden yürüdü. Köşke girerken Andon, elinde bir mektupla beyin karşısına çıktı. ;

-Nedir o?

- Bir mektup, ekselans!

- Kimden?

- Mösyö Kondoraki gönderdi.

- Mösyö Kondoraki! Ne münasebet?...

Bihruz Bey mektubu hemen açtı. Okuya okuya merdivenleri çıktı. Doğruca salona girdi. Mösyö Kondoraki'nin mektubunda şunlar yazıyordu:

"Ekselans, bundan önceki mektubumuza sözlü olarak verdiğiniz cevaba dayanarak fabrikamızda üç gün boş yere gelişinizi bekledik. O cevabı verdiğiniz günden bugüne aradan yirmi gün geçtiği hâlde ne istediğimiz para ödendi, ne de ödememe sebebi bildirildi. Bunun üzerine bugün fabrikamıza tamir için kendiliğinden gelen arabanıza, hayvanlarıyla beraber el koymaya ne yazık ki mecbur olduk. Bunu yapacağımızı da zaten size daha önce söylemiştik. Paramızı almak için böyle bir muameleye başvurduk. Bu konuda mazeretimizin kabul edilmesini ümit ederiz. Şimdi üç güne kadar borcunuz olan yüz elli lirayı ödemenizi rica ediyoruz. Ricamız bu defa da kabul olunmazsa araba ve hayvanları satarak paramızı alacak; artarsa geri kalanını size göndereceğiz. Ayrıca arabayı fabrikamıza kadar getirmekte arabacınız Andon'un hiçbir kötü niyeti olmadığını söyleyerek saygılarımızı kabul etmenizi dileriz."

188

i

8

Bihruz Bey bu mektubu dört, beş defa okudu. Her okuyuşta şaşkınlığı artıyordu. Zira onun beklediği şey, Andon'un bir adam çiğneyip hapse atıldığı; hayvanların da bir tarafta kalmış olmasıydı. Arabanın Üsküdar'dayken Mösyö Kondoraki'nin Feriköy'deki fabrikasına gitme sebebini bulamıyor; olaya inanmak istemiyordu. Bu yüzden arabacı Andon'u çağırıp sorguya çekmeye mecbur oldu.

- Andon!

- Efendim!

- Arabayı ne yaptın?

- Aman paşam, affedersi... Benim kabahatim değil...

- Söyle, ne yaptın?

- Sizi dün sabah iskelede bıraktım ya... Üsküdar'da...

- E sonra?

- Arabayı geri aldım... Öteden bir araba geliyordu... Çarşı arabası... Acemi herif... Manevra bilmiyordu...

-Eeee?...

- Çarptı bizim arabaya... Dingil bir tarafa nah şöyle çarpılmış.

- Eeee sonra?

-Korktum. Marka bozulmuştu... S iz anlarsınız diye...

- Eeee, çabuk söyle. Kondoraki'yi nerde buldun?

-Orda, iskelede bir feribot vardı. Bana Kabataş'a gittiğini söylediler. Hem iki saat sonra Üsküdar yine geliyormuş. Çabuk tamir etsinler diye fabrikaya gittim.

-E sonra?

189

Araba Sevdası

-Mösyö Kondoraki ordaydı. Araba fabrikaya girdi. Atlar ahıra götürüldü. Haydi zanım!... Haydi kuzum!... Çabuk benim gidecek feribot... Yapmaz... Yapmaz!...

- Ne yapmaz?

-Tamir yapmaz. Be zanım ben gider. Tamir istemez. Yok, olmaz. Olmaz. Aman zanım! Aman kuzum! Bırakmaz. Der ki benim alacak var. Yüz elli lira var, olmaz!

- E sonra?

-Ağladım. Ağladım, ah!... Arabayı vermiyor, atları bırakmıyor. Aksam olur... Ben sasırdı...

- E sonra?

-Komisyona gittim. Komisyon biz karışmaz, mahkemeye git dedi.

-Tuhafi... Sonra?

- Mahkeme gittim. Dilekçe getir dediler. Dilekçem yoktu, bakmadılar.

- E peki bu mektubu nerden aldın? Qui t'a dönme 'ça? (Sana bunu kim verdi?)

- Kondoraki. Ben fabrikasına bir kere daha gittim. Aman zanım!... Aman kuzum!... Ben köşke nasıl giderim? Pasafendiyi nasıl görürüm? Ver canım bana bir mektup dedim. Al bu mektubu götür dedi. Ben bilirdi ki alacak var? Affedersi... Benim kabahat değil...

- E dün gece niye gelmedin?...

-Geç kaldım. Aksam oldu. Gece oldu. Hem korktum sizden...

- Peki, peki!... Haydi git!

Arabacı Andon'un ifadeleri doğruydu. Ne fazla, ne de eksikti. Bildiğimiz gibi bir gün önce sabahleyin beyefendiyi Üsküdar iskelesine bıraktıktan sonra arabayı geriye alırken öteden gelmekte olan bir çarşı arabasına şiddetle çarpmıştı. Arabanın

190

Araba Sevdası

dingilini çarptığı gibi bir yanının da boyasını sıyırttı. Beyden korktuğu için bozuğu hemen yaptırmayı düşündü. Fakat Andon iyi bilirdi ki o işi Üsküdar'da yapacak ne boyacı ne de demirci vardı. Üzgün bir şekilde düşünürken araba vapurunun düdüğü onu kendisine getirmişti. Geçen sene bir gün yine beyin arabasını tamir ettirmek için araba vapuruyla Kabataş'a geçerek bir iki saatte işini bitirmiş; sonra yine o vapurla Kabataş'tan Üsküdar'a geçmişti. Bu tecrübeden yararlanmak istedi. Vapuru soruşturdu. Vapur Kabataş'a geçmek üzereydi. Üç saat sonra da Kabataş'tan Üsküdar'a gelecekti. Hemen arabayı vapura soktu. Kabataş'a çıkar çıkmaz büyük bir hızla Feriköy'e vardı. Mösyö Kondoraki'nin fabrikasına gitti. Ustabaşını buldu. Yapılacak şeyleri anlattı. Ve beyefendiden izin almadan geldiği için işin gizli tutulmasını; tamir parasını kendi kesesinden vereceğini söyledi. Ancak Mösyö Kondoraki her ne olursa olsun kendisine danışmadan fabrikada bir iş yapılmamasını ustabaşına emretmişti. Bu yüzden ona danışma gereği görüldü. Gidildi, söylendi. Mösyö Kondoraki daha önce Bihruz Bey'den alması gereken dört yüz lirayı almış; otuz lira da kâr elde etmişti. Ancak bununla yetinmeyip elindeki bir senede göre alacağı olan yüz elli lira karşılığında da beyin araba ve hayvanlarını ele geçirmeyi kafasına koymuştu. Bunların ayağına kadar geldiğini öğrenince çok memnun olmuş; arabanın fabrikaya, hayvanların ahıra çekilmesini, arabacı Andon'un da gönderilmesini emretmişti. Ustabaşı da aldığı emri hemen yerine getirmişti. Zavallı Andon çok yalvardı, yakardıysa da kâr etmedi. Batakçı Bihruz Beyin yüz elli altın borcu olduğundan, bu para gelmedikçe araba ve hayvanların gidemeyeceğini söylediler. Adamcağız oradan ayrılıp Beyoğlu'na gelerek altıncı daireye girdi. Çavuşlara durumu anlattı. Kondoraki'yi şikâyet etti. Oysa bu iş dairenin görevi değildi. Mahkemeye başvurmasını söylediler. Andon hukuk mahkemesini de soruşturup buldu. Mahkeme dairesinden içeriye girerken ne istediğini, kimi aradığını sordular. Oraya da derdini anlattı. Bir dilekçe gerektiğini söylediler. Akşam olmuştu. Tekrar gitti, Kondoraki'yi buldu. Bihruz Beyden korktuğunu

191

Araba Sevdası

Fakat ah!... Meleğin, o can sevgilisinin, o vakitsiz solup giden sarı gülün mezarı bilinse de başucuna gidilip "İlk Pışmanlık" şiiri okunsa, ağlansa... "Siyeh-çerde" münasebetsizliğinden dolayı af dilense!... Artık Bihruz Beyin dünyadaki tek isteği buydu. Bu da gerçekleşmesi olanaksız olan bir istek değildi. Ama Keşfi Bey İzmir'e gidiyor... Kimbilir ne zaman dönecek... O zamana kadar nasıl dayanılacak? Sabahleyin bağa gidildi. Kendisi bulunamadığı gibi uşağından hakaret de görüldü.

- "Saat kaç acaba?... Beş buçuk... Vapura gitmeye daha vakit var. Elbette vapur dokuzdan önce hareket etmez. Evet!... Artık ne olursa olsun direk sorar, öğrenirim. O yalancı, ofarsör de acaba doğru söyler mi? Pauvre fille! (Zavallı kızcağız!) On altı yaş, on sekiz, yirmi yaş... Ölmek için çok erken!... Lâmartin!... Büyük Lâmartin!... Sanki benim başıma geleceğini bilmiş de bu şiiri, bu premier regret (İlk Pişmanlık)'ı yazmış, bir "siyeh-çerde" ye benziyor mu hiç?... Ah!... Nasıl pardonner (af) ettireceğim kendimi? Vakit geçiyor. Şimdi bir araba... Yarım saatte Üsküdar... Oradan iki çifte bir kayık... Doğru İzmir vapuru... Durmayalım."

Bihruz Bey Misel'i çağırmak üzere çana dokunacakken kapıya "tık tık!" diye vuruldu:

-Entrez! (Giriniz!) -Ekselans dejeuner (öğle yemeği)... -Geliyorum... Bahçivana ya da bağcıya söyle de gidip temiz bir araba getirsin!... - Tre' bien ekselans...

194

Araba Sevdası

Bihruz Bey yemek odasına gitti. Sabahleyin köşkten Kadıköy'e, Kadıköy'den köşke kadar yaptığı yolculuk; arkasından da sarı arabadan ve yüz elli liralık borçtan kurtulmasıyla ilgili aldığı memnuniyet verici haberle üzüntüsü azalmış; iştahı açılmıştı. Sofraya oturdu. Ara sıra içinden gelen gizli ahlar midesinin feryadına yenik düştü; tıka basa yemeğini yedi. Meyveden de vazgeçmedi. Bu sırada arabanın hazır olduğunu söylediler. Böyle olunca artık dessertm (tatlı) üstünde pek durmayarak sofradan kalktı. Bir Frenk sigarası yakıp dudaklarına kıstırdı. Bastonunu aldığı gibi merdivenden indi. Üsküdar'a doğru hareket etti. Yirmi dakika sürmeden Üsküdar iskelesine vardı. Arabadan inip kayık iskelesine doğruldu. Otuz kadar kayıkçı, etrafını sararak bilinen o dil dökmeleri ve tavırlarıyla rahatsız etmeye başladılar. Bihruz Beyi bir gün önce vapurla İstanbul'a yetiştirmek için iki çifte kayığına almış olan kayıkçı da diğerlerinin içindeydi. Ancak onlar gibi beyefendiyi kolundan tutup çekmek, yanma sokulup kulağına mırıldanmak gibi hareketlerden uzak durarak yalnızca ona "Sen yine benim kayığıma geleceksin ya... Hele dur bakalım" anlamını ima eder bir gülümsemeyle bakıyordu. Gerçekten de Bihruz Bey otuz kadar kayıkçı içinde onu seçti. O da gururla hemen kayığına doğru yürüdü. Arkadaşı da arkasından gitti. Önce onlar kayığa girdiler. Sonra da beyefendiyi alıp iskeleden açıldılar.

- İzmir vapuruna gideceğim...

- Çok güzel... Götürelim...

- Vapurun nerde olduğunu biliyor musunuz?

- Biz o vapurlara her saat müşteri götürürüz... Hiç bilmez olur muyuz?

- Bugün İzmir'e gidecek vapur var ya!...

195

Araba Sevdası

-Olmaz mı ya? Her hafta İzmir'e vapur var. Daha sabahleyin Kadıköy'den birisini götürdük. - Kadıköy'den mi? -Evet!...

- Nasıl bir adamdı götürdüğünüz?

- Basbayağı adam. Bir efendi... Bir...
- Bıyıklı mı, sakallı mı? Genç mi, ihtiyar mı?
- Bıyıklı bir efendi. Sakalı da var mı, yok mu dikkat etmedim.
- Adı nedir, adını bilmiyor musun?
- Adını duymadım. Hoşça bir ad; ama akılda kalır mı hiç?
- Keşfi mi? Keşfi Bey mi adı?
- Öyle bir şey.
- Ne olur biraz çabalayın!
- Korkma, daha vapur kalkmaz. O akşama doğru, saat dokuzda gider. Şimdi saat daha altıya geldi mi ki?
- Altı buçuğu geçiyor.
- Sen merak etme, zamanında varırız. Yolculuk mu var? Yoksa birine mi bakacaksın?
- Birini görecekim.
- Kismet olursa akşama yine döneceksin, öyle mi?
- Evet dönecekim.
- Kismet olursa yine Üsküdar'a mı?
- Üsküdar'a dönecekim.
- Demek ki seni bekleyeceğiz.
- Evet, bekleyeceksiniz.
- İşte İzmir vapuru... Salıpazarı'nın önünde yatıyor.
- Hangisi?
- Nemse vapuru... Dumanı çıkıyor daha. Görüyor musun?
- Hah gördüm. İzmir vapuru mu o?
- Öyle tabî.
- Nerden biliyorsun?

Araba Sevdası

t - Sabahleyin müşteri götürdük dedim ya. Bizim işimiz zaten bu. Biz vapurları hep biliriz. - Aman gayret!

;!!!
/!!!

* *

Salıpazarı önünde yatan, dumanı çıkmakta olan vapur Lloyd Kumpanyasının Galata adlı vapuruydu. Gerçekten de o gün İstanbul limanından hareket edecek olan vapurlardan olduğu için etrafını ticaret eşyasıyla dolu çeşitli mavnalar, yolcu taşıyan, uğurlamaya gelenleri getirip götüren birçok sandal, kayık sarmıştı.

Bihruz Beyin iki çiftesi, o kadar kalabalık içinde güçlkle yol bulup vapurun dış tarafındaki asma merdivene yaklaşabildi. Bihruz Bey merdivenin önünü tutmuş olan bir Karaköy sandalına atlayarak merdivene çıktı. Bir kısmı merdivenden inmekte, bir kısmı çıkmakta olan on, on beş kişiyi aralayarak büyük bir zahmetle vapura girebildi.

Vapurda korkunç bir kalabalık vardı. Bir tarafta ağız açık duran derin ve karanlık ambara vinçle yük indirmekte olan gemicilerin gürültüsü, patırtısı; bir tarafta ambarın yanındaki en uygun yerleri tutmak için birbirini kakıştırıp birbirinin eşyasını, kilimini, serilmiş hasırını, şiltesini ileri geri çekistiren güverte yolcularının mücadele ve çekişmeleri; bir yandan vapura yeni yetişen kamara ve güverte yolcularının hücumu; bir yandan yolcuların yanlarına aldıkları sandık, sepet gibi eşyaları taşıyanların çektikleri eziyet; bir taraftan uğurlama için vapura gelip yolcularını arayanların aşağı yukarı gezinmeleri; bir yandan ücretlerini alamamış kayıkçı ve sandalcıların müşterilerini aramak için telâşlı bir şekilde ordan oraya koşuşturması vapurda öyle bir kargaşa, öyle bir uğultu, öyle bir gürültü oluşturunuyordu ki, daha önce vapur yolculuğu yapmamış olanların bu hâli görüp de şaşırmaması imkânsızdı.

Bihruz Bey, rahmetli babasıyla defalarca deniz yolculuğu yaptığı için bu yolun, bu dünyanın yabancıları değildi. Vapurda

197

Araba Sevdası

Araba Sevdası

gördüğü kalabalık dolayısıyla ne yapacağını asla şaşırmayarak doğruca birinci sınıf yolcularına mahsus salona girdi. Başkamarotu buldu, yolculardan Keşfi adlı birinin henüz vapura gelip gelmediğini sordu. Başkamarot, bu konuda bir şey bilmediğini söyleyince vapurun yazıcısını buldu. Aynı soruyu ona da sordu; ama ondan da bir şey öğrenemeyince birinci kaptanı görmek istedi. Birinci kaptanın, kamarasında uyumakta olduğunu söylediler. Bunun üzerine aşağı kamaraya inip bakındı. Hizmet eden garsonlardan sordu, Keşfi Beye dair bir iz, bir haber bulamayınca tâ yukarıya çıktı. Hem denizi hem de asma merdivenden inip çıkanları görebilecek bir kenarda ayakta durdu. Bu saatlerde bekleyiş hâlinin en şiddetlisini yaşıyordu.

- "Nerde kaldı bu zevzek? Niçin gelmiyor acaba? Dün, "İşlerimi bugünden bitireyim de yarın boş

kalayım." demişti. Oysa şimdiye kadar gelmiş olması gerekirdi. Off!... Saat sekiz buçuk... Vapur yarım saate kadar kalkacak!... Şu madamlar nereye gidiyorlar acaba? Şu ihtiyar Mösyö Piyer'e ne kadar da benziyor! On dirait que c'est le frerel (Sanki onun kardeşi!) Of!... Niçin gelmiyor? Şu gelen kayıktaki fesli, Keşfi'ye benziyor. Evet, evet o! Elle avait seize ans, c'est bien tötpoır moırır! (Kızcağız on altı yaşındaydı, ölmek için çok erken!) Off!... Sur la plage sonore où la mer de Sorrente... (Sorrent denizinin uğultulu kumsalında...) Anlaşılan gelmeyecek. Öyleyse muhakkak dün gitmiştir. Eyvah! Ben kimden öğreneceğim? Une pierre petite, étroite, indifferente! (Küçük, ince ve kayıtsız!) Yazık!... Bir sandal daha geliyor. O da değil. Boşuna... Saat kaç? Ona çeyrek var. Vapur gidecek galiba. Aman içerde kalmayım da..."

- Pardon monsieur! Est-ce voııs avez â bord un passager nomne Keşfi Bey? (Afedersiniz bayım! Gemide Keşfi Bey a-dmda bir yolcu var mı?)

- Nayn!

- Est-ce que le bateau part deja? (Vapur kalkacak mı?)

- Ya, ya!

198

!:- Demek dün gitmiş...

Zavallı Bihruz Bey, Keşfi Beyin aslında İzmir yolculuğunun yalan olduğunu hiç aklına getirmiyordu bile. Vapurda onun gelişini sabırsızlıkla beklerken o, bağının bir tarafında bir köşk, bir kahve ocağı ve bir de kameriyeden oluşmak üzere yaptıracağı özel dairesinin temel kazılmasını izliyor; mimarın gösterdiği resimdeki değişikliklerle uğraşıyordu.

Zavallı Bihruz Bey, içinde İzmir'e gidecek bir adamın gelişini saatlerdir beklediği vapurun İzmir'e değil de Trabzon'a, Karadenize gidecek bir vapur olduğunu da biliyordu!

Boş yere saat on buçuğa kadar bekledikten sonra vapurun neredeyse hareket etmek üzere olduğu bir anda ileriden emir ve işaretlerini bekleyen kayıkçılara el salladı. Merdivenden indi. O vakit kalabalık çekilmişti. Kayığa atladı. Kayıkçılar da kayığı Üsküdar'a doğru hızla yürütmeye başladılar.

-Yolcuyu gördün mü?

-Hayır, göremedim. Poırquoi il me tıtoie cet imbecile? (Bu aptal da bana neden "sen" diyor ki!)

-Dün gitmiş olmasın?

-Dün İzmir'e vapur var mıydı?

-Vardı tabî. Dün Fransız postasıydı. Bugün Nemse'nin, yarın da Moskof un...

-Aman geç kaldım!... Biraz çabalasanız...

-İşte gidiyoruz. Bundan çabuk gidilmez ki. Akıntı gelir-kenki gibi değil, şimdi yukarı gidiyoruz.

-"Kimbilir ne zaman gelir? İki ay sonra mı, üç ay sonra mı? Off!... Hava da o kadar sıkıntılı ki!... Pauvre adore'el... (Zavallı sevgilim!)... Ah! Ben ne kadar da talihsizmişim!... Sur la plage sonore où la mer di

Sorrente de'roitle ses flots bleüs

.>|

199

W,

Fi;

Araba Sevdası

aux pieds del'oranger... (Sorrent kıyısında, uğultulu kumsalda, denizin mavi dalgalarını yaydığı portakal ağacının dibinde...)

-Aman kürekçi başı! Arkanızdaki mavnayı görüyor musunuz?

-Korkma. O bizi geçer.

-Şu gelen yolcu vapuruna da dikkat et!

-O daha uzakta... O buraya gelinceye kadar biz iskeleye varırız.

-O nereye gidiyor acaba?

-O Karadeniz'e gidiyor.

-Bizim gittiğimiz vapur değil mi o?

-O şimdiye kadar durur mu? O gitti bile... Onun yolu Mar-. mara...

- Öyle ya...

* * *

Yirmi dakika sonra kayık iskeleye yanaştı. Bihruz Bey çıkarken kayığın ambarına bir lira fırlattı. Kürekçi başı:

- Bereket versin, safa geldin! dedi. Beyefendi biraz uzaklaşınca iki kayıkçı konuşmaya başladılar:

- Bu yalabık adamın parası çok ama telâş da çoğa benziyor.

- Kimi görecekti acaba?

- İzmir'e yolcusu varmış da.

- O aradığımız vapurda mı?

- Evet!...

- O vapur İzmir'in değil, Trabzon'undu be!...

- Adam, nene gerek! Paraları aldık ya sen ona bak! Zaten onun da bir işi gücü yoktu. Eğlenceye gidiyor... Gündeliği doğrulttuk. Haydi artık kayığı limana çekelim.

10

Bihruz Bey, yeni bir hayat âlemine girmişti. Sabahleyin yatağından çıktığı gibi geceliğiyle açık pencerenin önünde bir iki saat kadar düşünceli bir şekilde tabiatı seyrediyor; itinasızca giyinip haremten dışarıya çıkıyor; biraz çalışma odasında çalışıyor; öğle yemeğinin ardından uzanıp biraz dinleniyor; saat ona doğru bastonunu eline ve Graziyella'yı koltuğunun altına alarak civar kırlarda gecenin yarısına kadar dolaşıyor; köşke döndüğünde akşam yemeğini sakince yiyor; Mösyö Piyer varsa birlikte bir iki saat ders çalışıyor ya da şundan bundan konuşuyorlar; sonra yatak odasına çekilip bakışlarını yıldızlı gökyüzüne dikerek düşünüyordu. Fakat bu uğraşların, bu düşüncelerin, bu gezintilerin hiçbirisinde ölen sevgilisinin hüznü hayalini gözünden uzak tutmuyordu. Genç adam, yeni dünyasında tan yerinin ağarmasından hoşlanıyor; türlü türlü renkler içindeki doğuş ve batışı seyretmekten memnun oluyordu.

İssiz gezinti yerindeki ormancıkların sessizliği mizacına çok uygun geliyor; rüzgârın ağaç yapraklarını titretmesiyle oluşan inilti acı çeken ruhuna ağlama isteği veriyordu. Yüksek tepelerden Marmara Denizine ve o denizi gökle birleştiren ufka baktıkça düşünceleri, sonsuzluk kadar geniş olan başka bir âleme süzülüp gidiyordu. Kuşların cıvıltısı, suların çağıltısı kulağına başka türlü aksediyor; bulutların hareketi, yıldızların panldısı coşkularını başka türlü etkiliyor, tabiatın her görüntüsünden, her cilvesinden bir mana çıkarmak istiyordu.

Bihruz Beyin aklına artık ne sarı araba, ne kır beygirler geliyordu. O, yeni hayatından memnundu. Düşündüğü tek şey, ölen sevgilinin mezarını öğrenmekti. Böylece onu sık sık ziyaret ederek vicdanını rahatlatacak, ayrılık acısını biraz olsun hafifletecekti.

w

200

201

Araba Sevdası

Bir akşam çalışma odasında meşgulken Dadı Kalfa, her zamanki gibi başörtüsü başında olarak yanma geldi ve annesinin kendisiyle biraz görüşmek istediğini söyledi. Bihruz Bey kalktı, doğruca annesinin odasına gitti. Elini öptükten sonra bir sandalyeye oturdu. Ana oğul konuşmaya başladılar:

-Oğlum, Bihruzum! Ne yapıyordun?

-Hiçbir işim yoktu, kendi kendime lektir yapıyordum.

-Lektir nedir?

-Okuyordum.

-Sana bir şey soracağım.

-Sorabilirsiniz.

-Arabanı ne yaptın?

-Hiç! Eskidi... Biraz da borcum kalmıştı. Borca karşılık verdim.

- Hayvanları da mı?

-Evet! Zaten araba yüz elli lira etmez ki... Borcum o kadardı.

-Yağızlar duruyor değil mi?

-Evet, duruyor!

-Onları ne yapacaksın?

-Bir müşteri bulursam satacağım.

-Bana versen olmaz mı? Benim doru beygirler benim gibi çok ihtiyarlamış. Kupayı zor çekiyorlar.

-Siz bilirsiniz. Beğenirseniz alınız.

-Bedava değil ya, parasını vereceğim.

-Parayla da alabilirsiniz, parasız da... Comme vous voudrez... (Nasıl isterseniz...)

-Acaba ne versem memnun olursun?

-Geçen yaz onlara yüz yirmi lira vermişlerdi de ben vermemiştim. Mais pour vous... (Ama sizin için...)

-Yüz yirmi lira çok... Razi olursan seksen liraya alayım? -Tre' bien! Ben de verdim...

202

Araba Sevdası

Annesi beyaz bir ipek mendil içinde ağzı kırmızı kurdelaıyla bağlı altın çıkını yastık üzerinden alıp oğluna uzattı. Oğlu da kendisine uzatılan şeyi nazlanmadan kabul etti ve konuşmaya devam olundu:

-Bu paralar geçenlerde söz verdiğim yüz elli lira. Hayvanların parasını da konağa taşındıktan sonra vereyim olmaz mı?

-Konağa mı gideceğiz?

-Evet. İşte Eylül geliyor. Yağmurlar sıklaştı. Havalar serinledi. Bunlar bir tarafa, önümüz Ramazan. Bilirsin ki ben camiye giderim. Burada nasıl olacak?

-Ramazan o kadar yakın mı? -Surda on gün kaldı.

-Hiç haberim bile yoktu. Fakat buralar da çok güzel, nasıl bırakıp da gidelim? Automne burada çok

güzel olur!

-Automne ne demek?

-Sonbahar demek. İlkbahar, printemps; sonbahar, automne...

-Frenkçe mi bu?

-Fransızca... Fransızcadaki her söz çok güzel. Bizimkiler gibi kaba değil.

- Paşa baban hiç beğenmezdi. Neyse automne'yı bu defa da benim hatırım için İstanbul'da geçirelim, olmaz mı Bihruzcuğum?

-Ben şimdi a.pied {yaya} gezmekten hoşlanıyorum. Burada promenade (gezinti) yerleri var. Konağa gidersek yalnız bir Beyoğlu... Orası da artık bana triste (hüzünlü) gelmeye başladı...

-Ramazanda Bayezit, Şehzâdebaşı, Direklerarası çok güzel olur. Oralarda gezersin. Hem İstanbul'dayken senin misafirlerin gelirdi. Burası uzakta; besbelli onun için gelmiyorlar.

203

Araba Sevdası

-İstanbul'a gitmemiz şart mı? -Benim hatırım için...

-Ben Reşkidil'le, Dadı Kalfa'yla aralıkta buraya gelebilirim, değil mi?

-Olur... Ne zaman canın isterse kalkar; buraya gelir; bir iki gece kalırsınız.

-Peki... Demek hemen demenager edeceğiz öyle mi?

-Demenager ne demek? Niçin benimle Türkçe konuşmuyorsun?

-Demenager taşınmak demek.

-Evet. Bugün pazar. Önümüzdeki perşembe gidelim. Ben Memiş'e söyledim, iki araba ısmarlayacak. Çok eşya gitmeyecek. Sadece kızlarla benim sandıklarımız, sepetlerimiz, biraz da öte beri gidecek, o kadar...

-Öyleyse ben de Misel'e söyleyim de benim gidecek eşyayı emballer etsin (paketlesin).

-Herhalde sen de çok şey götürmezsin. -Çok şey götürmeyeceğim. Birkaç kitap, biblo filân. -Memnun oldum oğlum. Allah senden razı olsun! -Merci chere merel...

-Benimle konuşurken araya Frenkçe karıştırmasan daha çok sevineceğim.

-Dilim alışmış da... Au revoir (görüştürüz) anneciğim! -Yine mi? Neyse zarar yok, gidiyor musun?

-Evet, yatma vakti geldi. Sabahleyin biraz erken kalkıp ders çalışacağım.

-Allah rahatlık versin. Git yat. Sabahleyin de sağlıklı bir şekilde kalkarsın inşallah!

-Merci!...

204

Araba Sevdası

Bihruz Bey, ölen sevgilisinin hüznü hayalini her saat, her dakika başka bir şekilde, ruhu dinlendiren başka bir duruşla kendisine gösteren sonbahar manzaralarını Küçük Çamlıca'da bırakıp da İstanbul'a taşınmak istemiyordu. Ne çare ki mevsim değişikliği sebebiyle Terzi M/r'in, ayakkabıcı HeraV'in, tuhafiyeci Alber GürCün hesapları birbiri ardından geleceği; Süleymaniye'deki konağa bir talip çıkmadığı; yağız hayvanların baştan atılmasına çare arandığı bir zamanda yüz elli lirayı minnetsiz bağışlayıp seksen lirayı da esirgmeden ödeme sözü veren annesinin hatırını kırmak uygun olmayacağı için kışlığa taşınmaya ister istemez razı olmuştu.

Bunun üzerine dersle ilgili kitaplarını, Biyanki ve Hançerli sözlüklerini, Redhanse'nin önemli Lûgat-i Osmaniye'sini ve Graziyella'yı bizzat kendisi götürmek üzere hazırladı. İsimlerini sevdiği romanlardan ayırmış olduğu elli beş, altmış kadar kitabın ve özellikle de Mösyö Piyer'in kırk Frank karşılığında kendisine almış olduğu resimli kitabın; konsolların, trapezlerin, yazı masasının üzerlerinde duran presse-papier (uçmaması için kâğıt üstüne konulan ağır şey), coupe-papier (kâğıt bıçağı) gibi gereçlerle bazı hediyelerinin ve hoşuna giden bazı ufak tefek eşyalarının taşınma sırasında kırılmayacak, bozulmayacak şekilde paketlenmesi işini Misel'in sorumluluğuna bıraktı. Çamaşır ve elbiseyle ilgili olarak konağa gitmesi gereken şeylerin meşin sandıklara yerleştirilmesi konusunda da Dadı Kalfa ile Reşkidil'in, Nâlişger'in yardımlarına başvurdu. Kendisi ise perşembe gününe kadar üç gün boyunca Küçük Çamlıca'nın güzel kırlarını dolaşıp veda görevini yerine getirmeye karar verdi.

';!!!

VB i1':

', "l'/ı

205

11

İstanbul'a taşınma, Bihruz Bey için manen çok hayırlı oldu. Konaktaki salonunu, çalışma odasını, kütüphanesini düzenleme işiyle birkaç gün meşgul olması kalp acısını azıcık unutturur gibi olmuştu.

Taşınmanın üçüncü günüydü. Konağın yazları bekçilik görevini de yapan bahçıvanı, bahçeye ne kadar güzel baktığının güzel bir örneğini göstererek hem bir aferin almak; hem de beş, on kuruş bahşişe konmak ümidiyle mevsime has ayva güllerinden çok güzel ve zarif bir deste yapıp çalışma odasında dersle meşgul olan Bihruz Beye götürdü. Ümit ettiği şeylerden birincisini göremediye de ikincisini fazlasıyla elde etti. İki altın bahşiş aldı. Bihruz Bey ise o güzel bouguet (demeti) salona göndermeyerek eski madenden yapılmış bir vazoya kendi eliyle yerleştirdi. Vazoyu da yazı masasının bir kenarına koydu. Karşısına geçip oturdu. Düşünmeye başladı. Sonbaharın -verem ateşiyle sararmışken bile genç ve güzel; ani bir ölümün gelişini beklerken gülümseyen Zühre yüzleri andıran- bu hüznü veren

ürününü; bu masum, bu temiz çiçekleri; bu alçakgönüllü, bu utangaç gül goncalarını; tabiatın bu hoş kokan sarışın kızlarını bir müddet seyretmeye daldı. Ayrılık acıları uyanmaya, yüreği hafif hafif yanmaya başladı. Ölmüş olan sevgilisi bütün varlığıyla gözünün önüne geliyordu. Bakışlarını üzerinden ayıramadığı zarif demeti oluşturan sarı güllerden biri ona o kadar da benziyordu ki!...

Bu güzel gül demetini ölen sevgilisinin mezarına götürüp bırakmanın çok iyi olacağım düşündü. Ancak ne yazık ki o mezarın nerede olduğunu öğrenememişti.

207

Araba Sevdası

Bu gerçekleştirilemeyen istek üzerine Bihruz Bey Graziyella'yı tekrar okumak istedi. Konağa geldiği akşam, kitabı nereye bıraktığını unutmuştu. Aradı, aradı, buldu. Fakat Graziyella'daki Premier Regret den artık bıkmıştı. Bu Regret'm ikincisi, üçüncüsü, dördüncüsü ve bir de sonuncusunun olması gerektiğini düşünerek onları bulup okuma hevesine düştü. Bu düşüncelerin ardmdan eldivenlerini giyip, bastonunu alarak konaktan çıktı. Yayan olarak köprüye indi. Ordan Gala-ta'ya geçti. Bir araba buldu. Doğruca Tekke'ye, Beyoğlu'na çıktı. Terzi Mir'e, ayakkabıcı HeraFa, tuhafiyeci Alber Gün'z uğrayarak yirmi, otuz, kırk liralık ödemeler yaptıktan sonra Tekke civarındaki kitapçı ViK'ın dükkânına gitti. -Bon soir mösyö!

-Bon soir mösyö! Ne arzu ediyorsunuz? -İkinci, üçüncü, dördüncü ve sonuncu Pişmanlık istiyorum.

-Yazarı kim mösyöi -Yazarı Dö Lâmartin, meşhur şair. -Dö Lâmartin'in öyle bir eseri var mı bilmiyorum. -Evet, var. -Aklıma gelmiyor.

-Ne demek? Graziyella'yı okumadınız mı? -Gençken belki okumuşumdur, ama hiç hatırdı kalır mı? -Siz bana, Graziyella'yı bulunuz... -İşte efendim!...

-Bakınız: Lö Premier Regret... Elbette bunun ikincisi, ü-çüncüsü ve bir de sonuncusunun olması gerekir.

-Olabilir... Burada Dö Lâmartin'in eserlerinin tamamı var. Belki onların içinde aradığınız şeyler de mevcuttur, fakat ayrıca basılmamıştır.

208

Araba Sevdası

-Eserlerinin tamamı mı?

-Evet efendim.

-Göreyim.

-Buyrunuz. Bu yedi cilttir.

-Güzel!... Kaç para?

-Yedi cildi altmış dokuz frank.

-Pahalı değil... Baskısı da güzel...

-Hem de içinde güzel gravürler vardır.

-Peki... Şu dört liranın üstünü veriniz.

-Hayır efendim, dört liranın biri fazla. Ciltlerin parası tam üç lira.

-Ha!... Haklısınız... Kitapları sarınız, bağlayınız da Beyoğ-lu'nda (...) numaralı Mösyö Alber Gim'ün dükkânına gönderiniz, olmaz mı? Oradan bana gönderirler.

- Pekâlâ...

Kitapçı Mösyö Vik, Lâmartin'm eserleri içinde Deuxieme Regret (İkinci Pişmanlık), Troisieme Regret (Üçüncü Pişmanlık), Dernier Regret (Son Pişmanlık) olmadığını çok iyi biliyordu. Fakat Bihruz Beyin bilgisizliğini yüzüne vurma nezaketsizliğinde bulunmamak için o konuda bilmezlikten gelmeyi uygun görmüştü. Bu sırada şairin eserlerinin tamamını ortaya sürmesi, o gün sabahtan beri altmış paralık bile bir alışveriş yapmamış olduğundandı. Önemli bir tutarla siftah etmek istiyordu. İsteği gerçekleşti. Bir kitapçı olarak tek düşüncesi, tek isteği kitaplarını satmaya yönelik olduğu için o da kendine göre haklıydı

Bihruz Bey ordan çıktıktan sonra tekrar Alber Gün'e uğrayarak gelecek kitapların hemen konağa gönderilmesini tembihledi. Kendisi ise Taksim bahçesine kadar yayan bir tur yapmak üzere yürümeye başladı. Bahçeye gelmesine bir yüz adım kadar kalmıştı. Öteden tozu dumana katarak bir arabanın gelmekte

11

Araba Sevdası

olduğunu görünce olduğu noktada durup bekledi. Araba kendi arabası, hayvanlar kendi kır beygirleri, arabacı da Andon'un ta kendisiydi. Bey, onları tanımış; ancak arabadaki genç beyi tanıyamamıştı.

Arabasını ve Andon'u o hâlde görüp tanıyınca büyük bir şaşkınlık yaşadı. Önce olduğu yerde kalakaldı. Sonra döndü, arabayı Taksim Caddesi'nin köşesini dolaşp gözden kaybolun-caya kadar bakışlarıyla takip etti. Araba gidince tekrar yüremeye devam ederek bahçeye girdi, kendi kendine söylenerek tarhların arasında dolaşmaya başladı:

"Kesköse kö sa?... Arabayı, hayvanları diyelim ki o beyefendi Kondoraki'den satın almış; Andon'u nerden bulmuş? O da beraberinde mi satıldı? Yoksa benzettim mi? Benzetme değildi; hatta lanet olasıca Andon, beni gördüğü zaman bıyık altından gülerek başını öteye çevirmedi mi? İnanamıyorum! Markaya dikkat edemedim. Acaba benim initial (baş harf)lerim duruyor mu? Duruyorsa bana hakaret değil mi? Maladroait (beceriksiz) şık beyefendi kimdi acaba? Ne kadar da zıptrcasma araba kullanıyordu! Vay alçak Kondoraki! Vay lanet olasıca Andon! Demek ki bunlar bizim arabayı kaçırp ele geçirmek için birleşmişler. Enfin (sonunda) ben debbarrasse (kurtulmuş) oldum ya! Zaten araba berbat olmuştu. Hayvanlar da öyle... Acaba kaç liraya satıldı bunlar? Neme lâzım!... Üste benden para

istememesinler de... Amma garip şey!... Andon ha!... Şimdi anlaşıldı ki "Arabanın dingili eğrildi, yaptırmak için Kondoraki'nin fabrikasına götürdüm, filân, filân..." demesi hep yalanmış. Neyse, ben kurtuldum ya. Gelecek yaz istersem daha güzellerini getirtebilirim. Konak sağ olsun!"

Bu şekilde söylene söylene bahçenin içini üç, beş kere dolaştıktan sonra kapıdan çıktı. Epeyce yorulmuştu. Beyoğlu'nu yayan geçmeyi göze alamadığı gibi sarı arabaya tekrar rast gelmeyi de istemiyordu. Bu yüzden orada müşteri bekleyen kupalardan bir tanesine girdi. Arabacıya:

Araba Sevdası

-Dolmabahçe, oradan İstanbul'a, Süleymaniye'ye! emrini verdi.

Gerçekten de Bihruz Bey sarı arabayı, kır hayvanlarını yanlış görmemiş, Andon'u da benzetmemiş, hepsini de doğru görüp tanımişti. Fabrika sahibi komisyoncu Kondoraki, Bihruz Bey'e Andon'un eliyle gönderdiği mektubunda bildirmiş olduğu gibi sarı arabayla bakla kır beygirleri üç gün fabrikasında beklettikten sonra dördüncü gün, bunları zaten Bihruz Beyden görüp beğenmiş, satın almaya epey heveslenmiş ve bu konuda Kondoraki'nin aracılığına başvurmuş olan zamane mirasyedilerden Balcızâde Nisbetî Bey'e yüz kırk beş liralık bir senetle, yüz doksan altı buçuk liraya satmıştı. Arabacı Andon'un Bihruz Beyin yanından ayrılarak açıkta kalmasına kendisi sebebiyet verdiği için onu da mağdur etmiş olmamak için o mirasyedi bey'e tavsiye ederek iş sahibi etmişti.

210

211

12

Bihruz Bey, konağa geldiği zaman saat yarım gelmişti. Merdivenlerden çıkarken karşısına çıkan Misel'e kitapların gelip gelmediğini sordu.

-Geldi, ekselans! Salondadır. Mösyö Piyer de orada... cevabını alınca hemen salona girdi.

-Bon suar, mon şer profesör!... , -Bon suar, Bihruz Bey! Nasılsınız?

-Çok iyiyim... Siz?

-Ben de iyiceyim. Fakat sizden şikâyetim var. ' -Neden?

-Buraya göç edeceğinizi bana haber vermeliydiniz.

-Geçen defa, salı akşamı söylemiştim sanıyorum.

-Hayır! Öyle bir söz geçmedi.

-Unutmuş olmalısınız.

-Ben mi unutacağım? Öyle bir söz geçmedi ki unutayım. ; -Neyse, affedersiniz!

-Affetmek önemli değil. Fakat başıma gelenleri bilerseniz. ' -Ne oldu; başınıza ne geldi?

-Cuma akşamı... Evet, cuma akşamı ve gecesi çok rahatsız oldum!

-Vah vah!...

-Evet!... Alaturka saat on ikide köşke gittim.

-Ee?

213

6 t

er S-

t» o-

& O &

3 v

3 &

p.> ^- *~

a. S- a

C 2

,_ P N C

03 3 ö- ^

3 3

p D-

03

3 3

3 O-

N 2* P S=

P

P

N -r

1. 8 §. I «

C. 2 d

i lifi § i İlli

O c/î 03 "" P

c/î 1^ -O £f> O

O) 55 su 3 ^

IIII I.

~- ^ c.

p. -c/î

5" S

o o-

W {fi

£ vs - P

8

o- s w

9 B- 2". q2. fi

< p -i 3,' ES

11

S- rî

3. <

2 S

SU P

& " 5 5-5-

% < <

İ1 e. I

3.- - 3

CO

'i 03

gf

sl

— ----- C/î

P

Ct fî Oı o

P g-

0Q

0<3

E*0 S"

3 s a

m 3

II! *

m er ro c/ı

1 S:

P

03

p.

O

C- p

? g

a- o. w

p -o '-

& 2

o

P.

âi»^1 ^

3 5

o

&• =r

& er

O) »

er 3 C!

1—• • (T)

c^

3 Ol

Cu

o n

C-

ü. 3

>-! 3

31 î

0Q< H

^ O

3 3

P^ O:

HT £

S; p o. U. 9-

~ -w p.

-*•s*

rt p irt

O r4 0Q< —

^3 3 3

JB 0Q< O 0Q

P £3

^ 5

R p tr.

p _/

!o

s 3

SL 3

2 3

a" o-

\$S P

ö ?.

S r+ ^

S 3

v;

0Q D- vs on 0Q £ •

2- 2 P 3 vs' T3

& 3 3- P g oq

•-* ., tî. q_ ta-* m.*

^ ^ 5

Eno, -o 3 a

—'| —•'| y->

3> *|•„ P

" o- r

* 3 p m

3

a

p p

BIİ-|2. 3

S-v-

E"

vs

B E.

3£

s s s

>! n> Q

-;• O- P

k §

^ 3

D- P-

N N

3- 3 CTQ a>

O: O- 3 -r< O- Q:

" 3

î

o-

a. vs

SL a-

3- >

O

0Q<

Araba Sevdası

-Altmış dokuz Franga aldım.

-Bedava! Cildi enfes, kâğıdı enfes, gravürleri enfes!... Hele içindekiler... Büyük şair!... C'est l'une des gloires de la France! (Fransa'nın övündüğü meşhur şairlerden...).

-Beranger ile Dö Lâmartin'den hangisi daha büyük şairdir?

-Beranger başka genre (ekol)den, Dö Lâmartin başka... Aralarında ilgi yok. Öteki buna nazaran güneşin yanında ay gibi kalır! Güneş varken de ay görünmez! N'est-ce pas (Öyle değil mi) beyefendi?

-Demek Beranger hiçbir şey... Ben öyle bilmiyordum. -Dedim ya o ay, beriki de güneş! (ciltlerden birini karıştırarak) La chute d'un ange... Bunu okumalı... Oh, Comme c'est beau! Comme c'est sublime! (Ne güzel! Ne yüce!) ,

-La chute d'un ange!... Bir meleğin düşüşü... Ne güzel!... Aman biraz okur musunuz? -Okuruz tabî. - Yemekten sonra okuyalım. Fakat ikinci, üçüncü regrefleri

de okumak istiyorum. -Onlar nedir?

-Premier Regrefi (İlk Pişmanlık) bitirdim. Belki elli defa okudum. Türkçeye de neredeyse tamamen tercüme ettim. Öbürlerini de göreyim, bakayım nasıl şeyler? -Premier Regref yi bilmiyorum.

-Canım, Graziyella'nın sonundaki poeziyi, Çamlıca'da bir gece siz okumadınız mı?

-Ha, evet! Bildim o poeziyi, güzeldir. Şair ona Premier Regret adını vermiş, fakat Deuxieme Regret,, Troisieme Regret diye başka şiirler yazmamış. Öyle bir eseri yok.

-Ya!... Ben var sanıyordum. Öyleyse La chute d'un ange'yi okuruz.

Araba Sevdası

-Bu sırada Misel, yemeğin hazır olduğunu haber verdi. Hocayla öğrencisi yemek odasına gidip sofraya oturdular. Şuradan buradan konuşarak bir saatte yemeklerini yediler. Tekrar salona girdiler. Kahveler, ilk sigaralar içildikten sonra, Bihruz Beyin teklifi ve ricası ile Mösyö, La chute d'un ange'yi eline aldı; yüksek sesle okumaya başladı.

Meşhur Fransız şairinin bu eseri, insanlık ruhunun başlangıç ve sonundaki oluşumları şairin düşüncelerine göre tasvir eden, ağır konulu, zor anlaşılır şiirlerden oluşan kocaman bir kitaptı. Ancak Bihruz Bey, "Bir Meleğin Sessizliği" adından çıkardığı anlama bakarak bu eseri de Graziyella'daki şiir gibi ölmüş genç ve güzel bir kıza yazılmış bir ağıt sandı. Mösyö Piyer'in okumasına kulağını ve zihnini

verdiği ve bazı mısraları tekrar ettirdiği hâlde hiçbir şey anlayamayınca hocasına "Artık bırakınız!" demeye cesaret edemediği için yorulup da kendi kendine kitabı elinden bırakıncaya kadar onu dinlemeye karar verdi.

Mösyö Piyer ise çoktandır böyle güzel şiirler okumaya vakit bulamadığından bu fırsattan yararlanarak coşkuyla okumaya devam ediyordu. Bu şekilde eserden bir on sayfa kadar okudu. Biraz dinlenmek, bir de sigara yakmak üzere kitabı geçici olarak elinden bıraktığı zaman, Bihruz Beyi mışıl mışıl uyuyor görünce onu o tatlı uykusundan uyandırmaya kıyamadı ve kitabı kapadı. Yavaşçacık yerinden kalktı, potinlerinin burnuna basa basa yürüyerek salondan çıktı. Hemen yatak odasına gitti, o da öğrencisi gibi tatlı bir uyku âlemine dalmak niyetiyle yatağına girdi, yorganı başına çekti. Üç dakika geçmeden horul horul uyumaya başladı. Halbuki daha salonun kapısını bulmadan Bihruz Bey, onun ayak sesiyle uyanmış ve dışarıya çıkar çıkmaz belki tekrar gelir diye beriki hareme geçip yatak odasına çekilmişti!

217

216

13

Çâker Bey, Talip Bey, Sahban Bey ve Mâlik Efendi, Bihruz Beyin konak komşularından ve teklifsiz görüştüğü gençlerdendir. Bunlar kışın çoğu akşam Bihruz Beyin konağında toplanıp sohbet eder; kâğıt oynar; beşlere, altılara kadar hoşça vakit geçirirlerdi. Fakat yaz gelince Bihruz Beyin Küçük Çam-ıca'ya geçmesi gibi Çâker Bey Beykoz'a, Talip Bey Mirgûn'a, Sahban Bey de Sarıyer'e yazlıklarına giderler; içlerinden yalnızca Mâlik Efendi kalırdı. Bu yüzden beş, altı ay kadar birbirlerini ya hiç göremezler ya da nadiren sokakta, vapurda filân görebilirlerdi. Bu yıl Eylül'le beraber mübarek Ramazan ayının da gelişi, yazlıkçıları sonbahar bitmeden önce kışlıklarına dönmeye zorlamıştı. Bu yüzden Bihruz Bey'in Küçük Çamlıca'yı bırakıp konağına gelmesi gibi, isimlerini söylediğimiz beyler de yazlıklarından kışlıklarına gelmişler ve birbirlerinin gelişini çarçabuk haber almışlardı. Konağa geçişin üçüncü akşamı komşu beylerden ikisi, ertesi akşam diğer ikisi Bihruz Beyi ziyarete gelmiş, üç gün sonra bir akşam da bu beylerin dördü birden konakta birleşmişti.

O akşam saat dört buçuğa kadar oturuldu. Komşuların hepsi de büyük bir neşe ve canlılıkla konuşuyordu. Bihruz Bey ise genellikle söze karışmıyor, söylenenleri dinlemekle yetiniyordu. Yaz âlemi, kayık-sandal eğlenceleri, kır gezintileri ve başka şeylerle ilgili olan sohbetin sıcaklığı eksik gelince genç beyler, otuz bir oynamak istediler. Oyun masası ortaya geldi. Beyler, masanın başına üşüştüler. Kâğıtlar hazırlandı, fakat Bihruz Bey, baş ağrısı bahanesiyle Mâlik Efendi ile dışarıdan ortak olmayı, yani onun sermayesine eşit bir miktarda kendisi ekleyerek oyunun dışında kalmayı beylerden rica etti. Onlar oyun oynarken

219

Araba Sevdası

Bihruz Bey, kâh bir köşede sigara içerek sessizce oturuyor; kâh Dö LâmartirCm La chute d'un ange'sini karıştırıyordu. Bir ara salondan kaybolunca, oyuncular, aralarına şu şekilde konuşmaya başladılar:

- Bihruz Beye dikkat ediyor musunuz? Hiç eski neşesi kalmamış, siz kâğıt çektiniz miydi?
- Evet, evet! Geçen akşam benim de dikkatime çarptı. Bilmem ne var; çok düşünüyor.
- Yalnız düşünceli değil, üzüntülü de görünüyor. Siz dav mı dediniz? Kaç kuruş?
- Ben öyle üzüntü filân anlamam.
- Rahatsız olduğunu söyledi ya. Baş ağrıyormuş. Bu da yandı.
- Öyleyse biz de bir taraftan rahatsız etmesek... Bir an önce gitsek...
- Bu el bitsin de sonra düşünürüz. Siz yandınız. Siz yatıyorsunuz, öyle mi?
- Bana kalırsa, Bihruz Beyin hiçbir şeyi yok, oyunda bulunmak istemedi. Baş ağrısını bahane etti.
- Oyun mu oynayacağız, yoksa... Geliyor, geliyor; susunuz!
- Bihruz Bey! Sizin şans Mâlik Efendiye fena yaradı. Hepimizin paralarını çekiyor.
- Gerçekten mi Mâlik Efendi?
- İşte bakınız, dört liralık sermayeden şu dört buçuk meciye ile şurada birkaç kuruş bakır para kaldı.
- Zarar yok, devam ediniz. Gerekirse ikişer lira daha koyarız.
- O benim işim değil. Eeee beyefendi! Talip Bey, size söylüyorum. Biz hiç otuz bir yapmayacak mıyız?
- Siz de yapın!... Kâğıtlar meydanda, benim gibi on beşe önce bir dokuzlu, sonra da bir altılı çekerseniz, paralan alırsınız.

220

Araba Sevdası

- Bende o şans nerede? Elime on dört, filiz filiko geliyor da yine bir şey yapamıyorum. Her seferinde kaybediyorum. Mösyö Piyer olmalı ki, sizi yenebilsin.

* *

Evet! Komşu beylerin dikkatlerinden kaçmadığı gibi Bihruz Beyin hâlinde bir değişiklik vardı. Eski neşesi, eski canlılığı kalmamıştı. Beş, altı ay öncesine kadar koşup gezmekten, konuşmaktan, kumardan, kendi söyleyişine göre sosyeteden çok hoşlanan Bihruz Bey, şimdi sakın sakın düşünmekten, yalnız kalmaktan hoşlanıyordu.

Bir akşam yine tek başına yemeğini yedikten sonra çalışma odasına gitti. Mişel'i çağırdı. Biraz işi olduğunu, kim gelecek olursa olsun kendisi için "Rahatsızdır, haremde dir." denilmesini tembihledi.

Kendi kendine kâh düşünmek, kâh Premier Regret tercümesini biraz daha düzeltip geliştirmek, kâh Lâmartirf'm bütün eserlerini -içinde kendi hâline uygun bir şiire, bir hikâyeye rastlamak arzusuyla-

kariştırmak; kâh La chute d'un ange'den birkaç mısra okuyup anlamaya çalışmakla meşgul olmak istiyordu. Kulağına uzaktan uzağa davul sesleri gelmeye başladı. Gerçekten de o akşam aym görünmesiyle Ramazan başlamış olduğı için mahalle bekçileri mübarek ayın gelişini, şehrin geleneklerine uyarak davullarla ilân etmeye çıkmıştı.

Bihruz Bey Ramazan ayının gelişini anlayınca bu şehirdeki, özellikle de on beşinden sonra Kalpakçılarbaşf ndaki, Beyazıt Meydanı'ndaki, Divanyolu'ndaki, Şehzâdebaşı'ndaki kalabalığı ve gezinti âlemlerini anımsayıp mutlu olacağı yerde bir üzüntünün içine düşmüştü. Çünkü o âlemleri seyretmenin artık kendisine bir haz ve neşe veremeyeceğı inanandaydı. Evet! Sarışın hanım sağ olaydı, elbette o da oralarda sık görülürdü. Halbuki o zavallı kız, gençliğine doyamadan ölüp gitmişti. O, kimbilir hangi ıssız bir mezarın hangi bir köşesinde garip bir

221

Araba Sevdası

şekilde yatıyorken kendisi bu kalabalık âlemlerde dolaşıp gönül eğlendirse büyük bir vefasızlık olurdu. İşte Bihruz Bey, bunları düşünüp duruyor ve bu düşünceler dolayısıyla acı çekiyordu. Acıları gittikçe derinleşince Fener'deki gibi düşüncelere dalıp gitti. Bir buçuk, iki saat kadar öylece kaldı. Akli başına geldiğı zaman, kendi kendine:

- "İnşallah Ramazan boyunca oruç tutarım, camilere gider, ibadet ederim. Kalpakçılarbaşı'na gitmem, Beyazıt Meyda-nı'ndan geçmem, Şehzadebaşı'na çıkmam. Buralara gidersem de kimselere bakmam!..." dedi.

Bihruz Bey o gece sahur vaktine kadar bekledi. Davul tekrar çıkınca yemek istedi. Yemeğın ardından imsak zamanına kadar oturdu. Sonra hareme gitti.

Beyin bu şekilde sahur yemeğı istemesinden oruç tutmak niyetinde olduğunu anlayan Dadı Kalfa, bey hareme girince hemen koşup geldi. Sevine sevine konuşmaya başladı:

- İnşallah yarın oruç var beyim, öyle mi?
- Nereden anladın?
- A!... Sahur yemişsin... Ben haber almaz mıyım? Çok sevindim. Hanımefendi de çok sevindi.
- Niyetim hiç bozmamak, otuz gün boyunca tutmak...
- Aferin beyim! Allah kabul etsin. Gördün mü, ben demez miydim benim beyim elbette bir gün uslanır diye? Fakat namaz da kılmak gerek. Namazsız oruç olmaz. Hanımefendiyi görmek ister misin?
- Annem daha oturuyor mu?
- Namaz kılıyor. Şimdi biter; istersen biraz görüş. Akşamdan beri sana çok dua etti.
- Anık yarın sabah görürüm. Şimdi çok uykum var, yatacağım.

222

Araba Sevdası

Bihruz Bey sözünde durdu. Ramazanın birinci, ikinci, üçüncü günü oruç kendisine çok zor geldi. Ama bir hafta sonra alışveriş ve hâlden memnun olmaya başladı. Geceleri genellikle sahura kadar oturuyor; dersleriyle meşgul oluyordu. Sahur yemeğini yedikten sonra gidip yatıyor, gündüz saat beşe kadar uyuyordu. Uyanınca Dadı Kalfa'nın da iteklemesiyle abdestini alıyor, giyinip saat sekize doğru konaktan çıkıyordu. Bazen Bayezit Camiine, bazen Ayasofya'ya, bazen de Şehzade Camiine gidiyor; güzel sesli hafızların etkileyici Kur'an okuyuşlarını, doğru sözlü vaizlerin vaazlarını dinliyordu. İkinci vakti büyük cemaatla namazını kıldıktan sonra camiden çıkıyor, sergileri dolaşıyordu. Bir ara da Bayezit, Şehzâdebaşı kalabalıklarını, gezintilerini şöyle uzaktan seyrettikten sonra konağa dönüyordu. Genellikle akşamları konudan komşudan davetli davetsiz olarak gelen misafirlerle iftarını ediyor ve misafirler içinde kendisine uygun bir arkadaş bulduğu geceler, yakınındaki Süleymânîye Camiine teravih namazına gidiyordu.

223

14

Ramazanın on ikinci cuma günü Bihruz Bey, saat dokuz buçuktan on buçuğa kadar Beyazıt sergisinde gezinip eğlendikten sonra avludan çıktı. Meydanın o tarafı simitçi, çörekçi, hardala, pideci gibi esnafın tabla ve küfelileri; fincan, tabak ve çanak çömlek satan yaymacıların sergileri; ayak berberlerinin sandalyeleri, mangalları; başlarında daima bulunan yirmi, otuz kadar seyircisiyle beraber tanınmış ressamın kocaman sandığı; ayakkabı boyacılarının kutuları, dolmacı, mumcu zenci kadınların tencereleri; hurdacı Hintlilerin, tespihçilerin sundurmaları ve kuskusçuların çadırları ile kuşatılmıştı. Bunlarla alışveriş yapan, bunların önünde saatlerce durup bakmaktan zevk alan birkaç yüz kadar ayak takımı bu inanılmaz kalabalığı daha fazla arttırmıştı. Camiden ve sergiden çıkacak sahiplerini alıp götürmek üzere bekleyen bir sıraya dizilmiş yüzlerce konak arabasının bu kalabalığa eklenmesi ise orayı geçilmez bir hâle getirmişti.

Bihruz Bey, güçlükle Kökçüler kapısı tarafına geçerek Basmacılar'ın önünden Kâğıtçılar'a doğru ağır ağır yürümeye başladı.

Birkaç gündür oruçluları rahatsız eden lodosun sıkıntılı havası o sabah poyrazla yer değiştirince ortalığa tatlı bir serinlik yayılmıştı. İkindiye yakın sokaklara çıkan erkek-kadın binlerce insan, camileri, meydanları, büyük caddeleri doldurmuştu. Konak ve kira arabalarının birçoğu da kendilerini süsleyen süslü hanımları taşıyarak birbiri ardınca meydanı dolaşmaktaydı.

Birtakımı gidip, birtakımı gelen ve izdihamın sökülmez bir hâlde olmasından dolayı birkaç adımda bir durmak zorunda

225

Araba Sevdası

kalan binlerce halkın içinde siyah çuhadan düz yakalı, bir önlü sakoları veya koyu renk kazmirden yakası kadifeli iki önlü paltoları yukarıdan aşağıya kadar ilikli, büyücek, tablalıca fesleri iki yandan kulaklarının büyük kısmını örtmüş, keçi derisi potin-leriyle parlak ve sustalı ayakkabıları çamur lekesinden ve tozdan tamah ile âzâde, ellilik, elli beşlik, altmışlık efendilerin sol ellerinde altın veya ipek kamçılı, nadiren narcıl, yüz sürü kuka birer tespih olduğu halde; sağ ellerindeki gümüş kakmalı, kabzası kanca şeklinde abanozdan bastonlarına dayanarak hatevât-ı mütesâviye ve kemâl-i temkin ve vakar ile yürüyüşleri -kolalı Frenk gömleklerinin dimdik yakalan aşağıdan yukarıya doğru kulaklarını yarı yerine kadar saklamış koyu renk ve püskülü, dâima yan tarafta bulunur ufacık kalıpsız fesleri kaşlarının

üzerine kadar inmiş, siyah redingotlu, dar pantolonlu, parlak potin-li, tek gözlüklü, eldivenli şık beylerin ellerinde bazan altın, bazan gümüş veya başa saplı birer baston bulunduğu hâlde, ekseriya ikiye ikiye ve kol kola gezerken, nerede bir temiz araba veya bir süslü hanım görürlerse gözlerini ona açıp veche-i cevelânlarını o tarafa tevcih etmek suretiyle izhâr-ı hıffetten çekinmeyişleri- ekserisi ipekli parlak kumaşlardan rengârenk şemsiyeleri, ferâciyeleriyle ve gâzden rakîk ve nâzik, gâzden lâtif ve şeffaf yaşmaklarıyla öbek öbek kenarları tutmuş olan işvekerân benât-ı Havva'nın, tetâvül-i eydi-i teadîden vareste bulunmak için meşâcir-i baharın kıyı bucak yerlerinde topluca bulunmaya meyyal olan hassas çiçekleri andırırcasına âleme kendilerini hem göstermek, hem de göstermemek gibi iki muâ-mele-i mütezâdeyi hüsn-i cem' etmek hususundaki nümâyîş ve bâzîşleri elleri, koltukları yeşil salata, soğan ve yağlı ve susamlı simit hevenkleri, Ramazan pidesi çıkınları ile dolu olduğu hâlde baklava, börek tahayyülâtı ve kahve, tütün tahassürâtı ile bîsabr ü ârâm kalan ve iftar dakikasına yetişmek için saatin saniyelerini adımlarıyla saymak itiyadında bulunan şikemperverlerle tiryaki babaların o sökölmez, geçölmez izdihamın için-

226

Araba Sevdası

de bunalıp, hesaplarını şaşırırken lâhavî-gûyân baş sallayışları şâyân-ı dikkat temaşalardandı.

* * *

Oruç tuttuğu için Ramazan günlerini çok iyi saymakta olan Bihruz Bey, mübarek ayın on beşi gelmeden sokakları hınca hınç dolduran bu kalabalığa şaşkınlıkla bakarak ağır başlı bir beyefendiye yakışır tavırlarla yoluna devam etti.

Meydanı bin güçlükle geçerek Sabuncu Hanı köşesini de dolaşacağı sırada, belki yirminci kez olmak üzere bir daha durmaya mecbur oldu. Zira Vezneciler tarafından gelmekte olan iki sıra hâlindeki arabalar, ilerisi tıkanmış olduğu için orada duruyorlardı. İki taraftan saldıran halk ise birbirinin geçmesine engel oluyordu. Bir de süslü hanımlara açık saçık lâf atarak sırnaşmak için böyle uygun bir mekân ve zaman arayan hafif mizaçlı iki erkek, adi bir kira arabasına kurulmuş; boyalı iki hafif meşrep kadına kur yapmak için türlü maymunluklar, türlü maskaralıklar ediyor; kadınlar da aynı davranışlarla onlara karşılık veriyordu. Bihruz Bey, bulunduğu noktadan ne ileri ne de geri gidebildiği için bu durumu ister istemez görüyordu. Ancak araba biraz ilerde olduğundan, içindeki kadınları -ki biri Perives Hanım, diğeri Gülşeker Hanım'dı.- seçemiyordu.

Zavallı Bihruz Bey ne kadar çirkin olduğunu görebildiği an, bu durumdan fazlasıyla nefret ederek kendi kendine şu şekilde söylenmeye başladı:

- "Comme c'est de goûtant! (Ne iğrenç!) Bir kadına böyle de kur yapılır mı? Aman yarabbi! Ne bayağı insanlar! Ne adi kadınlar! Ben de çapkınlık yaptım; ama hiç böyle rezil hareketlerde bulunmadım. Benim baktığım kadın... Hâşâ!... O kadın değil; bir kızdı! Kız da değil; bir melekti. Yazık, zavallı kız şimdi sağ olaydı, o da buralarda olurdu. Evet, o da çıkar gezerdi ama nasıl? Asil bir hanıma yakışacak şekilde. Şimdi benim nişanlım olmuş olacaktı. Belki de... Ooh!... Madam Bihruz

227

Araba Sevdası

olacaktı! Yazık, a seize ans, c'est bien tôt pour mourir (On altı yaş ölmek çok erken!) Ah, o şimdi soluk kefeniyle kara topraklarda yatıyor, bense geziniyorum. Niçin mezarının başında ağlamıyorum? O mezar

nerde? Of! Comme c'est triste! (Ne kadar acı!) Sevdığını kaybet de toprağım bilme! Malheureia gueje suis! (Ne kadar talihsizim!) Aman şuradan gideyim de şu durumu gözüm görmesin!"

Bihruz Bey, birdenbire yüreğini saran nefret ve hasret duygularıyla hareket etmesine engel olan kadın, erkek kim varsa hepsini itip kakarak kendini oradan kurtardı. Ruhunu yeniden kaptırmış olduğu özlem dolu düşünceler içinde hiçbir tarafa bakmayarak doğruca konağa gitti. İftar vaktine daha yarım saatten fazla bir zaman vardı. Salona çıktı. Orada annesinin iftar için davet ettiği akrabadan birkaç kişi oturuyordu. Onlarla biraz ilgilendikten sonra geri döndü; çünkü düşünmek için yalnız kalmak istiyordu. Çalışma odasına gitti. Oysa orda da Mösyö Piyer vardı. Artık sevgili hocasından kaçamadı; ancak ona bile ilk önce soğuk davranmaktan kendini alamadı.

-Bon soir Mösyö Piyer!

-Bon soir beyefendi! Nasılsınız?

-Çok iyi değilim. Siz nasılsınız?

-Ben oldukça iyiyim, size bir kitap getirdim. Biraz eskice ama... Kitaplarımın arasında elime geçti.

-Teşekkür ederim. Nasıl bir kitap bu?

-Manon Lesko. Çok mükemmel bir eserdir. Bunu okumadınız zannederim.

-Hayır, görmemiştim.

-Aşk, ama bu ateşli bir aşk, Pol e Virjini, Lâ Dam o Kamelya filân değil. Çok ilginç.

-Öyleyse hemen okuyalım.

-Siz kendiniz okuyun. Ne kadar garip, ne kadar özgün, ayrıca ne kadar fedakârca ve ne kadar acı biten bir aşk olduğunu görün!

228

Araba Sevdası

-Rica ederim siz başlayın da sonra ben kendi kendime okurum.

-Tre'bien! Fakat vakit var mı? Şimdi yemeğe gitmeyecek miyiz?

-Daha yarım saat var. Başlayın siz. -Öyleyse beş, on sayfa okuyabiliriz.

Konağa gelindiğinden ve özellikle de Ramazanın başlamasından beri Bihruz Beyin hareketlerinde beliren durgunluk ve aşkla ilgili konulara gösterdiği isteksizlik, Mösyö Piyer'in dikkatini çekiyordu. Gerçi genç bey, dersleriyle öncekinden daha çok meşgul oluyordu; ama bu gidişle bu derslerden de usanma ihtimali vardı. Eğer öyle olursa yumuşak yüzlü dostu yüz otuz altı Frank, elli sentten sonsuza dek ayrılmak gerekeceği düşüncesi Mösyö Piyer'i epey üzüp duruyordu. Özellikle de Bihruz Beyin arabasının ne sebeple ortadan kalktığı Mişel'den gizlice sorup öğrendikten sonra daha çok üzülmeye ve kendini hoca konumunda tutmak için başka türlü bir yaranma çaresi düşünmeye başlamıştı. Bu çare ise ara

sıra bazı kışkırtıcı romanlar getirerek genç adamın -her ne sebepleyse- kırılmış olan aşk heveslerini canlandırmak ve ders geceleri aşkla ilgili tatlı konular açarak onu bunlara alıştırmaktı. Fakat değerli öğrencisinin maddi durumu şüphe ve endişe verici bir durumdayken dışarıdan parayla kitap alıp getirmek uygun değildi. Bu yüzden Mösyö Piyer bazı dostlarında da bulabileceği o tür kitapları ödünç alıp öğrencisine getirmeyi düşünüyordu. Evinde çoğu politikayla ilgili bir sürü kitapçık; gereksiz kâğıt ve mektupla dolu eski bir sandık vardı. Bir akşam bir kâğıt aramak için sandığı açıp içindekileri karıştırırken eline cildi dağılmış, kapağı yırtılmış bir kitap geçti. Kitabı inceleyip Manon Lesko hikâyesi olduğunu görünce alıp bir tarafa koydu ve cuma günü konağa gelirken kitabı da sakosunun cebine yerleştirmeyi unutmadı! İşte o parça parça, sayfaları bükülüp yırtılmış, ele alınamayacak kadar kirlenmiş kitabın konağa getirilmesindeki niyet buydu. Burası anlaşılınca beyefendinin o kitap için "Öyleyse hemen okuya-

229

Araba Sevdası

hm!" diyerek gösterdiği isteğin, Mösyö Piyer'i ne kadar memnun ettiğini anlatmaya gerek yok.

Evet, Mösyö Piyer kitabı eline alarak büyük bir heyecanla dışından okumaya, Bihruz Bey de can kulağıyla dinlemeye başladı. Fakat ne yazık ki romandan daha on beş sayfa bile okunamadan top atıldı. Emektar Memiş Ağa, kapıdan görünerek azarlıyormuş gibi bir tavırla:

"Misafirler oruç açacaklar, sofrada bekliyorlar!" dedi. Çaresiz yemek odasına gidildi. Bihruz Bey, hocasının getirdiği bu yeni romanı merak etmeye başladığı için kafasını oraya vermişti. Bu yüzden sofrada kimseye yakınlık göstermiyordu. İftarcular da onun suskunluğu karşısında ağızlarını açmaya cesaret edemediklerinden, odada ara sıra kaşık ve çatalların tabaklara yanlışlıkla dokunmasıyla oluşan hafif bir tıktı ile Mişel'in öteye beriye hareket ettikçe ayakkabılarından çıkan gıcırtdan başka ses işitilmiyordu.

Neyse, yemek yenildi, salona geçildi. Bihruz Bey birinci kahve ve sigaralar içilinceye kadar salonda bulunmaya güç belâ tahammül etti. Sonunda misafirlere:

"Affedersiniz, hocamla ders yapacağız. Siz keyfinize bakınız." dedi. Mösyö Piyer'e de bir işaretle derdini anlattı ve ikisi birlikte salondan çıkıp ders odasına gittiler. İçeriye girer girmez Bihruz Bey Manon Lesko'yu Mösyö Piyer'in eline tutuşturdu:

- Lütfen okumaya devam eder misiniz?

- Tres volontiers! (Memnuniyetle!) Bu hikâye bana da yeniden merak verdi. Gençliğimde beş, altı kere okumuştum. Kitabın eskiliğinden de anlaşılıyordur. Ne kadar okusam bıkmıyorum. Bunlar...

- Rica ederim... Onları sonra konuşuruz. Romanı bu akşam bitirsek diyorum.

- Bilmem... Bitirebilir miyiz?

-Hele siz okuyun, saat yediye kadar nasıl olsa oturacağız.

230

Araba Sevdası

Mösyö Piyer sadece arada bir sigara yakıp, Mişel'in getirdiği kahveyi içecek kadar nefes almaya fırsat bularak beş saat kadar uzun bir zaman okumaya devam etti. Romanın yarısından fazlasını okudu, öğrencisine dinletti; fakat zavallı ihtiyarın gücü kuvveti de kesildi.

Bir taraftan sahur vakti gelmiş olduğu için sokaktan gelen davul sesleri, işitmeyen kulaklara da kendisini iştirecek şekilde gürültüler koparıyor, diğer taraftan emektar Memiş'in yine kapıdan görünerek soğuk bir ses tonuyla:

- "Misafirler sofraya inecekler. Yemekler de soğuyor!" diye mırıldanması, hoşgörüyü meydan vermiyordu. Ve özellikle Bihruz Bey, Mösyö Piyer'in:

- Nous allons manger, n'est-ce pas? Oh! J'aifaim! Je veux faire un bon soitper! (Yemek yiyeceğiz değil mi? Ah! Öyle de acıktım ki! Tıka basa yiyeceğim!) diye yemekten çok, çektiği işkenceden kurtulmaya yönelik gösterdiği isteğe bir şey diyemediği için yemek odasına gidildi. İftardan daha sessiz, daha hüzünlü bir şekilde yemekler yenildi, sofradan kalkıldı. Bu sırada Mösyö Piyer hemen Bihruz Beyin yanına giderek:

- "É bien mon cher, (O hâlde azizim) bu akşam da ders yapamadık. Siz de yoruldunuz, ben de. Yarın sabah siz geç çıkarsınız. Benim biraz erken gitmem gerek." dedi. Bunu söyleme amacı, artık yatak odasına çekilmek için beyden izin istemektir. Bihruz Bey ise romanın tamamını o gece dinlemek istediği için, Mösyö Piyer'i tekrar çalışma odasına götürmek üzere davrandığı sırada, ihtiyar hemen cebinden saatini çıkarıp bakarak:

- Oooo!... Saat sekize gelmiş. Benim için çok geç. Sabah Galata'da birisiyle buluşacağız. Pardon a mardl (Afedersiniz, Salı'ya...) deyip kurtuldu.

Bihruz Bey, romanı bu gece mutlaka bitirmek istiyordu. Onun için çalışma odasına tek başına gitti. Kitabı kaptığı gibi hareme girdi. Yatak odasına çıktı. Soyunup oda kapısını sürme-ledi. Şezlongun üzerine uzandı. Mösyö Piyer'in bıraktığı yerden romanı okumaya başladı.

231

15

Romanın alt taraflarını okudukça merakı artıyor, merakı arttıkça okuma isteği de artıyordu. Hikâyenin kahramanı olan genç âşığın, sevgilisi Manon ile Amerika'da New Orleans'a gelişlerinden sonraki maceraları; iki sevgilinin beklenmedik bir belâdan kurtulmak için vahşilerin bulunduğu yere doğru kaçmaları; kumluk bir çölün tam ortasında yorgunluktan ve açlıktan bitkin düşen zavallı kızın ölmesi; zavallı âşığın da sevgilisini gömdüğü çukurun üzerinde yaralı ve güçsüz olarak bir gün bir gece yatıp kalktıktan sonra yakalanıp New Orleans'da hapsedilmesi, Manon'un ölüsünün de şehre getirilmesi ve en sonunda ümitsiz âşığın Fransa'ya dönüşü çok etkili bir biçimde anlatılmış olduğu için Bihruz Bey, kitabı bitirmeden elinden bırakmamıştı. Hayalleri birdenbire canlanmış; olayları ve onların doğurduğu duyguları kendi durumuna benzetmişti. Bu yüzden sabahın saat dördüne kadar uyanık kalmıştı. Bu arada kendi kendine sönünceye kadar yanan mumların ispi odayı doldurmuştu. Bey, kitabı kapayıp epey zaman düşünceye daldıktan sonra yerinden fırlayıp bir pencere açtı. Odanın içindeki duman pencereden baca dumanı gibi çıkıyordu. Ayakta duramayacak kadar yorgun olduğundan, odanın havasını çabucak değiştirip hemen yatağına düşmek için kapıyı açtı. Dadı Kalfa ise sofada bulunuyordu. Kapı açılınca hemen geldi, odaya girdi. Yatağı bozulmamış bir hâlde, odayı ise duman içinde görünce meraklı bir şekilde beyinin yüzüne yaktı. Beyin, birer siyah halka içine girmiş ve küçülüp çukura kaçmış fersiz gözleri, uykusuzluktan ve heyecandan asıl rengini kaybetmiş olan yüzü, dermansızlıktan tir tir titreyen dizleri, hâlde büyük bir perişanlık gösteriyordu. Dadı Kalfa sevgili beyinin bu yorgun ve

perişan hâlini üzgün bir şekilde seyrettikten sonra şöyle söylenmeye başladı:

233

Araba Sevdası

-Vah vah!... Bu koca papaz ne zaman gelse benim beyimde böyle bir hâl görülüyor! Hınzır herif, böyle ders okutulur mu? Zavallı beyciğim, sabahlara kadar gözlerini kırpmamış! O pis kitap için mi böyle harap ettin kendini? Buna hanımefendi de razı değil, ben de razı değilim, Allah da razı değildir. Bari gir yatağına da biraz rahat et! Vah vah!... Bugün oruç da tutulmaz! Biraz uyu bakalım da, sana bir çorba yaptırayım. Hadi yat. Ben pencereyi filân kaparım. Vay hain herif. Ne oluyor ayol, bu kadar çok ders verilir mi? Sanki bir gecede hepsini okuyup öğrenecek...

Bihruz Bey Dadı Kalfa'nın bu sözlerini dinlemeyerek kendisini yatağa fırlattı. Dadı Kalfa ise bir yandan pencereyi kapayıp, sigara tablasını, şamdanı filân kaldırmakla meşgul olurken bir yandan da şu şekilde mırıldanıp duruyordu:

-Vallahi bu kadarı günah! El âlemin evlâdım okutacaksan adam gibi okut! Bu kadar zora koyacak ne var? Hele gelsin de bir, söylemediğimi bırakmayım. Frenkçe öğretecek de sanki ne olacaksa...

Dadı Kalfa, dayanacağından daha fazla ders vererek Mösyö Piyer'in Bihruz Beyi sıkıldığını düşündüğü için bu kadar söyleniyordu. Hocanın, öğrencisine tahrik edici, cinsel istek uyandıran hikâyeler getirip okuttuğunu ve bunu da şahsî menfaati için yaptığını bilseydi acaba daha neler söylemeyecekti?

Bihruz Bey yatağına girdikten sonra uyumaya çok çalıştıysa da başaramadı. Romandaki acıklı olayları aklından ve bunların kendi durumu bakımından doğurduğu özelemleri de gönlünden çıkaramıyordu. Uykuya dalacak olsa, gözlerinin önüne hemen iki mezar geliyordu. Birisi, ıssız bir çölün ortasında kabarmış bir topraktan yapılmışken üzerine genç bir insan kapanmış ağlıyordu. Diğeri, iki sıra servilikle gidilen bir kabristanın bir kenarında sandukah, sütunlu, yıldızlarla donanmış bir mezar olduğu hâlde yanından bir kuş bile geçmiyordu. Hayal âleminde gördüğü bu yıldızlı mezarın kime ait olduğunu bildiği için kendi kendini kınayıp eleştirmekten de geri kalmıyordu.

234

Araba Sevdası

Bu hâl içinde dört, beş saat uğraştı. Nihayet, derin bir uykuya daldı. On bir buçuğa doğru Dadı Kalfa'nın odaya girip seslenmesi üzerine gözlerini açtı. O birkaç saatlik uyku ile sinirleri biraz düzelmiş, acıkmaya başlamıştı. Dadı Kalfa'nın hazırlattığı çorba ile kebabı iştahlıca yedi. Kahve ve sigarasını da içip tekrar yattı. Ara ara uyanıp tekrar dalarak o gece sekiz, dokuz saat uyuduktan sonra, sabah yatağından çıktı. Bir pencere açıp geceliğiyle önüne oturdu, düşünmeye başladı.

Düşündüğü şey, ölen sevgilisinin mezarını öğrenmenin çaresini bulmaktı. Düşüne düşünce bu çarenin bulunamayacağını anlayınca hiç olmazsa sevgilisinin gezip dolaştığı yerlerde, özellikle de Çamlıca bahçesinde kendi kendine gezinip ağlayarak bir teselli bulmaya çalışmak üzere Dadı Kalfa ile konaktan bir-iki hizmetkâr daha alarak Küçük Çamlıca'daki köşke beş, on gün için gitmeye karar verdi. Bu kararını Dadı Kalfa'ya açtığı zaman, ancak iki gün sonrası için olumlu bir cevap aldı. Bu karar üzerine kalben biraz rahatladı. O gün saat ona kadar yatak odasında kaldıktan sonra Dadı Kalfa'nın:

-"Beyim, iyisin maşallah! Giyinip de azıcık hava almaya çıksan olmaz mı? Hava güzel, sokaklar adam almıyor; gezer, eğlenirsin. Haydi beyim, hazırlan!" şeklindeki teşvikleri üzerine giyindi. Bastonunu alıp

konaktan çıktı. Direklerarası'na doğru ağır ağır yürümeye başladı.

O gün Direklerarası çok kalabalıktı. Gelen ve gidenlerin iki sıra hâlindeki arabalarından oluşan hareketli zincirin bir ucu Şehzade Karakolu'na, diğer ucu Beyazıt Meydanı'na ulaşıyordu. Meydanın çaycılar tarafını erkekler, cami tarafını ise kadınlar tutmuş, karşıdan karşıya geçmek mümkün olamadığı gibi bulunulan noktadan ileriye gitmek de çok zordu.

Bihruz Beyin Süleymaniye'den Vezneciler'e geldiği yol, kendisini kadınlar tarafına getirmişti. Yolun öbür tarafına geçmek isteyip başaramayacağını anlayınca, kenardan Direklerarası'na gitmek üzere güçlükle biraz ilerleyebildiyse de oradan

235

Araba Sevdası

öteye gidemedi. Orada durmuş olan birkaç adamın yanma giderek mecburen kalabalık çekilinceye kadar durmaya karar verdi. Önündeki rengârenk şemsiye alayının bir kısmı aşağıya, bir kısmı yukarıya doğru dalgalana dalgalana gidiyordu.

Bihruz Bey, düştüğü reh-i nârefte üzerinde câlib-i nazar-ı hayreti olan yaşmak derya-yı hurûşânı ister istemez temaşaya dalmıştı. Önünden gelip geçen hanımlara dalgın dalgın bakıp duruyorken, yüreği birdenbire şiddetle oynamaya başladı. Zavallı gencin reng-i sıması uçuyordu. Yanından aşağıya doğru giden iki hanımın kırmızı şemsiyeliğini mâşuka-i fâniyeye benzetmişti. Hanımın kalınca yaşmağı altındaki çehresine dikkatli baktığı zaman, Üsküdar vapurunda uzaktan gördüğü hanım; yani mâşuka-i fâniyenin hemşiresi olduğunu tanıdı. Artık, iki aydan beridir merak ettiği mezarın mevkiini öğrenmek için ele geçen bu fırsatı kaçırmamak lâzım olduğunu düşündü.

Binâenaleyh, kırmızı şemsiyeyi takibe karar vererek, harekete mübâderet etti. Kırmızı şemsiye durdukça bu da durdu; o ilerledikçe bu da ilerledi; nihayet hanımlar Şehzade karakolunun köşesinden sağa saptılar; bey de saptı. O sokak her ne kadar berileri kadar kalabalık değilse de, bütün bütün تنها olmadığından, bey şemsiyeye pek yaklaşmak istemiyordu. Kırmızı şemsiye bir hayli gittikten sonra tekrar sağda bir sokağa saptı. Bu sokak da gelenden geçenden hâli değildi. Hanımlar önde, Bihruz Bey arkada biraz daha gidildi, yine sola sapıldı; burası tenhâcaydı. Beyin de artık daha ziyâde beklemeye tahammülü kalmamıştı. Hızlı hızlı gitti, kırmızı şemsiyelinin yanına vardı. Kırmızı şemsiyeli ise takip edildiğinden haberdâr olduğundan, beyin ayağının sesini alınca döndü, kendisine baktı. Bu dakikada Bihruz Bey artık kırmızı şemsiyeli hanımın yüzüne bakmıyordu. Gözleri yerde olduğu hâlde meramını arzetmeye başladı; hanımı da mukabeleye mecbur etti:

- Ah, pardon efendim!... Mil pardon!...

- Niçin?... Ne var pardon diyecek?...

Araba Sevdası

-Ah! Nasıl söyleyeyim?... Dilim varmıyor... Lâkin mecburiyet... Ah!... iki aydır ne kadar sıfrans içinde olduğumu bilerseniz, bana merhamet edersiniz...

- Ne istiyorsunuz?... Adamlar geliyor, çabuk söyleyiniz...

Ah! Nasıl söyleyeyim?... Hemşirenizin... Of.... Söyleyemiyorum... Ah!... Mezarını nerede ise bana söylemenizi rica ederim... Affedersiniz... Lâkin emin olunuz ki hemşireniz... Ah!... Bir anj gibi şaşt olarak gitmiştir...

- Ne söylüyorsunuz, anlamıyorum ki!...
- Ah!... O zavallı meleği görmüş, sevmiş idim... Benim bahtsızlığım... Aman affediniz!...
- Ne istiyorsunuz diyorum size?
- Hemşirenizin mezarını öğrenmek isterim...
- Benim hemşiremin mezarım?...
- Evet!... Pardon... Kusurumu affedin... Ne yapayım... Zât-ı seniyyenizi te'min ederim ki...
- Siz hemşiremi nerede gördünüz?...
- Çamlıca bahçesinde gördüm... Lâkin sizi te'min ederim ki... Ah!... Hemşireniz bir anj idi...
- Konuştunuz, görüştünüz müydü?
- Evet!... Lâkin ma par ol donör namus dâiresinde konuştuk... Ah!... Kom se trist!... Mil pardon, efendim!... Ne söylediğimi, ne söyleyeceğimi de bilmiyorum... Evet!... Topu bir defa

konuştuk!...

- Bahçede konuştunuz, öyle mi?
- Evet efendim, bahçede... Ah!...
- Havuz başında olacak...
- Evet, evet!... Ah!... Siz neden biliyorsunuz?
- Siz ona bir çiçek verdiniz galiba...
- Ah, evet!... Bir çiçek... Mapovrflört...
- O da size teşekkürler etti, çiçeği aldı, göğsüne ilıstirdi, öyle mi?

237

236

Araba Sevdası

- Ah!... Öyle oldu... '
- Azıcık geri kaim, şu adamlar geçsin...
- Peki efendim...

-Eeee sonra? Bir defa kendisine bir mektup da verdiniz miydi?

-Ah!... Pardon efendim. Mektup evliliğimiz için bir tekliften başka bir şey değildi.

-Kız kardeşimi beğendiniz, sevdiniz miydi?

-Ah! Bilemezsiniz, hayal edemezsiniz ne kadar sevmiştim.

-Vefat ettiğini nereden duydunuz?

-İki ay. Tam iki ay gezdim, aradım. Bir yerlerde görmek nasip olmadı. Birdenbire kayboluşuna bir anlam veremiyordum, korkuyordum, kimseye soramıyordum. En sonunda o felâketi öğrendim. Ah! Neler çektim!

-Besbelli çok sevdiğiniz için öldürdünüz.

-Ah!... Ben mi öldürdüm? Onun için ben her dakika ölmeye hazırdım. O gideceğine keşke ben gideydim. Hayat bana haram oldu. Gözüm dünyayı görmüyor. Zavallı meleğim...

-Şimdi görseniz kız kardeşimi tanırırsınız değil mi?

-Ah!... Ne demek efendim, ne demek? Hiç tanımaz mıyım?

-Hele yüzüme biraz bakınız! Sakın kız kardeşim sandığınız ben olmayayım?

-Ah! Ne kadar benziyorsunuz!

-Beyefendi, beni anam bir tane doğurmuş, ne kız kardeşim var, ne de erkek kardeşim.

-Ah! Doğru mu söylüyorsunuz? İmkânsız!

238

Araba Sevdası

-Bahçede kız kardeşimle beraber gördüğünüz hanım da bu hanım değil miydi?

Periveş Hanımın önünden giden Çengi Hanım bu sırada arkasına dönüp bakarak ve alay edercesine gülümseyerek:

-Küçük bey ihtiyarlamadan benim gibi bunamış gali-badedi. Bihruz Bey de Çengi Hanım'ın Çamlıca'daki karşılaşma gününden kulağında kalan sesini çok iyi tanıdı. Bunun üzerine kadınların yanında mahcubiyetini hafifletecek bir mazeret aradı ve tekrar söze başladı:

-Ah! Özür dilerim, çok özür dilerim! Kabahat benim değil. Keşfi Bey söyledi. İşte, işte o beni aldattı.

-Zararı yok! Bari bundan sonra sevdiklerinizi çabuk çabuk mezara göndermeyin.

-Ah! Pardon!... Fakat niçin lândonuzla gezmeyip de böyle yayan geziyorsunuz?

-Ne lândosu?

-Sizi bahçede ilk gördüğüm günkü güzel arabanız, süslü arabanızla gezmiyor musunuz?

-Ha! O araba bizim değildi. Biz onu kiralamıştık.

-Vah vah!...

-Peki sizin sarı faytonunuz ne oldu?

-Ona alacaklı el koydu. Şey... Mösyö Kondoraki'ye bıraktım.

-Yazık!

* *

Bihruz Bey, bir süredir sarhoş gibi dolaştığı hayal ülkesinin baharından birdenbire gerçeğin katı toprağına düşmüştü. Bir dakika öncesine kadar gözünün önünü saran hüznü seherler,

239

*İ 3 S'oo. s

£ 3 N % o 3 rr rfl 7s oo

Recaizade Mahmut Ekrem _ Araba Sevdası

www.kitapsevenler.com

Merhabalar

Buraya Yüklediğimiz e-kitaplar

Görme engellilerin okuyabileceğı formatlarda hazırlanmıştır.

Buradaki E-Kitapları ve daha pek çok konudaki Kitapları bilhassa görme engelli

arkadaşların istifadesine sunuyoruz.

Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum.

Ekran okuyucu program konuşan Braille Not Speak cihazı kabartma ekran ve benzeri yardımcı araçlar sayesinde bu kitapları okuyabiliyoruz. Bilginin paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum.

Siteye yüklenen e-kitaplar aşağıda adı geçen kanuna istinaden tüm

kitap sever arkadaşlar için hazırlanmıştır.

Amacımız yayın evlerine zarar vermek ya da eserlerden menfaat temin etmek değildir elbette.

Bu e-kitaplar normal kitapların yerini tutmayacağından kitapları beğenipte engelli olmayan okurlar, kitap hakkında fikir sahibi olduklarında indirdikleri kitapta adı geçen yayınevi, sahaflar, kütüphane ve kitapçılardan ilgili kitabı temin edebilirler.

Bu site tamamen ücretsizdir ve sitenin içeriğinde sunulmuş olan kitaplar hiçbir maddi çıkar gözetilmeksizin tüm kitap dostlarının istifadesine sunulmuştur.

Bu e-kitaplar kanunen hiç bir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve kullandırılmaz.

Bilgi Paylaşmakla Çoğalır.

Yaşar MUTLU

İlgili Kanun: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yer alan "EK MADDE 11. - Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi İşlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı

ANKARA

bu kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.

Kitabı Tarayan ve Düzenleyen Arkadaşa çok çok teşekkürler.

Kitap taramak gerçekten zahmet verici bir iştir.

Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe saygı duyarak lütfen bu açıklamaları silmeyin.

Recaizade Mahmut Ekrem _ Araba Sevdası